A VÁSÁROK ÉS A VÁSÁROZÁS

VÁSÁRÜGYI UTMUTATÓ

IRTA:

Dr. DICZIG ALAJOS

A DEBRECENI KERÜLETI KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA
H. TITKÁRA

DEBRECEN, 1933.

NAGY KÁROLY ÉS TÁRSAI KIADÁSA.

1088299

KLTE Egyetemi Könyvtár
DEBRECEN

A VÁSÁROK ÉS A VÁSÁROZÁS

VÁSÁRÜGYI ÚTMUTATÓ

IRTA:

Dr. DICZIG ALAJOS

A DEBRECENI KERÜLETI KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA
H. TITKÁRA

Mélyen tisztelt
Dr. Bozóky Ferenc professzor úrnak
mély tisztelettel
Diczig Alajos

DEBRECEN, 1933.

NAGY KÁROLY ÉS TÁRSAI KIADÁSA.

1088299

SZAM 2122.
Év 1933/34.

E könyvemet mély tisztelettel

Nagyméltóságu

dr. Fabinyi Tihamér m. kir. kereskedelemügyi minister úr
jóindulatú figyelmébe ajánlom!

EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

Előszó.

A kereskedelmi és iparkamarai munkakörben szerzett tapasztalatok inditottak e könyv megirására.

E tapasztalatok szerint a vásárügyek iránt a kereskedelmi és ipari érdekeltség körében változatlanul nagy az érdeklődés.

Az ujabb vásártartási jogok elnyerése iránti kivánságok még ma is igen erősek, mert bár a gazdasági válság miatt az ujabb vásártartási jogok engedélyezése iránti törekvések gyengültek, mégis az utolsó 10 esztendő alatt a vásárok igen nagy mértékben szaporodtak.

Az első irányban szerzett tapasztalatok arra inditottak, hogy ugy a vásártartó közületek, mint a hatóságok, végül a vásározó érdekeltség kezébe egy megbizható vásárügyi utmutatót adjak. A legutolsó ilyen tárgyu s minden tekintetben kiváló könyv, a dr. Kéthly—dr. Torma—dr. Tausz-féle „Vásárügyi Utmutató" 1914-ben jelent meg. Részben az a körülmény, hogy a könyv könyvárusi uton nehezen kapható, másfelől pedig az időközben megjelent ujabb rendeletek is indokolttá teszik egy ujabb könyv kiadását.

A másik irányban szerzett tapasztalatok viszont arra inditottak, hogy könyvemben állandóan foglalkozzam azzal a kérdéssel is, hogy a megalkotandó vásárügyi törvény szempontjából milyen kivánságok merülnek fel.

Ez az utóbbi szempont inditott arra is, hogy könyvemet *dr. Fabinyi Tihamér m. kir. kereskedelemügyi miniszter Ur Őnagyméltóságának* ajánlottam, mint aki rövid minisztersége alatt immár számos alkotással a kereskedelem és az ipar évtizedes kivánságát hozta tető alá.

Könyvemet azután az érdekeltek jóindulatu figyelmébe ajánlom s nagyon hálás lennék, hogyha az esetleges tévedésekre és hiányokra a szakemberek figyelmemet felhivnák.

Debrecen, 1933. november hó.

I.

A vásár fogalma és a vásárok osztályozása.

A vásárok kereskedelmi intézmények, amelyek azt a célt szolgálják, hogy az eladók és vevők bizonyos előre meghatározott helyen és időben találkozhassanak termékeik eladása, illetőleg szükségleteik beszerzése céljából.

A vásár, mint kereskedelmi intézmény, fogalmilag a következő lényeges elemeket foglalja magában:

1. *hely*, amely az eladók és vevők befogadására szolgál, mint vásárhely, amely mint ilyen, lehet nyitott, de lehet zárt terület is (pl. vásárcsarnok);

2. *idő;* ebből a szempontból a vásárok lehetnek éves, hónapos, heti vásárok és napi piacok.

Jelenleg olyan vásárral, amely egész éven át tart, sehol nem találkozunk. Az u. n. hónapos vásár olyan vásár, amely évenként többször, esetleg havonként ismétlődik. A heti vásár, illetőleg napi piac fogalmával alább foglalkozunk.

3. *Jogosultság*, amely egyfelől azt jelenti, hogy kell lenni valakinek, aki jogosultsággal bir a vásártartásra (vásártartási jog), másfelől jelenti ez a vásári szabadságot, vagyis azt, hogy a vásár idejében és helyén a vevők, illetve eladók szabadon megjelenhessenek. Ezért hivták egyidőben az országos vásárokat „nagyszabadságnak", kifejezéséül annak, hogy ekkor eladók és vevők a vásár helyén szabadon megjelenhetnek.

A vásár elnevezések között többször találkozunk a *kirakóvásár, állatvásár* elnevezéssel.

Ha a vásáron forgalombahozott termékek tulnyomóan iparcikkek, akkor a vásárt *kirakó* vásárnak hivjuk.

Ha a forgalombahozott cikkek élőállatok, akkor beszélünk *állat*vásárokról.

A vásárok osztályozása szempontjából beszélhetünk u. n. kereskedelmi vásárokról (németül: Messe, Handelsmessen), amelyek a multban is, amikor még a közlekedési és kereskedelmi viszonyok fejletlenek voltak, főleg a nagyban való kereskedés üzésére szolgáltak s amelyek a közlekedés fejlődése következté-

ben jelentőségüket vesztették, de még egyes országokban a legutolsó időkig megtartották jelentőségüket. Ilyen vásár volt Oroszországban a hires nizsni-novgorodi vásár. Ezeknek a vásároknak a helyébe léptek az u. n. árumintavásárok, amelyek alatt árumintáknak szakszerüen csoportositott bemutatását értjük abból a célból, hogy azok alapján akár azonnal, akár később foganatositandó szállitásokra ügyletek legyenek köthetők. Ezek fontosságát jelzi az a körülmény is, hogy a törvényhozás legujabban az 1933. évi XXI. t. c.-ben rendezte az árumintavásárok ügyét.

Tanulmányunk szempontjából azonban bennünket a vásároknak az a felosztása érdekel, amely szerint megkülönböztetünk országos és hetivásárokat. Ez a felosztás az, amely ugy a vásártartási jog, mint a vásárlátogatás szempontjtából jelentőséggel bir.

Országos vásárok azok, amelyek — mint a nevük is mutatja — nagyobb területek, esetleg az egész ország vagy országok eladóinak és vevőinek találkozási helyei, amelyeket a vásártartó helységben évenként kevesebb alkalommal és nagyobb időközökben tartanak.

Hetivásárok, amelyek minden hétnek ugyanazon előre megállapitott napján vagy napjain vannak, amelyek azt a célt szolgálják, hogy elsősorban a helyi vagy környékbeli eladók és vevők találkozhassanak legszükségesebb ipari és élelmiszerszükségletük fedezése céljából.

A gyakorlat ismeri a *hónapos* (havi vásár) *vásárok* fogalmát is, még pedig ugy hónapos állatvásárok, mint hónapos kirakóvásárok formájában. A vásározási jogosultság szempontjából azonban a hónapos vásár nem külön vásárjogi kategória. A m. kir. kereskedelemügyi miniszter 62,165/1933. VIII. a. számu határozata szerint ugyanis „a havi vásárok külső jellegét a „havi" elnevezés adja meg, vagyis a havi vásárok alatt olyan vásárokat kell érteni, amelyeket már az engedély szavai szerint is, bizonyos esetben minden hónapban is ugyanazon napra visszatérőleg kell megtartani.

A fennálló gyakorlat szerint a *havi állatvásárok* ugyanolyan jellegüek, mint az országos állatvásárok, vagyis azokra bárki felhajthat állatokat. Természetesen a havi állatvásárokra nézve is érvényes az a megkülönböztetés, amely szerint vannak általános és részleges (bizonyos állatfajra vagy állatfajokra szoritkozó) állatvásárok.

A *havi kirakóvásároknak*, a havi állatvásárokkal ellentétben, csak *heti kirakóvásár* jellegük van, ennélfogva ezekre nézve ugyanazok az elvek az irányadók, mint a heti kirakóvásárokra."

Vásárjogi értelemben nem vásárok az u. n. *bucsuvásárok* és a *napipiacok*.

A *bucsuvásárok* bucsujáró helyekhez és napokhoz kötött árusitási alkalmak, kizárólag bucsucikkek és élelmiszer árusitására. Jellegük szerint ma már hol az országos, hol a heti vásárok közé tartoznak, hol megmaradtak tisztán bucsuvásároknak.

A *napipiacok*, élelmiszerpiacok, amelyek kizárólag az élelmiszerek értékesitését, illetőleg beszerzését teszik lehetővé a termelők, eladók, illetve vevők részére.

Összefoglalva tehát a vásárok osztályozását, ez a következő:

1. *Országos vásárok*, amelyek lehetnek

a) országos kirakodó vásárok,

b) országos állatvásárok,

c) országos kirakodó és állatvásárok.

2. *Havi vásárok*, amelyek csupán a vásárnak hónaponként való tartását juttatják kifejezésre s amelyek, ha

a) havi kirakodó vásárok, akkor a heti vásárokkal esnek egy elbirálás alá,

b) havi állatvásárok, amelyek tulajdonképen országos állatvásárok.

c) havi kirakó- és állatvásárok.

3. *Heti vásárok*, amelyek lehetnek

a) heti kirakodó vásárok,

b) heti állatvásárok.

c) heti kirakó- és állatvásárok.

4. *Bucsuvásárok*, amelyek lehetnek

a) országos vagy heti vásárjellegü bucsuvásárok, amennyiben engedélyezett országos, illetőleg heti vásárnapra esnek,

b) tulajdonképeni bucsuvásárok.

5. *Napi piacok.*

II.

A vásárjog keletkezése, a vásárok engedélyezése.

A vásártartási jog adományozását a közhatalom a vásárok kialakulása után a legrégibb idők óta hatalmi körébe vonta, mert hiszen korán felmerült a szüksége annak, hogy a vásárok tulságosan el ne szaporodjanak, illetőleg a vásárok idejét ugy állapitsák meg, hogy az a köz és a vásártartó sérelmével ne járjon. Uj vásárok engedélyezését épugy, mint a régieknek áthelyezését, a közhatalom magának tartotta fenn és kezdetben *királyi adománylevelektől* tette függővé. E vásári kiváltságleveleket (szabadalmi okmányokat) kezdetben elsősorban egyházi főméltóságoknak, kolostoroknak adományozták, jeléül annak, hogy az

egyháznak a vásárokkal kezdettőlfogva szoros kapcsolata volt, hiszen a vásárok intézményét az ókorból a középkorba szintén az egyház vitte át, az engedélyesek között voltak azután városok, községek, testületek és egyesek. Egyidőben a kiváltság nagy értéket jelentett jövedelem szempontjából, amit az adománylevél hangsulyozott is, amikor jogot adott a vásár tartásával járó „jövedelem szedésére".

Az alkotmányosság óta a vásártartási jog forrása: *miniszteri engedély*. Jelenleg vásártartást csak községeknek és városoknak engedélyeznek, mig régebben jogi személyek, sőt természetes személyek is kaphattak vásárjogot, jelenleg azonban nem.

Az országos és hetivásártartást a m. kir. kereskedelemügyi miniszter engedélyezi, aki az állatvásárokra nézve a földmüvelésügyi miniszterrel egyetértően jár el.

A vásárok engedélyezésére nézve bizonyos változtatásokkal ma is a 45,899/1892. K. M. rendelet van életben.[1] A rendeletnek a vásárok engedélyezésére vonatkozó részei a következők:

„Uj országos és heti vásárok *csakis kivételesen* engedélyeztetnek, midőn azoknak tartása az illető vidék közforgalmi és kereskedelmi igényei által sürgősen követeltetik.

Az ily vásárok engedélyezése iránti kérvényben, mely a törvényhatóság utján (a rendelet szavai szerint „a közönség utján") terjesztendő fel a kereskedelemügyi miniszterhez, a vásár tarthatásának szükségessége körülményesen indokolandó, a vásár tartásának határozott napja vagy napjai a naptár szerint határozottan kijelölendők, mozgó ünnepnapnak kijelölése mellőzendő s ezenfelül a kérvény a következő mellékletekkel szerelendő fel:

a) *a folyamodó községtől 30 kilométernyi területen belül fekvő vásártartásra jogosult községek, illetve vásártartásra jogosultaknak az uj vásár engedélyezése iránti nyilatkozataival:*

A 92,684/1925. K. M. rendelet elrendelte azt is, hogy a kérvényezés alkalmával minden esetben az iratokhoz egy térkép is csatoltassék, amelyben a 30 km-en belül fekvő vásártartó községek pontosan feltüntetendők és a 30 km-en belül fekvő községek nyilatkozatai hiánytalanul csatolandók.

b) *Amennyiben az engedélyezendő vásáron állatok felhajtása kéretik, az 1928: XIX. t. c. végrehajtása iránt 100,000/1932. sz. a. kiadott földmüvelésügyi miniszteri rendelet 31. és következő §-aiban foglaltak szerint berendezendő állatvásár tervrajzával,*

c) *ha az uj vásáron piaci helypénzszedés is kéretik, a piaci helypénzdijszabályzat tervezetével, mely szabályszerüen kiállitott négy egyenlő példányban terjesztendő fel.*

Az 1891. évi XIII. t. c. határozmányaira való tekintettel vasárnapokra és Szent István napjára uj vásárok nem engedélyezhetők. (Jegy-

[1] L. Rendeletek Tára. 1892. 2010. oldal.

zet. Az 1464. évi XXV. t. c. szerint vasárnapokon és Boldogságos Szüz Mária ünnepén az országunkban és annak részeiben semmiféle vásárt nem szabad tartani.)

Az uj állatvásárok engedélyezésénél, illetve az állatvásárok szaporitása iránti kérelmeknél 5 évre visszamenőleg az állatforgalmi adatokról szóló kimutatást is csatolni kell a 4549/1910. K. M. rendelet értelmében a kérvényekhez.

A fentiek szerint tehát, ha egy község vagy város uj vásárjogot akar elnyerni, akkor a m. kir. kereskedelemügyi miniszterhez kérvényt kell intéznie, amelyben a folyamodónak részletesen indokolnia kell azt, hogy az illető vidék közforgalmi és kereskedelmi igényei mennyiben indokolják az uj vásár engedélyezését. A kérelemben pontosan meg kell jelölni az uj vásárnapokat is. A fentiek szerint vasárnapokra és Szent István napjára uj vásár engedélyezését nem lehet kérni. Nem lehet kérni továbbá mozgó ünnepnapoktól és névnapoktól függő határnapokra uj vásár engedélyezését. A vásáráthelyezések elkerülése végett kivánatos a vásárnapokat ugy kérelmezni, hogy amennyiben a vásár határnapja esetleg vasárnapra vagy ünnepnapra esnék, ugy vagy azt megelőző, vagy azt követő napon tartassék a vásár.

Az országos vásár tartásának kérelméhez a 30 km. körzeten belül levő és országos vásár tartására jogosult községek nyilatkozatait kell csatolni, heti vásár kérelmezésekor pedig a heti vásár tartására jogosult községek nyilatkozatait. Ha pedig olyan község vagy város kér uj vásárt, ahol magánosoknak vagy testületeknek királyi adománylevél alapján van vásártartási joguk, akkor ezeknek a magánosoknak vagy testületeknek nyilatkozatait is csatolni kell.

Állatvásár engedélyezését kérő kérelemhez abban az esetben, hogyha a vásártér már megvan, mert a községnek eddig is volt vásártartási joga, csatolni kell a m. kir. állatorvos bizonyitványát arról, hogy az állatvásártér megvan és a már meglévő állatvásárok forgalmáról öt (5) évre szerkesztett kimutatást is.

Az állatvásártérre, illetőleg a vásártérre vonatkozólag igazolni kell azt is, hogy az a terület, amely a vásártérül szolgál, nem fekszik valamely birtokosság közös legelője egy részén, illetőleg amennyiben itt fekszik, abban az esetben igazolnia kell, hogy a folyamodó az ily terület átengedéséhez szükséges kormányhatósági engedélyt az 1894: XII. t. c. 12. §-a alapján a földmivelésügyi m. kir. minisztertől megszerezte. Ezt a bizonyitványt az I. foku közigazgatási hatóság, vármegyékben a főszolgabiró állitja ki.

A vásárjogot kérő kérelmeket az illetékes törvényhatósághoz kell beterjeszteni.

A törvényhatóság első tisztviselője a benyujtott kérelmet véleményadásra kiadja a vármegyei gazdasági egyesületnek, majd a m. kir. gazdasági felügyelőnek. Ezen véleményekkel együtt az iratokat megküldi a mezőgazdasági, majd ezután a kerületi kereskedelmi és iparkamarának véleményadás végett. Amikor ezek a vélemények befutottak, a kérelmeket a törvényhatósági bizottság ülésén szabályszerüen letárgyaltatja és a hozott határozatot az összes iratokkal együtt döntés végett a m. kir. kereskedelemügyi miniszterhez felterjeszti.

Az állatvásárokra nézve a m. kir. kereskedelemügyi miniszter a földmivelésügyi miniszterrel együtt dönt.

Ha a kérelmet teljesiti, abban az esetben a vásártartási engedélyt az illetékes törvényhatóságnak megküldi azzal, hogy közölje a kérelmezővel annak tartalmát és hivja fel arra, hogy az engedélyezésért járó dijat (lásd 14. old.) fizesse be és ennek befizetését igazolja. A vásártartási engedélyt ugyanis csak ez esetben szolgáltatják ki. A vásártartási engedély kiszolgáltatásáról jelentést kell tenni a m. kir. kereskedelemügyi miniszternek. Ha a dijat egy év vagy a nyert halasztási idő alatt nem fizetik be, a törvényhatóság a vásártartási engedélyt a kereskedelmügyi miniszternek jelentés kiséretében visszaküldi.

A m. kir. kereskedelemügyi miniszter az általa engedélyezett vásárokat oly feltétellel engedélyezi, hogy az engedélyt a miniszter vagy annak hivatali utódai bármikor minden kárpótlás nélkül visszavonhatják. Ennek a vásártartási jogok revíziója szempontjából van nagy jelentősége.

Azon vásárok azonban, amelyek királyi adománylevélen alapulnak, nem szüntethetők be, mert ez egyenlő lenne magánjogok elvonásával. Itt tehát kárpótlást kell feltétlenül adni. (57,898/1912. K. M. és 72,919/1912. K. M.)

A *bucsuvásár*, melyen kizárólag bucsu-cikkeket árusitanak, hatósági engedélyhez kötve nincsen, ezeket kizárólag az illetékes egyházhatóság engedélyezi. Ha egy község bucsunapjára kér országos vagy heti vásárt, abban az esetben azt a fentiek szerint kell kérelmeznie.

A *napi piacokat* mindig a polgármester engedélyezi a törvényhatósági és megyei városokban, mig községekben a járási főszolgabiró. A kereskedelmi és iparkamara véleményét ekkor is ki kell kérni.

A vásártér áthelyezése és a vásártérül alkalmas terület kisajátitása.

Ha a vásárteret át kell helyezni, abban az esetben az I. foku vásárrendészeti hatósághoz kell a vásárjogtulajdonosnak fordulnia.

Az I. foku határozat ellen a törvényhatósági közigazgatási bizottsághoz, onnan pedig a m. kir. belügyminiszterhez van felebbezésnek helye.

A vásártérül alkalmas terület megszerzése elsősorban magánjogi uton kisérelendő meg. Adott esetben azonban, hogyha a szükséges területet más módon megszerezni nem lehet, kisajátitásnak van helye. (6194/1899. és 6350/1901. K. M. határozatok.)

A kereskedelemügyi miniszter a kisajátitást a m. kir. belügyminiszter, illetőleg a földmivelésügyi miniszter meghallgatása után az 1881: XL. t. c. 3. §-a értelmében az 5. és 7. pontok alapján engedélyezi s ez esetben a szükséghez képest a hivatkozott törvény 32. §-ában foglalt kisajátitási eljárásnak van helye.

A vásár engedélyezésére irányuló kérelmek bélyegkötelezettsége.

A községek által benyujtott kérelmek vásár engedélyezése, pótvásár, vásáráthelyezés iránt s azok mellékleteit képező kizárólag ezen célra szolgáló iratok (községi nyilatkozatok) az illetéki dijjegyzék 14. tételének g) és k) pontjai, illetőleg a 79-ik tétel l) pontjának határozmányai értelmében bélyegmentesek (52,303—1897. K. M. rendelet), ellenben a vásárjogbérlők ilyen irányu kérvényei a közigazgatási bíróság 14,192/1900. számu döntvénye szerint bélyegkötelesek. (15,581/1910. K. M. r.)

A vásárjog elbirtoklása.

Vásárjog nem csupán engedély, hanem elbirtoklás által is szerezhető. Ha a vásárjogra királyi kiváltság nem szereztetett, az csak ugy gyakorolható jogosan, ha a száz éves gyakorlat beigazoltatik, miután a királyi jogokban (regálékban) Verbőczy szerint az elbirtoklási határidő száz év. Az emberemlékezet óta fennálló gyakorlat nem elég, ily gyakorlat igazolására az erre nem illetékes helyhatóságok bizonyitványai nem alkalmasak. (5371—1898. K. M.)

A vásárjog elévülése.

A 34,522/1901. K. M. rendelet intézkedései szerint, hogyha a vásárengedélyezési dijat az engedélyezésről szóló értesitéstől számitott egy éven, illetőleg a kérelemre nyert halasztási időn belül nem fizetik meg, abban az esetben az engedély elévül.

A rendelet ezen intézkedése megfelel Werbőczy Hármas Könyve II. R. 12. cim alatt található rendelkezésnek, mely szerint a kir. kiváltságok, ha a jogosultak kiváltságukkal egy év leforgása alatt nem élnek, illetve azt használni meg nem kezdik, hatályukat vesztik.

Ma is szabály az, hogyha a vásárjogtulajdonos jogával egy bizonyos időn át nem él, a jog hatályát veszti. Werbőczy szerint ez a jog egy évi nem gyakorlás esetén veszti hatályát. A Szterényi-féle ipartörvény tervezetének rendelkezése szerint a vásártartási jog két évi szünetelés esetén szünik meg.[2]

A Kéthly-féle Vásárügyi Utmutató szerint „az engedélyezett és már gyakorlatba vett vásárjog elévül, ha azt *32 éven* át egyfolytában nem gyakorolják".[3]

A vásárengedély iránti kérelmek véleményezése.

A vásárok engedélyezése iránti kérelem csak bizonyos előkészitő véleményezés után terjeszthető fel a m. kir. kereskedelemügyi miniszterhez. Erre vonatkozólag a m. kir. kereskedelemügyi miniszter 69,587/1904. sz. a. a következő körrendeletet adta ki:

„Hivatali elődöm 1892. évi augusztus hó 26-án 45,889. szám alatt kelt rendelete értelmében uj vásárok csak akkor engedélyezhetők, ha azoknak tartását az illető hely kereskedelmi, ipari s mezőgazdasági viszonyai igénylik.

Ezen körülményekről azonban a felterjesztett iratokból legritkább esetben szerezhető meggyőződés, minélfogva szükséges, hogy ezek iránt a helyi viszonyokkal ismerős szakközegeknél pótlólag szereztessék tájékozódás.

A fennálló gyakorlat szerint ezen tájékozódást a vásári és helypénz-ügyekben a vezetésem alatt álló ministeriumnak a kereskedelmi és iparkamarák, a földmivelésügyi minister urnak pedig, kivel az állatvásárokat illetőleg egyetértőleg járok el, a vármegyei közgazdasági előadók és vármegyei gazdasági egyesületek szolgáltatják.

Az emlitett szakközegeknek külön történő meghallgatása az ügyek gyors elintézését késlelteti és sok kezelési munkával jár, minélfogva elrendelem, hogy a vármegyei közgazdasági előadók, valamint a vármegyei gazdasági egyesületek által, a földmivelésügyi miniszter ur külön megkeresésére eddig adni szokott véleményes jelentések vásárengedélyezési, állandó jellegü vásár áthelyezési, vásárrendtartási, továbbá helypénzdijszabályzati ügyekben ezentul a törvényhatóságok által előzetesen szereztessenek be s hogy az iratok már ezen szakvéleményekkel kiegészitve tétessenek át a területileg illetékes kereskedelmi és iparkamarához saját véleményének nyilvánitása végett s a törvényhatóság az illető ügyeket már ezen szakvélemények figyelembe vételével tár-

[2] L. i. m. 444. old

[3] L. i. m. 47. o'd.

gyalja le és terjessze fel hozzám kormányhatósági tárgyalás végett."

A fentiek szerint tehát a vásárengedélyezés iránt benyujtott kérelmekre vonatkozólag meg kell hallgatni a vármegyei gazdasági egyesületet, a mezőgazdasági kamarák létesitése óta a mezőgazdasági kamarákat, majd az összes iratokat meg kell küldeni az illetékes kereskedelmi és iparkamarának s az igy beérkezett vélemények után a törvényhatóság szabályszerüen letárgyalja a kérelmet s hozott határozatát az összes iratokkal együtt a m. kir. kereskedelemügyi miniszter urhoz terjeszti fel.

A kereskedelmi és iparkamarák véleményadása tárgyában a m. kir. kereskedelemügyi miniszter valamennyi kereskedelmi és iparkamarához 1897. évi február hó 17-iki kelettel 74,512. sz. a. a következő rendeletet intézte:

Tudvalevőleg az ország számos helyén ma is még oly vásárok is tartatnak fenn, amelyek fenntartását közgazdasági és közforgalmi szempontok egyáltalán nem teszik indokolttá, mert mig alárendelt jelentőségük folytán a helyi forgalom fejlesztését elő nem mozdithatják s igy a helyi szükséglet kielégitésére is alkalmatlanok, addig másrészről ezen alárendelt jelentőségü vásárok, főleg ha egy bizonyos környéken sürüen tartatnak, a kereskedelmi emporiumokra hivatott nagyobb vidéki városok fejlődését akadályozzák, — sőt a tapasztalás azt is igazolja, hogy a vásároknak ily szétforgácsoló módon való tartása a vásáros iparos és kereskedő anyagi károsodásával jár, mert a nép megszokottságával lépést tartani és a vásárokat fölkeresni kénytelen, mig a vásárlátogató közönség, csakhogy a vásárokat látogathassa, vételi szándékát egyik vásárról a másikra halasztja.

Régen felismerte a kamara is és évek óta jelentésében ismétli is azon visszásságokat, melyek a vásárok szaporitásával járnak s a kamara joggal is kivánhatja a vásárengedélyezések megszoritását.

Valahányszor tehát vásárengedélyezési kérvények terjesztettek elém, a kamara véleményes jelentését mindenkor bekivánandónak tartottam és igyekeztem is a felhozott objektiv okok figyelembevételével dönteni, de a kamarák eddigi véleményükben rendszerint csak azon körülmények kideritésére szoritkoztak, vajjon a helyi szükségletek kielégitése indokolttá teszi-e a vásárjog engedélyezését, mig részemről e tárgyban egy további fontos mozzanat mérlegelését is szükségesnek tartom, azon mozzanatot nevezetesen, vajjon vásároknak valamely községben való engedélyezése mily befolyással lehet a környéken levő nagyobb városok fejlődésére.

Számos közgazdasági indok teszi ugyanis kivánatossá, hogy a vásári forgalomnak ily emporiumképes helyeken való központositásával is igyekezzünk a nagyobb vidéki városok fejlődését előmozditani, mert a forgalom ilyirányu növelése fogja eredményezhetni, hogy ezen városokban ujabb és ujabb szükségletek és igények (városrendezési, nagyobb épitkezési szükségletek stb.) keletkeznek, melyek mig egyrészről az ottani iparosság és kereskedők hasznos foglalkoztatására vezetnek, addig a keresetforrások ezernyi megnyilása azt is fogja eredményezhetni, hogy a vidéki mezőgazdasági kézi munkaerő, mely tapasztalat szerint a főváros attrakciója folytán a mezőgazdaság kárára mind-

inkább gyérül, és illetve megdrágul, a jelzett cél megvalósitása mellett — a mezőgazdaság céljaira megóvható lesz.

Midőn tehát részemről ezuttal is hangsulyozom, hogy a vásárok, pótvásárok és vásáráthelyezések iránti kérvények tárgyalásánál a fentebbi tekintetek szigoru szem előtt tartásával szándékozom eljárni, felhivom a kamarát, hogy a mindenkor bekivánandó véleményes jelentésénél ezen szempontokra is kiváló sulyt helyezzen."[4]

De lege ferenda.

Kivánatos, hogy az alkotandó vásártörvénybe vegyék fel kifejezetten azt, hogy mely testületeket kell a vásárkérelmekre nézve meghallgatni. Állatvásároknál fel kellene még venni az illetékes m. kir. állatorvos meghallgatását is.

A vásárengedélyért fizetett dijak.

A kereskedelemügyi miniszter által kiadott vásártartási engedélyért dijat kell fizetni.

Errenézve a 34,522/1901. K. M. rendelet a következőket mondja:

„Az 1875. XXV. t. c. 1. §-a egyéb rendelkezései mellett érvényében fenntartotta az 1858. évi január hó 24-én kelt császári nyiltparancsból átvett..... intézkedéseket is, amelyek a vásári engedélyekért járó dijakra vonatkoznak.

A most emlitett gyüjtemény idézett III. fejezetének 27. §-a szerint országos és heti vásárok tarthatásának engedélyéért minden vásártól 31 frt 50 kr. (azaz 63 korona) jár, amely annyiszor fizetendő, ahány országos vásár egy évben, illetőleg ahány heti vásár egy héten tartása engedélyeztetik."

Jelenleg az uj vásárengedélyek után az 1926. évi december 2-án megjelent 99,564/1926. sz. rendelet szerint ahány országos vásárt egy évben, illetőleg ahány heti vásárt egy héten engedélyeznek, annyiszor 90 pengőt kell fizetni. Ha a vásárt több napra engedélyezik, ez a dijra nincsen befolyással. Ha a vásártartási jogot csak kibővitik, abban az esetben engedélydijat nem kell fizetni.

Ezek a dijak a 73,466/1927. K. M. rendelet szerint 1927. évi április hó 12-től kezdve a székesfővárosi m. kir. V. a. kerületi adófelügyelőség (Budapest, V., Szalay utca 10—12.) 64,605. számu postatakarékpénztári szállitmányi letéti számlájára fizetendők be s a kereskedelemügyi miniszter által engedélyezett uj országos és heti vásárok mindaddig nem tarthatók meg, mig az engedé-

[4] L. Dr. Gámán József: Kamarai Utmutató 27-ik oldal.

lyes a fentebb emlitett vásárengedélyezési dijnak ugyancsak a fentebb emlitett postatakarékpénztári számlára történt befizetését a törvényhatóság első tisztviselője előtt a postatakarékpénztári befizetési elismervénnyel nem igazolta.

Addig, amig az engedélyes a dijat be nem fizeti és a törvényhatóság első tisztviselőjénél a dij befizetését nem igazolja, részére az engedélyokmányt nem szolgáltatják ki. A dijat egy éven belül ki kell fizetni vagy a dij befizetésére a m. kir. kereskedelemügyi minisztertől haladékot kell kérni, mert különben a törvényhatóság első tisztviselője az engedélyokmányt — annak megsemmisitése végett — visszaterjeszti a kereskedelemügyi miniszterhez.

De lege ferenda.

A vásárengedélyezési dijak rendkivül alacsonyok. A dij emelése nemcsak az állami bevételek emelése szempontjából volna kivánatos, bár ebből a szempontból a dijemelésnek nincs nagy jelentősége, hanem a dijak emelése a vásárok tulságos elszaporodását is akadályozná.

A vásárengedélyezés kérdése de lege ferenda.

A közgazdaságtan megállapitása szerint az országos vásárok a közlekedési viszonyok kifejlődése következtében régi jelentőségüket teljesen elvesztették, annyira, hogy a magasabb müveltségi fokon és kedvező kereskedelmi és közlekedési viszonyok között lévő országokban már csak kisebb városokban és helységekben birnak fontossággal, nagyobb városokban a lakosság legnagyobb része nem is tudja, hogy országos vásár van, mert élelmét és mindennapi cikkeit a napi piacokon, nagyobb szükségleteit pedig állandóan a megtelepült kereskedők és iparosok üzleteiben szerzi be.

Uj vásárok létesitése épen ezért egyáltalán nem kivánatos. Ennek ellenére, különösen az 1920-as évek után, azt tapasztaltuk, hogy az országos vásár tartására jogosult községek száma a vásártartási jog igen bőkezü adományozása következtében rendkivül megszaporodott. Nem magyarázhatja meg ezt a jelenséget az a körülmény sem, hogy a háboru alatt az 1933/1916. M. E. rendelet (l. Rendeletek Tára 1916: 899. oldal) uj országos és heti vásárok engedélyezését a háboru tartamára beszüntette és a vásári alkalmakat erősen korlátozta. Mihelyt ennek a rendeletnek hatálya megszünt (4925/1921. M. E. 1921. jul. 3.), megindult az uj országos vásárok iránt benyujtott kérelmek áradata.

Mig az egyik oldalon azt látjuk, hogy a kereskedelem és ipar részéről folyvást abban az irányban hangzanak el kivánsá-

gok, hogy ujabb vásárt ne engedélyezzenek, sőt a meglévő vásárokat is csökkentsék, a másik oldalon folyvást ujabb és ujabb országos vásárokat engedélyeztek és a vásárok folyvást szaporodtak.

A vásározás elsősorban érdekli a kézmüvesiparosságot. Épen ezért emelem azt ki, hogy már a Budapesten 1879-ben tartott második országos iparos gyülés az országos és hetivásárok rendezése tárgyában a következő három pontot fogadta el:[5]

1. A forgalom igényeit tulhaladó mértékben engedélyezett nagyszámu országos és hetivásárok az ipar érdekeit mélyen sértik s ennélfogva a vásárügynek a törvényhozás utján leendő gyökeres szabályozása sürgősen szükséges.
2. Szabályozás által azon elv érvényesitendő, hogy a vásártartás csak oly községekben engedhető meg, melyek lakosaik és különösen iparosaik számánál, továbbá a helyi központi minőségüknél fogva oly áruforgalom szinhelyei lehetnek, mely arányban álljon a vásárlátogatási versennyel járó nagy időveszteséggel és költségekkel.
3. A fentebbi elv tekintetbe vételével törvényhozásilag megállapitandók azon normativ szabályok, melyek irányadók legyenek az uj vásárok engedélyezhetésére és arra nézve, hogy az 1848. óta vásárjogot nyert községek közül melyek és mily mértékben tarthassák meg jövőre is vásártartási jogukat.

Ettől kezdve nem volt országos iparos gyülés, amelynek tárgysorozatán az országos vásárok visszafejlesztése, illetőleg törvénnyel való szabályozásának kérdése nem szerepelt volna.

Az 1905-ben Szabadkán tartott VII-ik ipartestületi országos gyülés felterjesztésére Kossuth Ferenc kereskedelemügyi miniszter 1906. októberében válaszolt, amelyben többek között a vásárügyre vonatkozólag is nyilatkozott és ezt a választ elvi jelentőségénél fogva itt közlöm:

„Az a kivánalom, hogy a vásározó helyek és napok száma leszállittassék és jövőben uj vásárok ne engedélyeztessenek s különösen a kivánalom első része belátható időn belül aligha teljesithető. A meglévő vásárok tekintélyes része ugyanis még a régi földesuri joggal járó kiváltságon alapul, tehát oly magánjogi jogositvány, amely a tulajdonostól az urbéri jogok megváltása körül eddig követett jogfelfogás szerint csak kárpótlás mellett volna megvonható. Sőt nem volna megtagadható a kárpótlás még azoktól a vásárengedélyesektől sem, melyek 1867. óta miniszteri engedély alapján tartják a vásárokat, részben azért, mert a vásár berendezési céljaira kész kiadásaik voltak, részben pedig azért, mert a vásárjövedelem a legtöbb község háztartásában igen fon-

[5] L. Ráth Károly: Országos Iparosgyülések 1872—1899. Budapest. 1899. 32-ik oldalon.

tos szerepet játszik, annak elvesztéséért tehát vagyoni helyzetük megingatása nélkül, vagy az adminisztráció körül teljesitett szolgáltatásaikat csökkenteni vagy kárpótolni kellene azokat.

Ami azt a kérelmet illeti, hogy uj vásárok ne engedélyeztessenek, megjegyzem, hogy a gyakorlat e részben ugyis eléggé szigoru ma már, azonban az ipartörvény reviziója keretében megfontolás tárgyává fog tétetni, hogy törvényi biztositékról is történjék e részben gondoskodás."[6]

Annak ellenére, hogy a kereskedelmi és iparkamarák is állandóan napirenden tartották ezt a kérdést[7] és igen alaposan, szakszerüen kidolgozott előterjesztésekben számtalanszor rámutattak arra a veszedelemre, amelyet a vásárok tultengése a meglévő vásárokra nézve jelent, az országos vásárok tovább szaporodtak, amiért meg kell vizsgálnunk, hogy a vásárszaporitás mögött milyen energiák huzódtak meg, illetőleg milyen szükséglet nyert kielégitést a vásárszaporitással?!

Ha keressük azokat a rugókat, amelyek a vásártartási kérelmek mögött meghuzódnak, akkor elsősorban arra bukkanunk, hogy a községek háztartási gondjai játszanak elsősorban szerepet, mert a helypénzdijakból remélt bevétel utján kivánt a község vezetősége a háztartási gondokon segiteni. Minthogy pedig egyidőben mi sem volt könnyebb, mint politikai összeköttetések felhasználásával a községeknek vásárszaporitási vágyait kielégiteni, a vásárok rendkivüli mértékben szaporodtak, annak ellenére, hogy a véleményező kereskedelmi és iparkamarák az esetek igen nagy részében rámutattak arra, hogy az engedélyezni kért vásárokat sem általános közgazdasági, sem pedig helyi érdek nem indokolja. Az engedélyezni kért vásárok ugyanis a fogyasztó közönség előnyére nem szolgálnak, mert a nagy verseny folytán leszoritott árakon rendszerint csak selejtes árukat árulnak, kárára van a helyi kereskedelemnek és iparnak, mert elvonja tőle a fogyasztót, de sujtja a vásározó kereskedőket és iparosokat is, mert ez igen sok esetben csak üzletköltségeinek indokolatlan megnövekedésével jár, anélkül, hogy érte valamely ellenértéket kapna.

Az elaprózott kisebb országos vásároknak alig van forgalmuk, ellenben azt eredményezik, hogy amit a vásározó iparos máskülönben egy nagyobb vásáron megkeresett volna, most többszörös kiadással öt-hat vásáron keresi meg. A konkurrencia

[6] L. Debreceni kereskedelmi és iparkamara jegyzőkönyvei. 1906. 299. oldal.

[7] L. 1905-ben a kassai kamara nyomán valamennyi kamara előterjesztését s ezután is, különösen 1920. év után, számos felterjesztést.

ugyanis arra kényszeriti őket, hogy minden vásáron megjelenjenek, forgalmat azonban alig tudnak elérni és gyakran a vásáron való részvételnek a költségeit sem tudják behozni.

De káros a vásárok elszaporodása a mezőgazdaságnak is, mert tekintettel arra, hogy a vásárok jelentékeny százaléka az arató évadra esik, épen a legszorgosabb munkaidőben vonják el a mezőgazdasági munkásokat a komoly és produktiv munkától. A vásárokon eltöltött dologtalan napok száma pedig sulyos nemzetgazdasági veszélyt jelent.

Sajnos, az érdekképviseletek alaposan indokolt ellenzése mitsem használt, a főleg politikai természetü befolyások erősebbek voltak, ugy hogy az országban számos helyen egészen jelentéktelen községek jutottak országos vásártartási engedélyhez.

Hogy ez milyen mértéket öltött, arra bizonyság az, hogy a budapesti kamara egyik adata szerint 1925. év folyamán 21 községben 45, az 1926. évben 33 községben 58 uj vásárt engedélyeztek, tehát csak két év alatt 103 napos országos vásár engedélyeztetett 54 községben.[8]

A Belügyi Közlönyben megjelent adatok alapján összeállitottam az évről-évre engedélyezett vásárok statisztikáját, amely a következő képet mutatja:

Év	heti kirakó vásár	heti állat vásár	heti kirakó és állat vásár	országos kirakó vásár	Országos kirakó és állat vásár
1924.	6	1	1	2	36
1925.	1	6			6
1926.	1	1			2
1927.	2	1			17
1928.	13	6	6	2	64
1929.	14	4	6	4	12
1930.	7		2		6
1931.	9		1		12
1932.	14		1		11
1933. I. fele	4	1	2		2
	71	20	19	8	168

Ez az összeállitás tehát azt mutatja, hogy nem egészen 10 év alatt 176 uj országos kirakó, illetőleg országos kirakó és állatvásárt engedélyeztek. Ha figyelembe vesszük azt, hogy 1928-ig 585 községben 2501 országos vásárt engedélyeztek 2650 napos időtartammal, akkor látjuk, hogy ezek a számok mindennél jobban igazolják annak szükségességét, hogy a vásárengedélyezést

[8] L. Budapesti kereskedelmi és iparkamara jegyzőkönyvei. 1927. 197. oldal.

meg kell szigoritani és lehetetlenné kell tenni azoknak a befolyásoknak az érvényesülését, amelyek legfőbb ambiciója azon „vivmány" elérése, hogy a községeket ujabb vásárengedéllyel lássák el. Sokat segitene ebben a tekintetben az érdekeltek kellő tájékoztatása és meggyőzése arra vonatkozólag, hogy egy ujabb vásárengedéllyel a község vélt előnyei csak papiros-reménységek maradnak.

Az országos vásárok tehát, amint azt az eddigiekben kifejtettük, rendkivül sok erő- és anyagpazarlással járnak. Ha igaz is az, hogy a normális áruforgalom is jelentékeny erőpazarlással jár, mégis az országos kirakó és állatvásárok erő- és anyagpazarlása a normális mértéket messzemenően meghaladja. Helyesen mondja ifj. Leopold Lajos, hogy „a forgalom tulnőtt a vásár rendezetlen tömegéletén, ezért a vásár tárgytalanná vált, elhalt. A franciákat már Turgot kitanitotta, hogy a vásár kiterjedtsége *nem a virágzó forgalomnak, hanem annak jele, hogy az ország kereskedelme középszerü* s illetékektől béna. Hiába nyitotta meg a Lord Mayor lóháton a Southwark-vásárt, mikor annak ideje már elmult. 1852-ben megszünik a sokadalmas smithfieldi vásár s felváltja a New-Market, melynek ugyan szintén gigantikus a mérete (Hare mondja róla a Walks- in Londonban: ez a vásár 75 acre hus, de már angol-szász keménységgel megszabaditották a nálunk még ma is meghagyott lakodalmas jellegtől. A hires champagnei, párisi és lyoni vásárok jóval előbb elvesztették jelentőségüket csakugy, mint az olasz és spanyol vásárok. Sőt 1884. óta már az ukrán vásárok helypénzjövedelme is rohamosan hanyatlik s Nisni-Novgorod a mult század kilencvenes éveiben — a pénzgazdálkodás előnyomulásával s a külforgalmi viszonylatok eltolódása nyomán — előbbi forgalmának negyedrészét elvesztette volt. Magas kulturfokon — mondja Roscher — a jogbiztosság már elég nagy ahhoz, hogy az árukat kisérő személyzet nélkül is utnak lehessen inditani. Idő- és költségpazarlás nélkül lehetővé teszik az ujságok, a posta és táviró s a kereskedelmi utazók mintakollekciói, hogy az árutulajdonosok s a fogyasztók ellehessenek országos vásárok nélkül is. A Messe-k, árumintavásárok nyomulnak előtérbe.

Az ázsiai bizalmatlanságot, „mely a mintának nem hisz s magát az árut akarja látni s megvizsgálni és az ármegállapitást csak hosszadalmas személyes alku eredményéül hajlandó elfogadni", már Nisni-Novgorodban és Kisoroszországban is kezdi kiszoritani a mintakollekció alapján való megrendelés".[9]

A kereskedelem és az ipar azonban nemcsak az ujabb ország-

[9] L. Leopold L.: „Vásárfia" c. cikkben.

gos vásárok engedélyezésének megszoritására törekszik, hanem a már kiadott engedélyek megrostálását is kéri s a jelentőségüket vesztett országos vásárok megszüntetésére, valamennyi országos vásárjog reviziójára törekszik.

Ezt véleményem szerint egy külön vásártörvényben lehetne megoldani, mert a vásározás kérdése megérdemelné azt, hogy a vásárokra vonatkozó jogszabályokat egy törvényben foglalják össze. Ennek a megalkotása tekintetében irányadóul szolgálhatna az a tervezet, amelyet a Szterényi-féle ipartörvény módositásáról szóló hatalmas tervezetben 1909-ben közreadtak.[10]

Ez a törvényjavaslat is a vásárjogok revizióját tervezte, amikor 189. §-ában kimondta azt, hogy „közgazdasági érdekből a nem királyi adományon alapuló vásártartási jogot a kereskedelemügyi miniszter bármikor megszüntetheti".

Egy ilyen irányu törvényes intézkedésre feltétlenül szükség van. De ha merőben csak ezt határozná el a törvény, abban az esetben még nem vetne gátat az országos vásárok további szaporodásának, mert a fent részletesen vázolt törekvések a vásárjog szaporitása irányában továbbra is éreztetnék a hatásukat. Az 1884. évi ipartörvény módositásáról szóló előbb emlitett törvényjavaslat 189-ik §-ában csupán a rendeletekben meglévő jogszabályokat ismételte, anélkül azonban, hogy a vásárjogok engedélyezése tekintetében erősebb megkötéseket tett volna. Már pedig feltétlenül szükséges, ha a vásárok szaporitását megakadályozni kivánjuk, ujabb vásárok engedélyezésének bizonyos időn keresztül való teljes beszüntetése, majd ezen idő elmultával is olyan előfeltételekhez kötése, amelyek lehetetlenné teszik azt, hogy a közgazdasági szempontok teljes félretételével ujabb vásárokat engedélyezhessenek.

III.

A vásárnapok áthelyezése.

A vásáráthelyezés kétféle lehet: állandó és kivételes.

A vásárnap áthelyezéséről szintén a 45,899/1892. K. M. rendelet intézkedik a következőképen:

„Ha a vásár engedélyezett határnapjának *állandó* áthelyezése mutatkozik szükségesnek, a folyamodó várostól vagy községtől 30 km-nyi közterületen belül fekvő vásártartásra jogosult községek vagy egyéb vásártartásra jogosultak e részbeni nyilatkozataival a kérvény a kö-

[10] L. Az Ipartörvény módositása. XII. kötet. Budapest. 1909. 432—461. oldal.

zönség véleményes jelentése kiséretében oly időpontban terjesztendő fel a kereskedelemügyi miniszter urhoz, hogy a kérvény beérkezése és az áthelyezendő határnap között legalább 21 napi időköz legyen."

Egészen 1917-ig a kivételes vásáráthelyezésre is ez a rendelet volt érvényben. Az 1917. julius 7-én megjelent 2388. M. E. rendelet (L. Rendeletek Tára 1917. 1748. o.) a következőképen intézkedik:

„A kivételes vásáráthelyezések engedélyezése a községekben és a rendezett tanácsu (most megyei) városokban tartott vásárokra nézve az illetékes alispánnak, a törvényhatósági joggal felruházott városok vásáraira nézve pedig az illető város tanácsának a hatáskörébe tartozik. Vásáráthelyezésekre vonatkozólag a vásártulajdonosok részéről előterjesztett kéréseket csak kivételesen és a közszükséglet által indokolt esetekben szabad teljesiteni.

Az ilyen irányu kérelmek elbirálásához a 15 km körzetben fekvő vásártartó községeknek vagy városoknak, illetőleg azok vásárjogtulajdonosainak nyilatkozatát nem kell bekivánni."

Erre a rendeletre a m. kir. kereskedelemügyi miniszter 74,525/1928. március hó 24-én kiadott rendelete felhivta a törvényhatóságok figyelmét.

A kivételes vásáráthelyezési kérelmek előterjesztésére vonatkozólag ugyanezen rendelet azt mondja, hogy „a kivételes vásáráthelyezési kérelmek szintén oly időben terjesztendők elő, hogy azok beérkezése és az áthelyezendő határnap között legalább 21 napi időköz legyen.

A kérvények és azok mellékletei, hogyha a folyamodó község és város, illetékmentesek az illetéki dijjegyzék 14. tételének g), k) pontjai, illetve a 79. tétel 1. pontjának határozmányai értelmében. Az állandó áthelyezésre vonatkozó kérelmet a törvényhatóság első tisztviselője épp ugy tárgyaltatja le, mint az uj országos vásár engedélyezésére vonatkozó kérelmet. (Lásd 10. old.)

Egyébként e tárgyban a 63,548/1913. K. M. rendelet a következő rendelkezéseket tartalmazza:

„Több izben tapasztaltam, hogy a vásárok áthelyezése és pótvásárok engedélyezése iránt előterjesztett kérvények — a 45,899/1892. számu itteni körrendelet (L. Rendeletek Tára 1892. évfolyam 2009. lap) 4. és 5. pontjaiban előirt 21 napi időköz figyelmen kivül hagyása mellett — elkésetten terjesztetnek fel hozzám oly módon, hogy az áthelyezni kért vásár kérelmezett határnapját illetőleg a kért pótvásár napját csak pár napi időköz választja el a kérvényeknek a vezetésem alatt álló ministeriumba való érkezése napjától s igy a kérelmezett vásáráthelyezés, illetőleg pótvásár esetleges engedélyezése esetén gyakran csak egy-két nap áll rendelkezésre — folyamodó vásártulajdonosoknak arra, hogy a pótvásár, illtőleg az áthelyezett vásár határnapját megfelelő módon hirdethessék.

Tekintettel arra, hogy az ily módon elkésetten hirdetett vásári határnapokról az érdekelt vásárlátogató közönség csak későn vagy egyáltalában nem szerezhet tudomást és igy a vásárokon meg sem jelenhetik, ami ugy az eladó, mint a vevőközönséget sok esetben sulyosan érinti, végső következésében pedig a vásárforgalom s ezzel a vásárjogtulajdonos helypénzbevételének csökkenését is eredményezi, szükségét látom egyrészt annak, hogy a vármegye alispánja utján különösen azon országos állatvásárok tulajdonosai, amely állatvásárok a forgalom nagyságánál fogva országos jelentőségre tettek szert, ezen körülményre s ennélfogva a fent hivatkozott 45,899/1892. számu itteni körrendeletben megállapitott határidő lehető szigoru betartására nyomatékosan figyelmeztessenek, másrészt, hogy a vásárok áthelyezése, vagy a pótvásárok engedélyezése iránt előterjesztett kérelmek a vármegye alispánja által mindenkor minden időveszteség nélkül hozzám felterjesztessenek. Panasz tárgyává tétetvén előttem az is, hogy egyes városok és községek előljáróságai a vásári adatokért hozzájuk forduló közönségnek megkereséseit gyakran nem elég pontosan és gyorsan intézik el, utasitom ez alkalommal a törvényhatóság utján a vásártartó községek és városok előljáróságait arra is, miszerint a hozzájuk vásári adatokért forduló közönségnek megkereséseit ezentul a leggondosabban és leggyorsabban intézzék el."

De lege ferenda.

A vásárnapoknak áthelyezése körül régóta él az a kivánság, hogy a vásárnapokat, amelyek igen sok vásárnál vasárnapra estek, helyezzék át hétköznapokra. Ez a kivánság már a világháboru előtt is többször megnyilvánult. Igy 1909-ben a kalocsai érsek és a váci püspök inditottak mozgalmat Pest-Pilis-Solt-Kiskunvármegye alispánjához intézett kivánsággal aziránt, hogy a vasárnapra eső országos vásárokat helyezzék át hétköznapra, mert a vásár a maga zajosságával zavarja az ünnepnap békés csöndjét, elvonja az embereket a templomtól s a vallásos érzés fejlesztése szempontjából hátrányos, mert a vásár anyagias levegője a lélek ápolásának s egyben pihenésnek szánt hetedik napot nem engedi megülni, olykor tétlenségre és dőzsölésre nevel a vasárnapi vásár.

Annakidején az érdekképviseletek, köztük a budapesti kereskedelmi és iparkamara is igen behatóan foglalkoztak ezzel a javaslattal, amelyet azonban igen alapos érveléssel nem tartottak elfogadhatónak.[11] Hivatkozik a budapesti kamara elsősorban arra, hogy az országos vásárok közgazdasági értéke igen megfogyatkozott, jelentékeny részben a vásározó iparosság időt, energiát hiába fecsérel a vásározással. Ilyen körülmények között még csupán egy mentség van, hogy a vasárnapon tartott vásárral nem fecsérel el egy munkanapot. A hétköznapra való

[11] L. Budapesti kereskedelmi és iparkamara 1910. jan. 24-én tartott ülésének jegyzőkönyvi 2. sz. függelékét.

áttevése a vásárnak jelentékeny többköltséggel is járna a vásározókra (hétköznap a fuvarköltség nagyobb, egy munkanap elvesztése, alkalmazottaknak a vásáron foglalkoztatása, stb.).

Az igazi nagy károsodás — mondja tovább a kamara — a hétköznapi vásárok eredményében jutna kifejezésre. Az országos vásárok vevőközönsége tulnyomó nagyrészben a falusi földmives nép, a gazdaságokban alkalmazott cselédek és munkások, házicselédek, napszámosok köréből kerül ki, akiknek elsősorban vasárnap van idejük arra, hogy szükségleteik beszerzése céljából a vásárt meglátogathatják.

Amennyiben a vásárokat hétköznapra helyeznék át, ennek a vevőkörnek jelentékeny része elveszne, mert hiszen a vasuti hálózat kifejlesztése az utak mind nagyobb mérvü kiépitése következtében a falusi nép számára a legközelebbi városba való bemenetel meg van könnyitve, sőt ujabban már erre sincs szüksége, mert hiszen a legkisebb községben is vannak olyan kereskedők, akiknél ugy terményét értékesitheti, mint szükségleteit kielégitheti. Ilyen körülmények között a hétköznapra áttett vásárok vevőközönsége még inkább csökkenne s a vásározó iparosoknak a vásározásra forditott fáradságos munkája kárba veszne.

1893-ban a Miskolcon tartott III-ik országos ipartestületi gyülés a vásározó iparosság hangulatát fejezte ki, amikor a következő határozatot hozta: „Ha nem akarjuk, hogy a vásározó tisztességes ipar lehetetlenné és a vásározó iparos tönkre tétessék, akkor kivánatos, sőt elengedhetetlenül szükséges, hogy ezen állapot megváltoztatásával az országos vásárok kizárólag csak vasárnap tartassanak s csak a legszükségesebb esetben legyenek hétfőre is kiterjeszthetők."

Annakidején ez a kérdés le is került a napirendről, azonban a háboru után ujjáéledt ez a mozgalom és igen sok vásártartó község jószántából a vasárnapra eső országos vásárnapot hétköznapra helyezte át.

A mozgalom odáig erősödött, hogy a vasárnapi munkaszünetről 1933-ban készitett törvénytervezet 10-ik §-a ugy rendelkezett, hogy „azokat az országos vásárokat és hetivásárokat, amelyeket a törvény életbeléptetése idejében királyi privilégium vagy engedély alapján munkaszüneti napon tartanak, a törvény életbelépésétől számitott egy év alatt a vásárfenntartó kivánságához képest vagy meg kell szüntetni, vagy olyan napra kell áthelyezni, amely napon nem kell munkaszünetet tartani".

Mig a háboru előtt az ilyen kivánság a kereskedelmi és ipari érdekeltség ugyszólván egyhangu elutasitásával és ellenzésével találkozott, addig a háboru után e kivánság elleni tiltakozás enyhült, de még mindig igen erős.

Az országos vásárok elmaradásának közzététele.

Több ipartestület panaszolta, hogy egyes vásártartó közületek az országos vásárnapok elmaradását illetőleg azoknak más napokra való áthelyezését nem publikálják s gyakorta megtörténik, hogy a vásározók csak a helyszinen való megjelenés alkalmával szereznek tudomást arról, hogy az országos vásárt nem tartják meg. Természetesen ezen esetekben a vásározó iparosságot és kereskedelmet önhibáján kivül érzékeny anyagi károsodás éri. Ezen körülményre felhivták az érdekképviseletek a kereskedelmi miniszter figyelmét s egyben kérték sürgős intézkedését arra nézve, hogy a vásártartó közületek utasittassanak arra, hogy az országos vásárok elmaradását vagy más napon való tartását kellő időben s megfelelő módon juttassák az érdekeltek tudomására s tegyék közhirré. A kereskedelmi miniszter 65,747—1928. K. M. XIV. számu rendeletével a kért módon intézkedett.

IV.

Pótvásárok engedélyezése.

A pótvásárok engedélyezésére vonatkozólag a 45,899/1892. K. M. rendelet a következőket mondja:

„Pótvásárok csak tényleg *teljesen elmaradt* vásárok helyett engedélyezhetők; az ily engedély iránti kérvények legkésőbben a vásárjegyzékben megállapitott, de elmaradt vásári határnaptól számitott huszonegy napon belül terjesztendők fel, ugy azonban, hogy az engedélyezendő ujabb vásári határnaphoz szintén huszonegy napi időköz maradjon.

Az ilyen kérvényekben hatósági bizonyitvány által igazolandó, hogy az illető határnapra esett vásár egyáltalában nem tartatott meg, kirakodás nem történt s illetve hogy állatok nem hajtattak fel és piaci helypénz nem szedetett.

Ezen kérvények is a közönség véleményes jelentésével terjesztendők fel és folyamodó város, illetve községtől 30 km-nyi közterületen belül fekvő vásártartásra jogosult községek, avagy más vásártartásra jogosultak a kérelemre vonatkozólag szintén meghallgatandók s nyilatkozataik az illető kérvényhez csatolandók.

A pótvásárok tartása ügyében a m. kir. kereskedelemügyi miniszter a törvényhatóságokhoz 1928. évi március hó 24-én kelt 74,525/1928. K. M. XIV. számu következő rendeletet intézte:

„A pótvásárok engedélyezésénél a következők tartandók szem előtt: Pótvásárok csak a teljesen elmaradt vásárok helyett engedélyezhetők, vagyis oly vásárok helyett, amelyeken még az áruk kirakása és

az állatok felhajtása sem történt meg s igy helypénz sem szedetett, vagyis vásári forgalom egyáltalán nem bonyolittatott le.

Nem engedélyezhető azonban pótvásár még az ilyen teljesen elmaradt vásár helyett sem abban az esetben, ha az elmaradt vásár és a kérelmezett pótvásár között lévő időben már tartatott rendes vásár, miután a vásározó igények a közbeeső vásáron már kielégülést nyerhettek.

Nem engedélyezhető továbbá pótvásár, valamint kivételes vásáráthelyezés vasárnapra, keresztény ünnepnapra, továbbá március 15-ére és Szent István napjára sem.

Tekintettel továbbá arra a körülményre, hogy a vásározó közönség eminens érdeke, hogy a pótvásárokról és a kivételes vásár-áthelyezésekről kellő időben értesüljön, felhivandók a vásárjogtulajdonosok, illetve vásártartók, hogy a pótvásár engedélyezése iránti kérvényüket az elmaradt vásár határnapjától számitott 21 napon belül oly időpontban terjesszék Cim elé, hogy a kérvények beérkezése és a kért pótvásár határnapja között szintén legalább 21 napi időköz maradjon. A kivételes vásáráthelyezési kérelmek szintén oly időben terjesztendők elő, hogy azok beérkezése és az áthelyezendő határnap között legalább 21 napi időköz legyen.

A pótvásárok, valamint a kivételes vásáráthelyezések engedélyezéséről egyidejüleg az Országos Vásári Közlöny szerkesztősége (Budapest, VII., Erzsébet körut 16.) esetenkint értesitendő."

A pótvásár engedélyezését tehát, ha valamely vásár bármely okból elmaradt (rossz időjárás, állatbetegség, járványos betegségek), a m. kir. kereskedelemügyi minisztertől kell kérni. A kérelem felszerelése ugyanolyan módon történik, mint a vásáráthelyezésre vonatkozó kérelmeké, azzal a különbséggel, hogy csatolni kell a járási főszolgabiró, illetőleg I. foku közigazgatási hatóság bizonyitványát arra nézve, hogy a vásár teljesen elmaradt. Ha állatbetegség miatt maradt el a vásár, a pótvásárra nézve csatolni kell az illetékes állatorvos igazolványát is, amely szerint a pótvásár megtartása állategészségügyi szempontból nem aggályos. A kérelmet a törvényhatóság első tisztviselőjéhez kell beadni és az döntés végett a m. kir. kereskedelemügyi miniszterhez terjeszti fel.

De lege ferenda.

Az érdekeltség körében igen erős az az óhaj, hogy pótvásárengedélyezésnek egyáltalán ne legyen helye. Gyakran előfordulnak olyan esetek, hogy a közbejött rossz idő miatt a vásár nem sikerül s ekkor mozgalom indul meg leginkább az italmérő érdekeltség részéről aziránt, hogy pótvásárt engedélyezzenek. Az ilyen irányu törekvést rendszerint pártolja a vásártartó helységnek az a törekvése, hogy elmaradt bevételeit pótolja. Az érdekeltség és különösen a helyi ipar és kereskedelem a pótvásárok engedélyezése ellen van és azt kivánja, hogy legalább a kirakóvásárok tekintetében pót-országos vásárokat és hetivásárokat

egyáltalán ne engedélyezzenek. Hogy a hetivásároknál póthetivásár engedélyezésének nem lehet helye, az vitán felül áll, hiszen a hetivásárok rövid időközökben követik egymást, tehát a hetivásár elmaradása semmiféle érdeket jelentékenyen nem sért. Az országos vásároknál is helye van azonban annak, hogy a pótvásárok engedélyezését meg kell szigoritani és ezt csak akkor kell engedélyezni, hogyha annak engedélyezését nyomós gazdasági indokokkal a mezőgazdasági, kereskedelmi és iparkamarák véleményezik.

V.

A vásározás.

A vásározás joga: a vásárokon megjelenés. Az alkotmányos élet helyreállitása után megalkotott első ipartörvényünk, az 1872: VIII. t. c. annak a szabadelvü felfogásnak megfelelően, ami a törvényt szülte, ugy az országos, mint a hetivásárlátogatás szempontjából megadta minden iparosnak azt a jogot, hogy „nemcsak lakhelyén, hanem az ország bármely helyén tartott országos és hetivásárokon eladhatta ugy a saját, mint mások készitményeit". (1872: VIII. t. c. 32. §.)

Ahogy azonban az első ipartörvény liberális szelleme a kézmüvesiparosság körében a legnagyobb ellenhatást váltotta ki a képesités elvének félretétele miatt, épp ugy a vásározásnak ez a szabad szabályozása is kihivta a kritikát. „A hetivásár elsősorban a helyben lakó iparosoké!"-követelés hangzott országszerte, aminek eredményeképen az 1884: XVII. t. c. 50-ik §-a a vásárlátogatási jogosultságot különbözőképen állapitotta meg

1. az országos vásárokra és
2. a hetivásárokra.

Az 1884: XVII. t. c. 50-ik §-a azonban nem valósitotta meg teljesen a hetivásárhoz füződő kivánságokat, ugy hogy az 1887: XVIII. t. c. az 1884: XVII. t. c. 50-ik §-át részben módositotta.

A vásárokon való árusitás főbb jogszabályait a régi ipartörvény, az 1884: XVII. t. c. 50-ik §-a és az ezt részben módositó 1887: XVIII. t. c. tartalmazzák. Kiegészitő szabályokat foglalnak magukban az igen bő számmal megjelent miniszteri rendeletek, a törvényhatóságok és megyei városok vásárrendészeti szabályrendeletei.

Először foglalkozzunk az országos vásárokon való megjelenés jogával, majd azután a hetivásárokon való megjelenés jogával.

1. Az országos vásárok.

A) Az országos kirakó vásárok.

Az országos vásár azért „országos", mert azon mindenki az adás-vevést szabadon gyakorolhatja, még pedig eredetileg tekintet nélkül arra, hogy iparos vagy nem iparos. Igy értelmezte ezt a 37,774/1888. F. I. K. rendelet, amikor azt mondta:

„Az ipartörvény életbelépte után a régi királyi vásárszabadalmi okmányok tartalmára tekintettel, a községek vásártartási joga akkép értelmeztetett, hogy az országos vásárokon iparszerü árusitást mindenki, tehát nem iparos is folytathat."

Az országos vásáron való árusitási jog azonban érdekes fejlődésen ment keresztül, mert ma már az imént idézett miniszteri határozatban megtestesült felfogás nem állja meg a helyét. Ma ugyanis az a jogi helyzet, hogy az országos kirakó vásáron alkalomszerüleg bárki szabadon árusithat, azonban rendszeresen iparcikkeket csak olyan iparosok és kereskedők árusithatnak, akik iparjogositvánnyal birnak.

Az országos kirakó vásáron való árusitási jogot az 1884: XVII. t. c. 50-ik §-a szabályozza a következőképen:

„Minden iparosnak joga van ugy saját, mint mások készitményeit nemcsak lakóhelyén, hanem azon kivül is az ország bármely helyén tartott vásárokon akár személyesen, akár megbizott által eladni."

Minthogy a törvény csak „iparos"-t emlit, kérdés, hogy kit értünk ez alatt?

Iparos alatt nemcsak a szoros értelemben vett iparost, tehát a feldolgozó munkát végzőket értjük, hanem a kereskedőt is, mert az ipartörvény szóhasználata értelmében a kereskedő szintén iparosnak tekintendő. Igy állapitotta ezt meg az 58,635/1897. sz. K. M. rendelet: „az ipartörvény 1. §-a szerint a kereskedő tágabb értelemben szintén iparosnak tekintendő s ennélfogva az ipartörvény 50. §-ában az iparosok hetivásárlátogatási jogára vonatkozó rendelkezések a kereskedőkre is kiterjednek." Következik azonban ez az uj ipartörvény (1922: XII. t. c.) 2-ik §-ából is, mely szerint „Magyarország területén minden önjogu egyén, amennyiben az e törvényben megállapitott feltételeknek megfelel..... az| ipart, *ideértve a kereskedést is*, bárhol önállóan gyakorolhatja".

Az iparosok és kereskedők körébe tartoznak természetesen a vándoriparosok és vándorkereskedők (házalók) is.

Az országos vásáron való megjelenési jog kifejlődése.

Amint már fentebb emlitettük, egyideig az a joggyakorlat érvényesült, hogy az „országos vásárokon bárki az adás-vevést

iparjogositvány nélkül is szabadon gyakorolhatta". (37,774/1888. F. I. K. rendelet). Ez a gyakorlat megfelelt a 80-as évek liberális szellemének.

Azonban már e joggyakorlat idején is lehetséges volt a hatóság számára, hogy a vásári árusitást pl. a gabona vételek és eladások közvetitésével foglalkozó alkuszoknál iparjogositvány felmutatásától tegye függővé. Voltak olyan vásári rendtartási szabályrendeletek, amelyek a vásárokon iparigazolvány nélkül folytatott ipari árusitásra büntető rendelkezést is tartalmaztak, jogalap nélkül ugyan, amint azt egy elvi határozat ki is mondja: „Az az alkusz, ki iparigazolványát otthon feledte s igy azt felszólitásra felmutatni nem tudja, a vásárrendtartási szabályrendelet alapján, mint első izben történt mulasztásért, a piacról kiutasitható, de más büntetéssel nem sujtható. (1615/1888. F.I.K.)

Minthogy azonban a teljesen szabadon árusitás gyakorlata tág teret engedett annak, hogy az iparjogositvány nélkül lévők ipart (kereskedést) jogosulatlanul gyakoroltak s az iparjogositvánnyal bíróknak elviselhetetlen versenyt okoztak, ez a gyakorlat nem volt fentartható. 1901-ben kiadta a kereskedelmi miniszter 39,505. sz. rendeletét, mely ugyan már hatályát vesztette (L. 73,920/1924. K. M. r.), amelyben az emlitett gyakorlatot akkép változtatta meg, hogy „miután az ipartörvény 50. §-a értelmében a vásárok rendszeres látogatása csakis az iparosokat és kereskedőket (kikhez a jogosult vándoriparosok és vándorkereskedők is tartoznak) illetheti meg, az elárusitó vásárosok ebbeli minőségének igazolását a hatóságok mindenkor megkövetelhetik. Kötelesek ennélfogva az ilyen vásárosok iparigazolványaikat kivánatra mindenkor előmutatni s illetőleg iparcikkek árusitása végett a vásáron iparigazolvány nélkül megjelenő árusitók az árusitástól eltiltandók. E rendelet a háziipari készitmények elárusitóira nem terjedt ki.

Legujabban az országos vásárokon való árusitási jog kérdésével a m. kir. kereskedelemügyi miniszter 1924. évi szeptember hó 12-én megjelent 73,970/1923. XXII. sz. rendelete foglalkozik (L. Rendeletek Tára 1924. 846 oldal), amely az előző rendeleteket hatályon kivül helyezte s igy az élőjognak tekintendő, amelyet a hatóságok a vásározási jogosultság ellenőrzésénél figyelembe venni kötelesek.

E rendelet szerint a fennálló szokás alapján országos vásárokon alkalomszerüleg bármilyen cikket bárki árusithat, mig a vásárokat rendszeresen látogatni, illetve országos vásárokon hivatásszerüleg (iparszerüleg) árusitani csak iparigazolvánnyal (hatósági engedéllyel, házalási engedéllyel) rendelkező iparosnak, kereskedőnek, házalónak, illetve rendőrhatósági igazolvánnyal

biró vándoriparosnak szabad, továbbá azoknak az őstermelőknek és háziiparosoknak, akik az általuk termelt kerti és mezei termékeket és élelmiszereket és a maguk, illetőleg családtagjaik által előállitott háziiparcikkeket bocsátják áruba.

67,187/1927. XIV. számu és a szegedi kereskedelmi és iparkamarához intézett leiratában a kereskedelemügyi miniszter ugyanezeket kimondta az idegen állampolgárokra is, annak hangsulyozása mellett, hogy idegen állampolgárok *házalási vagy vándoriparengedély* alapján az országos vásárokat nem látogathatják, még pedig azért, mert idegen állampolgárok házalási engedélyt a házalási szabályok 3. §-a, illetőleg a 71,103/1925. K. M. rendelet 2. §-a értelmében nem kaphatnak.

Ezzel azonban a kérdés nyugvópontra érni még mindig nem tudott. Annak ellenére ugyanis, hogy az 57,747/1906. K. M. elvi határozat kimondta azt, hogy „kizárólag vásárokon való elárusitásra iparigazolvány nem adható", a valóságban folyvást szaporodott, főleg a nehéz gazdasági viszonyok miatt azoknak a száma, akik az ország területén sem mühelyt, sem üzlethelyiséget, sem állandó jellegü árusitó helyet nem tartanak fenn, hanem tevékenységüket kizárólag az országos és heti vásárok rendszeres látogatására korlátozzák. Kialakult a kereskedőknek egy uj tipusa, a vásári vándorkereskedő, aki legtöbbször állandó üzlethelyiség nélkül vásárról-vásárra jár s igy keresi meg a kenyerét. A fentebb idézett 57,747/1906. K. M. határozat még azt az elvet kivánta érvényesiteni, hogy a vásárlátogatási jog csupán járulékos jog, amely az iparnak és kereskedésnek megtelepedve gyakorlásához füződik, valójában azonban ezt az elvet ma már mereven érvényesiteni nem lehet. Ezt a K. M. 123,961/1930. XI. sz. a. kereskedelmi és iparkamarákhoz intézett leirata is elismerte. A kereskedelemügyi miniszter azonban bizonyos korlátozások megállapitását szükségesnek tartotta, mert szerinte az a foglalkozás, amely abban áll, hogy valaki mühely, illetőleg üzlethelyiség vagy állandó jellegü árusitóhely nélkül, kizárólag vásárról vásárra (hetivásárra) járva árusit, vándoripari tevékenység, mert az illető tevékenységét nem egy helyen, hanem vándorolva üzi. (L. ugyanezen rendeletben:) Kézenfekvő, — mondja a kisérő leirat, hogy ezt a tevékenységet külön vándorárusi engedélyhez kell kötni s hogy nem lehet megengedni, hogy egyesek ezt a vándorolva folytatott árusitást üzlethelyiségnek fentartása és abban kereskedés üzése nélkül olyan iparigazolvány alapján gyakorolják, amelyet a kereskedés egyik vagy másik ágának meghatározott helyen való üzésére állitott ki az iparhatóság.

Egyben azonban arról is gondoskodni kivánt a kereskedelemügyi miniszter, hogy a megtelepedett iparosok és kereske-

dők is az iparigazolványra reávezetett hatósági záradékkal igazolják azt, hogy mühelyt, illetőleg üzlethelyiséget tartanak fenn, nehogy a vándorárusokra vonatkozó rendelkezéseket kijátszhassák.

Ebben a tárgyban 1930-ban készült is egy rendelettervezet, amely azonban még ma sem jelent meg.

Ezen rendelettervezet első szakasza a fenti rendeletekben foglalt elveknek megfelelően az országos vásárok látogatásáról a következőket mondja: „Országos vásárokat keresetszerü iparigazolvány vagy iparengedély alapján látogathatia

1. az az iparos, aki hatályban lévő iparigazolvány vagy iparengedély alapján mühelyt vagy üzlethelyiséget tart fenn és iparát tényleg gyakorolja,
2. az a kereskedő, aki hatályban lévő iparigazolvány vagy iparengedély alapján üzlethelyiséget vagy helyfoglalási engedély alapján állandó jellegü árusitási helyet tart fenn és abban tényleg kereskedést üz,
3. vándoripari engedéllyel rendelkező vándoriparos,
4. a házalási engedéllyel rendelkező házaló,
5. a vásári vándorárusi engedéllyel rendelkező vásári vándorárus,
6. az az őstermelő és háziiparos, aki az általa termelt kerti és mezei termékeket és élelmiszereket illetőleg a maga és családtagjai által előállitott háziiparcikkeket bocsátja áruba.

Valamely cikknek a fennálló szokás figyelembevételével az iparhatóság által megállapitott keretek közt nem keresetszerü, hanem alkalomszerü értékesitése céljából az országos vásáron bármelyik magyar állampolgár megjelenhet.

A rendelettervezet főleg a vásározó kereskedők ellenállása miatt a mai napig még nem jelent meg.

Árusitás megbizott utján.

Sokszor felmerül az a kérdés, hogy kereskedő, illetőleg iparos *megbizott* utján árusithat-e a vásáron? Ezt a jogot az 1884: XVII. t. c. 50. §-a kifejezetten biztositja, mert a törvény maga is azt a kifejezést alkalmazza, hogy jogában áll az iparosnak az ország bármely helyén tartott országos vásáron akár személyesen, akár *megbizott* utján eladni.

A megbizók szoktak a megbizottnak irásbeli meghatalmazást is adni. Az ilyen meghatalmazásoknak a lakóhelyére nézve illetékes I. foku iparhatóság által való láttamozása törvényes alappal ugyan nem bir, minthogy azonban a vásárokon az iparüzőknek magukat igazolniok kell, az ilyen láttamozás kivánatos és célszerü, hogy a megbizott valamivel igazolhassa magát.

A megbizott lehet az iparüző családtagja, alkalmazottja vagy megbizottja. Igen gyakran előfordul, hogy az iparüző által adott megbizás ugyanazon személyben összpontosul, anélkül, hogy erről a megbizók tudnának. A megbizók szempontjából ez nem

kifogásolható, ellenben a megbizott részéről vizsgálandó az, hogy ha nincsen alkalmazotti viszonyban, vajjon az illető az árusitást nem *hivatásszerüen* végzi-e, mert ebben az esetben az ilyen árusitók a 73,970/1923. K. M. rendelet értelmében iparigazolvány váltására kötelezhetők.

Inditható-e büntető eljárás azok ellen a vásári árusok ellen, akik iparjogositványt felmutatni nem tudnak?

Gyakran felmerül ez a kérdés a gyakorlatban, amikor is a hatóságok észrevehetik azt, hogy a régi ipartörvény 50. §-ának megfelelő büntető rendelkezés felvételéről az 1884: XVII. t. c.-ben nem gondoskodtak. Erre utal a K. M. 9011/1901. számu elvi határozata is, mely szerint

„az 1884. évi XVII. t. c. 50. §-ának megfelelő büntető rendelkezés az ipartörvénybe felvéve nincs s igy törvényes rendelkezés hiányában az idézett 50. §. ellen vétőkre nem szabható ki büntetés, az illető iparos vagy kereskedő csak az árusitástól tiltható el, de kihágásért a törvény alapján felelősségre nem vonható. Az igazoltatásnál is kellő óvatosságot kell ajánlanunk, mert ahol a vásári rendtartás megengedi, hogy a vásározó két vagy több sátorból vagy álláshelyről is árusithat, miután iparigazolványa csak egy van, minden álláshelyen iparigazolványt fel sem mutathat, de egy iparigazolvánnyal minden álláshelyen való kirakodását igazolhatja. A megbizott bárki lehet, ennek nem kell okvetlenül kereskedősegédnek lennie, egyébként is sem a megbizottat, sem a kereskedősegédet az iparhatóságnál, sem másutt nem kell bejelenteni."

Bizonyos részében ugyan az elvi jelentőségü határozat elavult, mert hiszen az alkalmazott bejelentése a kényszerbiztositás bevezetése óta a biztositási intézetnél kötelező.

Az országos és heti vásárokat látogató árusok árusitási jogosultságának ellenőrzéséről szóló 73,970/1924. K. M. sz. rendelet (Rendeletek Tára 1924. évf. 846. oldal) értelmében az iparos iparjogositványát vásárok alkalmával tartozik magával vinni, hogy ezzel a vásári ellenőrző hatóságok előtt magát kellően igazolhassa.

Az iparjogositvánnyal magát kellően igazolni nem tudó árust ugyanis a vásári ellenőrző hatóság a vásáron való árusitástól eltilthatja. Az az önálló és jogosult iparos tehát, aki iparjogositványát az országos és heti vásárokra nem viszi magával, nem követ el kihágást, csak azt kockáztatja, hogy igazoltatása esetén az illető vásáron való árusitástól eltiltatik.

Rendőri büntető eljárás megindításának akkor van helye, ha az árusról, aki a vásáron való igazoltatása alkalmával iparjogositványt felmutatni nem tud, utólag megállapitást nyer, hogy iparjogositvánnyal egyáltalában nem bir. A büntető eljárás ily esetben jogosulatlan iparüzés miatt inditandó meg.

Háziipari cikkek árusitása országos vá sárokon

A 7105/1902. K. M. sz. r. értelmében háziiparosok heti és országos vásárok látogathatása céljából iparigazolvány váltására nem kötelezhetők, de a helyi ipar érdekeinek megóvása céljából megkivántatik, hogy az illető áruk háziipari eredetének igazolására az illetékes I. foku iparhatóság az elárusitó nevére olyan igazolványt állitson ki, amely bizonyitja, hogy mely községnek mily nemü háziipari uton készült cikkeit árusitja az illető. A háziiparcikkek háziipari eredetét bizonyitó és az iparhatóságok által kiállitandó igazolványok kiállitását kérő beadványok, valamint maguk az igazolványok is, az 55,945/1902. K. M. sz. r. szerint, az illetéki dijjegyzék 79. tétel c) pontja értelmében, bélyegmentesek.

Ha azonban valamely községnek országos és heti vására nincsen, akkor a 7689/1902. K. M. sz. elvi határozat szerint az illető községben háziipari cikkek csak rendes kereskedésből, iparigazolvány mellett árusithatók.

Ha valaki háziipari cikkekkel akar faluról falura, házról házra járva, meghatározott eladási hely nélkül árusitani, akkor annak házaló kereskedésre engedélyt kell kérnie.

Házalók jogosultak-e országos vásáron árusitani?

A házalóknak egy igen régi rendelet (Császári Királyi Kereskedelmi Ministeri rendelet 6914/1855.) megengedi, hogy „az országos vásárokon szabadon megjelenhetnek, sátorban kirakva árusithatják azokat az árukat, amelyekkel való házalásra házalási engedélyük feljogositja őket".

A házalóknak az országos vásárokon való árusitási jogát megállapitotta ujból a 73,970/1923. XXII. K. M. rendelet a) pontja. Az 1884: XVII. t. c. 50. §-a értelmében a házalónak is megvan az a joga, hogy az árusitást megbizottal is végeztetheti. A házaló a házalás alkalmával azonban segédet magával csak akkor vihet, hogyha erre külön engedélye van.

A pecsenyesütők árusitása országos vásárokon

Minden magyar országos vásárnak egyik kedves és népies jellegü élelmezési üzeme az u. n. lacikonyha vagy pecsenyesütés. A lacikonyha alatt az ételfőzésnek azt a nemét értjük, amidőn a főzés időleges konyhában vagy napi piac alkalmával akár nyilt piacon, akár sátor vagy bódé alatt történik. Azok a lacikonyhások, akik a nyilt piacon nap-nap után rendszeresen főznek hurkát vagy sütnek pecsenyét s akik, mint ilyenek, az országos vásárokon rendszeresen megjelennek, kifőzőknek tekintendők és rendes iparigazolványt kötelesek szerezni. Akik azonban csupán

alkalomszerüen, országos vagy heti vásárokon főznek vagy sütnek, egyébként pedig más főkeresettel birnak, nem ipari, hanem népies jellegü foglalkozást üznek s ilyen egyének iparigazolvány váltására nem kötelezhetők. Igy állapitotta ezt meg a 16,866/1904. K. M. elvi határozat.

Természetes, hogy országos vásárokon élelmiszereket szabadon lehet árusitani s igy a lacikonyhások országos vásárokon szabadon megjelenhetnek és árusithatnak.

A fentidézett 16,866/1904. K. M. elvi határozattal szemben régebbi elvi döntések az országos vásárok és hetivásárokon alkalomszerüleg gyakorolt pecsenyesütésre vagy lacikonyhára semmiféle iparjogositványt nem követeltek meg. Igy a 61,634/1897. K. M. határozat szerint az országos vásárokon gyakorolt pecsenyesütésre, nevezetesen az u. n. lacikonyhákra, akár kóser ételek szolgáltatnak ki benne, akár nem, az 1884: XVII. t. c. 50. §-a értelmében sem iparigazolvány, sem iparengedély nem szükséges, mert az idézett törvényszakasz, illetve az országos vásárok engedélyezésére vonatkozó régi kiváltságlevelek és kormányhatósági engedélyek, valamint a gyakorlat szerint országos vásáron bárki bármit, tehát élelmicikkeket is, szabadon árusithat. Még az ugyanezen évben megjelent 1108/1897. K. M. határozat helyesen emeli azt ki, hogy élelmiszereknek csupán alkalomszerüleg való áruba bocsátása nem foglalja magában az iparüzés jellegét, miből azonban következik az is, hogy ha az u. pecsenyesütők állandóan és rendszeresen foglalkoznak hurkafőzéssel és pecsenyesütéssel, abban az esetben már iparosoknak tekintendők és őket a kifőző iparigazolvány váltására lehet kötelezni.

A helyes felfogás tehát a pecsenyesütés kérdésében az, hogy azt, amennyiben azt valaki rendszeresen folytatja, vásári élelmiszerárusitásnak minősiteni nem lehet, amire mindenki jogosult lenne az 1884: XVII. t. c. 50-ik §-a értelmében. A vásárokon való pecsenyesütés ugyanis nem őstermelői, hanem kimondottan ipari foglalkozás, mert abban nyersanyagoknak készáruvá való feldolgozása történik azáltal, hogy a nyers hust vagy hurkát élvezésre alkalmas pecsenyévé vagy hurkává, stb. sütik meg. Maga az 1884: XVII. t. c. 50-ik §-a ugy kezdődik, hogy „minden iparosnak joga van" stb. A törvény tehát kimondottan iparosnak ad jogot a vásárokon való készitmény árusitására. Az iparos fogalmának elengedhetetlen kelléke az iparigazolvány, igy tehát azoknak a pecsenyesütőknek, akik bucsukon és vásárokon keresetszerü foglalkozásképen rendszeresen pecsenyesütéssel kivánnak foglalkozni, iparigazolványt kell váltaniok. (L. budapesti kamara véleményét 1929. jegyzőkönyv 27. old.)

B) Országos állatvásárok.

Az országos állatvásárra eladás végett bárki felhajthatja állatait. Országos állatvásár kétféle lehet, még pedig általános országos állatvásár és részleges.

Az országos általános állatvásárra mindenféle állatok felhajthatók, mig a részleges állatvásárra az engedélyben megjelölt egy vagy több állatfajhoz tartozó állatok. A részleges állatvásároknak egyik tipusa a tenyészállatok vására vagy kizárólagos lóvásár, szarvasmarha vásár, sertésvásár.

Állatvásárokon ipari cikkekkel kirakodni nem lehet, amiként kirakodó vásárokra szopós állatok és baromfiak kivételével állatok elárusitás végett fel nem hajthatók. Bizonyos cikkekre nézve azonban a gyakorlat kivételt tett.

Lehet-e állatvásárokon iparcikkeket árusitani?

A 49,271/1901. K. M. sz. elvi határozat szerint a bognár iparosok, szijgyártók, kötelesek készitményei, a 15,854/1897. K. M. sz. elvi határozat szerint a lópokrócok és a 35,483/1906. K. M. sz. elvi határozat szerint, ha az állatforgalmi és állategészségrendőri érdekek megengedik, tarisznyanemüek az állatvásárokon is árusithatók, a 21,323/1903. K. M. sz. elvi határozat szerint ellenben egyéb iparcikkek árusitása onnan eltiltandó, bár nem büntethető cselekmény. Minthogy országos vásárokon általában az árusok több sátorban is árusithatnak és kirakodhatnak, ha csak a vásári szabályrendeletek ezt kifejezetten el nem tiltják, semmi akadálya sincs annak, hogy ha az állatvásártér külön van a kirakodóvásártól, a fent megnevezett iparcikkeket árusitók külön sátrat emeljenek az állatvásártéren és külön sátrat a kirakodóvásártéren.

Természetes, hogy ezeket a cikkeket csak iparosok és kereskedők hozhatják forgalomba, amennyiben a forgalomba hozott cikkek nem háziiparosok készitményei.

2. A havi vásárok.

A havi vásárokra vonatkozólag már fentebb kifejtettük, hogy tulajdonképen ez külön vásárkategóriát nem képez, csupán egy elnevezés, amely onnan származott, hogy a vásárokat havonta visszatérően tartják meg, még pedig az engedélyben megjelölt időben. A havi vásárok lehetnek havi kirakodó vásárok és havi országos vásárok.

A havi kirakodó vásárokon való megjelenés a heti kirakodó vásárokkal esik egy tekintet alá. Erre nézve tehát a heti kirakodó vásárokra nézve alább előadottak az irányadók.

A havi állatvásárok jellegükben ugyanazok, mint az országos állatvásárok.

3. Heti vásárok.

a) Heti kirakodó vásárok.

A heti vásárokon való vásározás joga többszörös változáson ment keresztül. Amint azt fentebb emlitettük, az 1872. évi VIII. t. c. 32. §-a szerint az iparos nemcsak a lakóhelyén, hanem az ország bármely helyén tartott heti vásárokon is eladhatta ugy a saját, mint a mások készitményeit.

Ez az álláspont megfelelt a korlátlan iparszabadság elvének, amely az 1872: VIII. t. c.-t áthatotta. A vásározó kézmüvesiparosság a törvény ezen rendelkezése ellen is erőteljesen tiltakozott és arra mutatott reá, hogy a heti vásáron elért forgalom alapját adja a helyben lakó iparosság megélhetésének. Ha ezt a forgalmat azok elvonják tőlük, akik nem helyben laknak és akik a helyben lakás terheit nem viselik, abban az esetben a helybeli iparosságnak létalapja rendül meg.

Az 1884:XVII. t. c. az iparosságnak ezt a panaszát a legmesszemenőbb mértékig teljesiteni óhajtotta. Már az 1884. évi XVII. t. c.-re vonatkozó javaslat alkalmával a képviselőház közgazdasági bizottsága a következőket mondta:

„A most érvényben lévő ipartörvény, tekintetbe véve a vásárjognak nagyon bonyolódott és számos privilégiummal kapcsolatos viszonyait, az iparosok részéről hangoztatott visszásságoknak oly módon vélte egyelőre elejét vehetni, hogy a nem helybeli iparosok árusitási jogát az országos vásárokra szoritotta, ellenben az élelmiszer árusitását továbbra is szabaddá tette."

Az 1884. évi XVII. t. c. 50. §-a utolsó bekezdésében igy szólt:

„Másféle iparkészitményeket csak a helyben lakó iparos van jogositva eladni."

Ez a szabály azonban szintén nem volt helyes, mert sok helyen a heti vásár ellátatlan maradt. Ezért ezt a szabályt viszont az 1887. évi XVIII. t. c. módositotta, amelynek értelmében a háziiparcikkeket nem számitva, ipari készitményeket *rendszerint* csak a helyben lakó iparos jogosult árusitani. A törvényhatóság azonban, a kereskedelmi és iparkamara javaslata alapján és a községi képviselőtestületek meghallgatása után szabályrendeletileg megengedheti, hogy ipari készitményeket heti vásárokon a nem helyben lakó iparos is jogositva legyen eladni.

Jelenleg tehát a heti vásárokon való árusitás jogosultsága más aszerint, hogy

a) élelmiszerek árusitásáról, vagy

b) iparcikkek árusitásáról,

c) háziiparcikkek árusitásáról van-e szó?

Élelmiszerek árusitása heti piacon.

Az élelmiszerek árusitására a heti piacon az 1884: XVII. t. c. 50. §-a második bekezdése rendelkezik, mondván:

„heti vásárokon élelmiszereket, kerti és mezei terményeket, háziiparcikkeket — amennyiben azt törvényes kiváltságok nem akadályozzák — bárki áruba bocsáthat".

A 105,022/1927. K. M. elvi határozat a következőket mondja: „Heti vásárokon élelmiszereket bárki árusithat. A „bárki" szó alatt azonban természetesen csupán a termelők, illetve a nemtermelők közül azok értendők, akik megfelelő iparigazolvánnyal birnak. Akiknek azonban egy helyiségben megfelelő iparigazolványuk van, azok, ha nem is helybeliek, vásárokon (de csakis ezeken és pedig ugy a heti, mint az országos vásárokon) élelmiszereket az egész országban nemcsak vásárolhatnak, hanem el is adhatnak." (L. Közgazdasági Értesitő 1933. 36-ik szám.)

Az élelmiszereknek, a kerti és mezei terményeknek az elárusitását a törvényhozás azért nem korlátozta, mert ezeknek az elsőrendü közszükségleti cikkeknek minél több egyén részéről való forgalomba hozatala a fogyasztás minél olcsóbb kielégitésének igen nagy érdeke. A háziipari cikkek korlátozás nélküli forgalomba hozatala pedig azzal indokolható, hogy az ország mezőgazdasági lakosságának munkaerejét a háziipar fejlesztésével lehet jobban kihasználni, másfelől pedig megélhetését megkönnyiteni, ezért közérdek, hogy a háziipari cikkeket korlátozás nélkül árusithassák.

Az életben gyakran merülnek fel arra nézve viták, hogy mi tekintendő élelmiszernek? Különösen azok a kézmüvesipari ágak, amelyek élelmicikkeket termelnek, vetették fel több cikkre nézve ezt a kérdést, ugy hogy számos elvi jelentőségü határozat dönti el az esetleges vitákat arra nézve, hogy mi tekintendő élelmiszernek.

Ezeket az elvi jelentőségü döntéseket cimszavuk szerint sorrendben itt közlöm:

Baromfiak, élő szárnyas állatok élelmicikkek, napi és heti piacon szabadon árusithatók. (13,075/1902. K. M.)

Füszerek. Többször felmerül a füszerkereskedők részéről az a kérdés, hogy a füszerek közül mik tekinthetők élelmiszernek, tehát a heti piacokon bárki által szabadon árusitható cikknek? Erre nézve a jelenleg is életben lévő 57,330/1923. K. M. r. a következőket mondja:

„Az 1884. évi XVII. t. c. 50. §-ának második bekezdésében foglalt rendelkezés helyes alkalmazása érdekében megállapitom, hogy a paprikanövény termésének alkatrészeiből őrlés utján nyert és az 1895. XLVI. t. c. alapján kibocsátott 80,000/1922. F. M. számu rendelet határozmányai értelmében minősitett *paprikaőrlemény (paprika)*, továbbá *a bors, a köménymag, a babérlevél*, valamint általában az ételek izesitésére száritott, törött vagy őrölt, vagy egyéb módon feldolgozott állapotban is használni szokott valamennyi növényi alkatrészek, ideértve a növényi eredetü élvezeti cikkek sorába tartozó füszereket is, *vásárjogi szempontból élelmiszereknek tekintendők* és ennélfogva a fentebb hivatkozott törvénycikk hivatkozott szakasza értelmében a heti vásárokon — ha csak törvényes kiváltságok nem akadályozzák — bárki által szabadon árusithatók."

A fent hivatkozott miniszteri rendelet értelmében tehát iparigazolvánnyal rendelkező, más községben lakó paprikaárusok ezen cikkek árusitása végett *heti piacokon megjelenhetnek és ezen árusitásban meg nem akadályozhatók.*

Megjegyezni kivánom, hogy ez az elvi határozat ellentétben áll egy régebbi keltezésü (63,718/1899. számu) elvi jelentőségü határozattal, amely szerint a gyarmat- és füszeráruk nem tartoznak az élelmiszer körébe. A kereskedelmi minisztérium, nyilván a szegedi paprikatermelés helyzetének könnyitése érdekében is helyezkedett arra az álláspontra 1923-ban, hogy a füszeráruk az élelmiszerek körébe tartoznak. A füszerkereskedő érdekeltség az 57,330/1923. K. M. r. módositására törekszik.

Gabonának heti piacokon való áruba bocsátásához külön engedély nem szükséges, mert ez mezei termék. (32,599/1904. K. M.)

Kávé árusitása heti piacon.

Az olyan egyének, kik heti vásárok alkalmával a vásárra bejövő falusi nép részére tolókocsin vagy más állványon kávét szoktak kimérni, iparengedély, illetve iparigazolvány váltására nem kötelezhetők, mert a tejes vagy fekete kávé, mint élelmiszer, az 1884: XVII. t. c. 50. §-a értelmében heti vásárok alkalmával — amennyiben azt törvényes kiváltságok nem akadályozzák — bárki által árusitható, illetve kimérhető. Amennyiben mindazonáltal a kávéfőzésnek, illetve kimérésének felemlitett módja nem

kizárólag a heti piacokra szoritkozik, hanem azonkivül is rendszeresen üzetik, az illető kávéfőzők, illetve kimérők az idézett törvény (1884: XVII. t. c.) 4. §-ának megfelelőleg, iparüzési szándékukat egyszerüen bejelenteni tartoznak, mert a kávémérésnek ezen primitiv módja, melynél ama közrendészeti és közerkölcsiségi szempontok, amelyek a rendes kávémérési iparnak engedélyhez való kötését indokolttá tették, nem forognak fenn, az idézett törvény 10. §-a a) pontjában emlitett kávémérési iparnak nem tekinthető. (16,768/1904.) K. M.

Ez a felfogás ma már nem állja meg a helyét, mert a kávénak rendszeres árusitása keresetszerü tevékenység s igy aki ezt gyakorolja, köteles kávémérés gyakorlására jogositó iparjogositványt szerezni.

Kertészeti cikkek, amelyek különben sem esnek az ipartörvény rendelkezései alá. (L. 1884: XVII. t. c. 183. §-át) szabadon árusithatók. (5184.1900. K. M.)

Kolbász és virsli élelmiszer. (56,270/1899. K. M.)

Liszt élelmiszer. (39,821/1887. F. I. K.)

Mézeskalács élelmiszer, igy heti vásáron bárki által árusitható. (78,103/1899. K. M., 18,239/1904.)

Méz, mézes sütemény élelmiszer s azt mézeskalácsos árusithatja. (5559/1886. F. I. K., 21,536/1885. F. I. K.)

Pecsenyesütők élelmicikkeiket mind az országos, mind pedig a heti vásárokon és napi piacokon szabadon árusithatják, amennyiben e foglalkozásukat nem nap-nap után rendszeresen üzik, hanem csak alkalomszerüleg, mert más fő kereseti foglalkozásuk van s még iparigazolvány váltására sem kötelezhetők. (1108/1897. K. M., 16,866/1904. K. M.) (L. erre vonatkozólag az országos vásárnál elmondottakat, 32. old.)

Péksütemény élelmiszer (48,111/1886. F. I. K. és 85,731/1893. K. M.), valamint a luxus-sütemény is. (85,731/1892. K. M.).

Sertés husának, szalonnának, zsirnak s a sertések egyéb alkatrészeinek elárusitása nem ipari foglalkozás, mindenki jogositva van az igy nyert és a saját háztartásában nem szükséges hust, stb. bárhol, tehát heti vásárokon is elárusitani. (21,016/1900. K. M.) Az I. T. 50. §-a értelmében heti vásárokon élelmiszereket, tehát zsirt is, bárki áruba bocsáthat. Az I. T. e tekintetben semmiféle korlátozást vagy megszoritást nem tartalmaz, nem állhat meg tehát az a felfogás, hogy élelmiszereknek heti vásárokon való árusitása csak akkor engedhető meg iparigazolvány nélkül, ha az elárusitás a házi szükséglet körében, kicsinyben üzetik. (4171/1899. K. M.)

Tej és tejfélék. (16,768/1900. K. M.)

Virágokat, mint kerti veteményeket, heti vásárokon ugyancsak bárki mindenféle engedély nélkül, szabadon árusithat.

Iparcikkek árusitása heti piacon

Az iparcikkek árusitását heti piacokon jelenleg az 1887: XVIII. t. c. szabályozza a következőképen:

„Heti vásárokon háziiparcikkeken kivül más iparkészitmények rendszerint csak a helyben lakó iparos van jogositva eladni.

Mennyiben engedhető meg az, hogy iparkészitményeket heti vásárokon a nem helyben lakó iparos is jogositva legyen eladni, azt az érdekelt felek, esetleg a kereskedelmi és iparkamara javaslata alapján, az illető vásártartó község képviselőtestületének meghallgatása után, a törvényhatóságok szabályrendeletileg állapitják meg."

Az iparcikkek árusitása tehát elsősorban a helybeli kereskedelemnek és iparnak a joga. A heti vásár elsősorban a helyi, megtelepült kereskedelemé és iparé. Sokszor merült már fel félreértés, hogy a törvény csak „helyben lakó iparos"-t emlit és kereskedőt nem. — Itt is utalok az 58,635/1897. K. M. rendeletre, amely szerint: „az ipartörvény 1. §-a szerint a kereskedő tágabb értelemben szintén iparosnak tekintendő és ennélfogva az ipartörvény 50-ik §-ában az iparosok heti vásár látogatási jogára vonatkozó rendelkezések a kereskedőkre is kiterjednek". A helyben lakó kereskedő a heti piacra tehát épp ugy kipakolhat, mint a helyben lakó iparos.

Az 1887: XVIII. t. c. tehát a heti vásárt elsősorban a helyi iparnak és kereskedelemnek kivánta biztositani. Minthogy azonban a 80-as esztendőkben számos olyan heti vásárt tartó helység volt, amelyben a helyi kereskedelem és ipar gyermekcipőben járt, ezért az 1884: XVII. t. c. 50. §-ának utolsó bekezdését, amely a heti vásárt kizárólag a helyi iparnak és kereskedelemnek biztositotta, indokolt volt módositani és annak a kérdésnek eldöntését, hogy a nem helybeli kereskedők és iparosok mennyiben jelenhetnek meg a heti vásáron, a kereskedelmi és iparkamara meghallgatása mellett megalkotandó és a kereskedelemügyi miniszter jóváhagyása alá tartozó szabályrendelet feladatává tenni.

E szabályrendeletek tartalma az, hogy felsorolják azokat a községeket, amelyek heti vásárain idegen kereskedők és iparosok is megjelenhetnek, illetőleg amennyiben csak egyes szakmák kereskedői és iparosai jelenhetnek meg, felsorolja ezeket a szakmákat. Ilyen szabályrendeletet lehet egyes községre nézve is alkotni. A szabályrendelet megalkotása előtt a kereskedelemi és iparkamara véleményét is be kell szerezni, illetőleg az illető község képviselőtestületét is meg kell hallgatni. A szabályrendeletet szabályszerü letárgyalás után, a törvényhatóság határozatával,

az illetékes kereskedelmi és iparkamarai véleménnyel, valamint az összes iratokkal együtt, négy egyenlően irott példányban kormányhatósági jóváhagyás céljából a kereskedelemügyi m. kir. miniszterhez kell felterjeszteni.

Amig a törvényhatóság az 1887: XVIII. t. c. alapján szabályrendeletileg nem intézkedik, idegen községbeli iparosoknak heti vásárokon az árusitás nem engedhető meg. (63,089/1888. F. I. K. e. h.)

Egyes községek heti vásárainak látogatására szabályrendeletileg megállapitott engedély nem korlátozható csupán bizonyos törvényhatóságok iparosaira, hanem az ország minden iparosa által igénybevehető (77,398/1897. K. M. r. és 69,710/1898. K. M. e. h.) Az 1887: XVIII. t. c. 1-sö §-ában emlitett szabályrendeletet a vármegyék rendre megalkották. Azt kell azonban mondanunk: ezek a szabályrendeletek ma már nagyrészükben elavultak és átdolgozásra szorulnak. — Ugyanis időközben a legtöbb heti vásárt tartó olyan község kereskedelme és ipara annyira fejlödött, hogy a heti piacon jelentkező igényeket teljesen ki tudja elégiteni, amelynek heti piacát a szabályrendelet nyilttá tette. Sajnos, a helyi ipar és kereskedelem ilyen irányu törekvéseit a vásártartó községek háztartási érdekei akadályozzák, mert féltik a helypénzdijból eredő bevételeiket.

Kik minősülnek helybenlakó kereskedőknek (iparosoknak) ?

A helyben lakó iparos fogalmát magyaráznunk kell. Ez a kifejezés nem pontos és jobb volna az a kifejezés, hogy „állandóan helyben müködő" iparos illeti meg a heti vásáron való megjelenés joga.

Sokan vannak ugyanis, akik a heti vásáron való megjelenés jogát az által akarják maguknak biztositani, hogy nincsen állandó mühelyük, nincsen állandó üzletük, hanem csak a heti vásárokon jelennek meg és e célra szereznek iparjogositványt.

Erre vonatkozólag az 57,747/1906. K. M. elvi jelentőségü határozat kimondja, hogy „csak vásárokon való árusitásra iparigazolvány az ipartörvény értelmében ki nem adható". Ennek ellenére sokszor előfordul az 1887: XVIII. t. c. rendelkezéseinek kijátszása érdekében az, hogy ha valaki valamely község heti vásárán rendszeresen meg akar jelenni, az illető községben gyakorlandó fióküzlet folytatására iparigazolványt szerez, azonban a fióküzletet tényleg nem folytatja.

Ezzel kapcsolatban mondta ki a 3032/1897. számu elvi határozatban a kereskedelemügyi miniszter, hogy azt a kereskedőt, akinek valamely községben fióküzletre szóló iparigazolványa és

bejelentett üzletvezetője van ugyan, de aki fióküzletét az illető községben tényleg meg nem nyitotta, a helyben lakó kereskedő jogai nem illetik meg, tehát sem a heti vásárokon nem jelenhetik meg, sem a többi vidéki kereskedőt a helyfoglalásban tényleg nem létező fióküzletre szóló iparigazolványa alapján, a helybeli kereskedő jogcimén meg nem előzheti.

Egy másik elvi jelentőségü határozat:

„A fióküzlet törvényszerüen nem folytatható mindaddig, mig számára üzletvezető szabályszerüen kirendelve és az iparhatóságnál kellően bejelentve nincs; ennélfogva a fióküzlet helyén is az üzlettulajdonos csak az esetben rakodhat ki, — megfelelő és az idegen iparosoknak a heti vásárlátogatásra való jogát kimondó szabályrendelet hiányában — ha ezen kötelezettségeknek eleget tett." (44,861/1897. K. M. e. h.)

Több elvi határozat erősiti meg ezt az álláspontot. Igy: annak a helységnek hetivásárain, ahol kereskedőnek vagy iparosnak fióküzlete van, a kereskedő (iparos) a 48,679/1884. F. I. K. M. sz. határozat szerint csak akkor jelenhet meg, ha fióküzletét tényleg megnyitotta s azt helyben lakó üzletvezetője által tényleg folytatja. A 3032/1897. K. M. sz. elvi határozat szerint azt a kereskedőt, akinek valamely községben fióküzletre szóló iparigalványa és bejelentett üzletvezetője van ugyan, de aki fióküzletét az illető községben tényleg nem nyitotta meg, a helyben lakó kereskedőkkel szemben a község hetivásárainak látogatása meg nem illeti. Az az iparos, ki fióküzletében megfelelő üzletvezetőt nem alkalmaz s azt az illetékes iparhatóságnál be nem jelenti, nemcsak a fióküzlete helyén tartani szokott heti vásárokon való árusitástól, hanem fióküzletének folytatásától is eltiltandó. (60,765/1897. KM.)

„Viszont aki valamely községben folytonosan üzemben tartott fióküzletet állit fel s annak vezetésével az ipartörvény rendelkezéseinek megfelelő üzletvezetőt biz meg, az illető községre nézve helybeli iparosnak, tehát olyannak tekintendő, aki készitményeit az 1887: XVIII. t. c. értelmében nemcsak a községben nyitott fióküzletben, hanem a község hetivásárain is árusithatja. (6743/1900. K. M.) Az az iparos, aki lakóhelyén kivül más községben rendes üzletet tart fenn s abban megfelelő üzletvezetőt alkalmaz s azt az illetékes iparhatóságnál bejelenti, a fióküzlete helyén tartott heti vásárokon a főüzlete helyén előállitott készitményeit is szabadon árusithatja. (60,765/1897. K. M.)

A cserépedénykereskedőkre a fazekasipar nehéz helyzete miatt egészen speciális rendelkezés van és ez a következő:

„A cserépedénykereskedés sajátos helyzeténél fogva, a heti vásárlátogatás jogát mindazon cserépkereskedőknek biztositani kell, akik a heti vásár helyén iparigazolvány mellett oly férő-

helyeket tartanak fenn, melyből vevők jelentkezése esetén heti vásárokon kivül is árusithatnak. (58,097/1903. K. M. e. h.)

Azok az iparosok és kereskedők — mondja a 41,402/1900. K. M. sz. elvi határozat, akik fióküzleteiket csupán a heti vásárok alkalmával tartják nyitva, a község területén állandóan lakó iparosoknak és kereskedőknek nem tekinthetők és ennélfogva a heti vásárokat nem látogathatják. A 39,321/1902. K. M. sz. elvi határozat szerint annak a kérdésnek megitélésénél, hogy valamely fióküzlet biztositja-e tulajdonosának a fióküzlet helyén tartott heti vásárok látogatásának jogát, mindig abból kell kiindulnia, nem szinleges-e csupán az illető fióküzlet? Ez a kérdés pedig csak a fennforgó körülmények, az illető iparágnak az illető vidéken általánosan észlelhető viszonyai figyelembevételével birálható el. De a fióküzlet tényleg létezőnek és nem szinlegesnek tekintendő akkor is, ha az csak vevő jelentkezése esetén nyittatik fel s csak arra helyezendő suly, hogy az illető fióküzletben áru állandóan raktáron tartassék s abban a heti vásárok napjain kivül más napokon is lehessen bevásárlásokat eszközölni. Valamely község heti vásárjai látogatásának jogát a 10,316/1902. K. M. sz. elvi határozat értelmében, amennyiben idegen iparosok heti vásárlátogatási joga szabályrendeletileg nem biztosittatik, csak valósággal fennálló, üzemben lévő rendes fióküzlet biztosithatja.

A heti vásár látogatás kérdése de lege ferenda.

Már előbb, az országos vásároknál részletesen érintettük azt a kérdést, hogy az országos vásárok látogatásának ellenőrzése szempontjából milyen eszmék merültek fel. Ugyanezen szempontok állanak a heti vásárokra is. Ugyanis pusztán a heti vásárok látogatása céljából a 36,989/1893. e. hat. szerint iparigazolvány egyáltalán nem szolgáltatható ki. Valójában azonban a tényleges helyzet az, hogy igen sok olyan iparüző van, aki kenyerét azzal keresi, hogy vásárról-vásárra jár, többek között ott, ahol lehet, hetivásárról-hetivásárra. Ez már a háboru előtt is igy volt, hiszen a K. M. 39,652/1910. h. h. szerint: „iparigazolványt azon a cimen nem lehet visszavonni, mert csak a hetivásárok látogathatása céljából váltatott".

Épen a fentemlitett visszaélések elkerülése céljából a vásári árusitás szabályozása tárgyában 1931-ben készitett rendelet-tervezet 2. §-ának utolsó bekezdése kimondja, hogy „azt az iparost, kereskedőt kell helybenlakónak tekinteni, aki abban a városban vagy községben, amelyben a heti vásárt tartják, rendes mühelyt vagy üzlethelyiséget, illetőleg helyfoglalási engedély alapján állandó jellegü árusitási helyet tart fenn. A vándoriparost, háza-

lót és vásári vándorárust pedig abban az esetben kell helybenlakónak tekinteni, ha abban a városban vagy községben van állandó lakása, amelyben a kérdéses heti vásárt tartják".

Az emlitett rendelettervezet a heti vásárokat látogatók ellenőrizhetése céljából a heti vásárokat rendszeresen látogatók jogosultságának ellenőrzésére a 3-ik §-ban a következő intézkedéseket kivánta bevezetni:

Az országos vásárt vagy hetivásárt látogató iparos jogosultságának igazolása.

3. §.

Az 1. §. 1. pontjában emlitett iparos azt, hogy mühelyt vagy üzlethelyiséget tart fenn és iparát tényleg gyakorolja, az 1. §. 2. pontjában emlitett kereskedő pedig azt, hogy üzlethelyiséget, illetőleg helyfoglalási engedély alapján állandó jellegü árusitási helyet tart fenn és abban tényleg kereskedést üz, az illetékes elsőfoku iparhatóság által iparigazolványára, illetőleg iparengedélyére vagy ennek közjegyzőileg hitelesitett másolatára vezetett záradékkal köteles igazolni. Kis- és nagyközségekben az iparhatóság a községi előljáróságot is megbizhatja az illető községben megtelepedett iparosok és kereskedők iparigazolványainak, illetőleg iparengedélyeinek záradékolásával. Az iparhatósági, illetőleg községi előljárósági záradéknak hatálya egy-egy naptári évre terjed, de a mühely, az üzlethelyiség, illetőleg árusitóhely felhagyása, vagy az iparigazolvány, illetőleg iparengedély hatályának megszünése esetében ezzel egyidejüleg szünik meg.

A záradékolás iránt élőszóval vagy irásban előterjesztett kérelmet rendszerint annak előterjesztése alapján, de legkésőbb három nap alatt kell elintézni. A záradéknak az iparengedélyre, iparigazolványra rávezetése teljesen dijtalan, de egyenként..... fillér bélyegilleték alá esik.

A gyakorlatban különösen a piaci élelmiszerárusok hatékonyabb ellenőrzése céljából felmerült az a gondolat is (néh. dr. Vass József népjóléti miniszter elnöklete alatt 1927-28. években tartott u. n. drágasági ankétek alkalmával), hogy az élelmiszerárusokat arcképes igazolvánnyal látják el. Ennek a gondolatnak a piaci élelmiszerárusok között is sok hive van, mert szerintük nagyon sok az olyan egyén, aki jelenleg mint ál-őstermelő folytatja a tevékenységét s az iparjogositvánnyal biró árusoknak elviselhetetlen versenyt okoz.

Az iparcikkeket iparigazolvány alapján árusitó és megtelepedett kereskedők és iparosok mellett a fentebb emlitett rendelettervezet egy ujabb árusitó kategóriát kivánt létesiteni, akik ma is tényleg vannak, müködnek, még pedig lakóhelyeik szerint illetékes iparhatóságtól szerzett iparjogositvány alapján. Ez a kategória az u. n. „vásári vándor árus". A rendelet-tervezet erre vonatkozó rendelkezései a következők:

A vásári vándorárus.

4. §.

A vásári vándorárus tevékenységét csak vásári vándorárusi engedély alapján folytathatja.

A vásári vándorárus műhelyt, üzlethelyiséget vagy helyfoglalási engedély alapján birt állandó jellegü árusitóhelyet nem tarthat fenn, vándoripart, házalást nem üzhet, hanem kizárólag országos vásárokon és hetivásárokon árusithat.

Az iparigazolvány, amelynek alapján a jelen rendelet hatálybalépése előtt egyes üzlethelyiség, műhely, illetőleg állandó jellegü árusitóhely fenntartása nélkül országos és hetivásárokon árusitottak, erre a tevékenységre a jelen rendelet hatálybalépése után nem jogosit.

A vásári vándorárusi engedély.

5. §.

Vásári vándorárusi engedélyt csak az kaphat, aki magyar állampolgár, huszonnegyedik életévét betöltötte és igazolja, hogy az ország valamely községében állandó lakhelye van.

Átmenetileg egy év tartamára vásári vándorárusi engedélyt kaphat az olyan külföldi is, aki igazolja, hogy 1920. évi január 1-je óta állandóan az ország területén tartózkodik és 1927. évi január hó 1-je óta műhely, üzlethelyiség vagy állandó jellegü árusitóhely nélkül, iparigazolvány alapján országos vagy hetivásárokat látogatott, huszonnegyedik életévét betöltötte és az ország valamely községében állandó lakása van.

Az első, illetőleg a második bekezdésben emlitett követelmények igazolása esetében sem adható vásári vándorárusi engedély annak:

1. aki gondnokság alatt áll;
2. aki ragályos vagy undoritó betegségben szenved;
3. aki birói vagy közigazgatási hatósági határozaton alapuló rendőri felügyelet alatt áll;
4. aki büntett, az állam és a társadalom rendje ellen, a szemérem ellen, vagy nyereségvágyból elkövetett vétség miatt bünvádi eljárás alatt áll, vagy akit ilyen büntett vagy vétség miatt elitéltek, a jogerős birói itéletben megszabott szabadságvesztés büntetés tartama, illetőleg a büntetés kiállásától vagy elévülésétől számitott három év alatt, továbbá akit csavargás vagy koldulás miatt két év alatt jogerősen ismételten elitéltek, az utolsó büntetés kiállásától számitott két éven belül;
5. akit a jelen rendeletbe ütköző kihágás miatt két éven belül ismételten elitéltek, az utolsó büntetése kiállásától számitott két éven belül.

6. §.

A vásári vándorárusi engedélyt a lakóhely szerint illetékes elsőfoku iparhatóság állitja ki. Attól a vásári vándorárustól, aki a jelen rendelet hatályba lépése előtt szerzett iparigazolvány alapján folytatta az országos és hetivásárokon az árusitást, a vásári vándorárusi engedély kiadásával egyidejüleg az iparigazolványt vissza kell vonni.

Az engedély mindenkor csak egy-egy naptári évre szól. Hatálya évről-évre meghosszabbitható. Kiállitásáért, valamint hatályának meghosszabbitásáért négy pengő ipardijat kell fizetni. Az ipardij cimén befolyó jövedelem a község pénztárát illeti és azt az ipari, illetőleg a kereskedelmi oktatás céljára kell forditani.

A kiadható vásári vándorárusi engedélyek számát városi törvényhatóságokban a polgármester, a vármegyei törvényhatóságokban minden elsőfoku iparhatóságra nézve az alispán, az illető kereskedelmi és iparkamara meghallgatása után, három évről—három évre szóló hatállyal állapitja meg.

7. §.

A vásári vándorárusi engedélyt kisebb méretü (zsebben elhelyezhető) kemény táblája könyvecske alakjában kell kiállitani, amelynek első lapjára a jogositott fényképét kell ráragasztani. A fénykép alatti üres helyre a jogositott az engedélyt kiállitó hatósági közeg jelenlétében sajátkezü aláirását vezeti rá.

A könyvecske második lapjára kell rávezetni az engedély alábbi szövegét:

VÁSÁRI VÁNDORÁRUSI ENGEDÉLY.

N — — — — — N — — — — — lakos, — — — állampolgár, született — — — — városban (községben). — — — évben, a vásári vándorárusi ipar gyakorlásának feltételeit igazolta. Ezért részére a vásári vándorárusi iparnak a — — — — — 1931. sz. kereskedelemügyi miniszteri rendeletben megállapitott keretek között gyakorlására a vásári vándorárusi engedélyt kiadom.

Az engedély hatálya — — évi — — — — — hó — — napján jár le.

Kelt — — — — — — — — —

P. H. — — — — — — — — — — —

mint elsőfoku iparhatóság.

A vásári vándorárusi engedély hatályának meghosszabbitása a könyvecskébe bevezetett következő záradékkal történik:

— — — szám.

Az — — — évi — — — — — hó — — napján — — — — szám alatt — — — — — — — részére kiállitott vásári vándorárusi engedély hatályát — — évi — — — — — hó — — napjáig meghosszabbitom.

Kelt — — — — — — — — —

P. H. — — — — — — — — — — —

mint elsőfoku iparhatóság.

A vásári vándorárus segédszemélyzete.

8. §.

A vásári vándorárus az országos vásárokon és hetivásárokon legfeljebb egy családtaggal és egy segéddel árusithat. Az iparos és kereskedő tekintetében ilyen korlátozás nem áll fenn.

Az igazoló okmányok felmutatása.

9. §.

Az iparos és a kereskedő a 3. §. szerint záradékolt iparigazolványát, illetőleg iparengedélyét, a vándoriparos vándoripari engedélyét, a házaló házalási engedélyét, a vásári vándorárus vásári vándorárusi engedélyét az országos vásár, illetőleg hetivásár tartama alatt magánál tartani és azt a hatósági közegnek kivánatra felmutatni köteles.

A rendelet-tervezet a vásározó kereskedők és iparosok egyrészének ellenzése miatt a mai napig nem jelent meg. A KÉKOSZ — Kiskereskedők és Kisiparosok Országos Szövetsége — véleményében a vándorárus kategória létesitésére azt mondta, hogy „olyan orvosság volna, amely rosszabb a betegségnél". Sujtaná a tönkrement kereskedők és iparosok ezreit, akik a válság áldozatai lettek s átmenetileg üzlet nélkül, vásárról-vásárra járva keresik meg nehéz kenyerüket; jogilag és gazdaságilag hátrányosabb helyzetbe kerülne ez a kategória az iparjogositvánnyal rendelkező, gazdaságilag erősebb versenytársakkal szemben.

Tagadhatatlan, hogy a vándorárusi kategória iparjogi szempontból nem szerencsés. A kereskedelmi kormány is abból indult ki ennek kialakitásánál, hogy a vándoriparokra nézve a nemzetközi egyezmények a kölcsönösség alól rendészeti okokból kivételt engednek meg s ilyképp lehetségessé válik a vásározó kereskedés jogositványát a magyar állampolgársághoz kötni. Merőben ezt nem tartjuk olyan indoknak, hogy ez egymagában indokolná ezt a foglalkozási ágat a vándoriparosokkal egy tekintet alá venni, mert hiszen a külföldiek száma, akik a vásárokat rendszeresen látogatják, kevésnek mondható.

Egyébként azonban ugy az országos, mint a heti vásár látogatásának kérdése ellenőrzés szempontjából jelenleg nem kielégitő és feltétlenül szükséges a jelenlegi rendszeren változtatni.

Házi iparcikkek árusitása heti vásárokon.

Az 1887: XVIII. t. c. 1-ső §-a kifejezetten megmondja, hogy háziiparcikkeket a heti vásárokon nem helyben lakóknak is szabad eladni.

A törvény azonban nem mondja meg azt, hogy az eladásra csak a készitő háziiparos jogosult-e kizárólag, mert a törvény nem szerencsés szövegezésben pusztán ezt mondja:

„heti vásárokon háziiparcikkeken kivül más iparkészitményeket rendszerint csak a helyben lakó iparos van jogositva eladni".

Tisztázni kell tehát elsősorban azt, hogy a háziiparcikkeket maga a háziiparos köteles eladni személyesen, értékesitheti-e a a cikkeket megbizott utján, vagy pedig a háziiparcikkeket bárki értékesitheti és megjelenhetik e célból a heti vásáron, amennyiben igazolja azt, hogy a forgalomba hozott cikkek háziipari készitmények?!

Nem fogadható el az az álláspont, hogy a háziiparcikkeket csak és kizárólag a háziiparos személyesen árulhatja és e célból csak ő jelenhetik meg a heti vásáron. A kereskedelemügyi miniszter is 26,201/1901. sz. elvi határozatában kimondta azt, hogy a

háziiparosok a könnyebb értékesithetés végett összeállhatnak és egyetlen megbizott utján is árusithatják cikkeiket. A megbizott árusitónak ezt tanusitó hatósági igazolványának kell lennie.

De nem fogadható el ez az álláspont azért sem, mert hiszen ha elismerjük és a törvény is biztositja a vásározó iparosoknak és kereskedőknek azt a jogát, hogy megbizott utján is résztvehetnek a vásáron, abban az esetben ez nem tagadható meg a háziiparostól sem. Figyelembe kell vennünk azt is, hogy a háziipari cikkekre az 1900:XXV. t. c. végrehajtási rendelete, a 27,483/1901. K. M. rendelet 6. §. 1. pontja a megrendelésgyüjtést szabadnak nyilvánitotta, „azon feltétel alatt, ha a megrendelést gyüjtő a cikk háziipari jellegét helyhatósági bizonyitvánnyal igazolja". Nyilvánvaló, hogy a törvény itt is a háziipar támogatása érdekében hozott ilyen kivételes rendelkezést s igy az 1887: XVIII. t. c. rendelkezését nem lehet megszoritólag értelmeznünk.

Tagadhatatlan, hogy a gyakorlati életben elég gyakran találkozunk a háziipari cikkek eladása tekintetében visszélésekkel.

Ennek azonban nem az az orvossága, hogy a tényleg háziipari cikkek eladását korlátozzuk, hanem ha a háziipari cikkek háziipari készitmény voltát igazoló hatósági bizonyitványok kiállitására gondosabban ügyelnek.

Hogy a háziiparnak mik az ismérvei, az nem tartozik a vásárjog körébe, hanem az ipari közigazgatási jog körébe. Az 1922: XII. t. c. 27. §-a felhatalmazza a kereskedelemügyi minisztert arra, hogy az illető érdekképviseletek meghallgatása után rendelettel állapithassa meg azokat az ismérveket, amelyeknek fennforgása esetében valamely képesitéshez kötött ipar körébe vágó munka elvégzése nem tekinthető iparüzésnek, hanem háziipari foglalkozásnak, házi mellékfoglalkozásnak.

E törvényes felhatalmazással a m. kir. kereskedelemügyi miniszter még nem élt abból a szempontból, hogy a háziipari foglalkozás ismérveit általánosságban megállapitotta volna. Csupán konkrét esetben mondta azt ki, hogy a háziiparszerü kenyérsütésnek mik az ismérvei (134,191/1931. K. M. rendelet), egy másik esetben pedig kimondta azt, ha valaki alkalmazottat foglalkoztat, ez a tény egymagában a háziipari minősitést lehetetlenné teszi. (136,661/1931. K. M. határozat.)

Ugy hogy a háziipar ismérvei tekintetében ma is azokra az elvi határozatokra vagyunk utalva, amelyek az 1884: XVII. t. c. fennállásának ideje alatt jelentek meg. Igy elsősorban a 34,147—1899. K. M. számu határozatra támaszkodunk, amely szerint valamely kereseti forrás háziiparnak akkor tekintendő, ha az

1. idegen munkaerő igénybevétele nélkül, csupán a házinép munkaerejével,

2. mellékfoglalkozásként üzetik és

3. leginkább saját nyersanyagok feldolgozására szoritkozik. (34,147/1899. K. M.)

Adott esetben tehát az iparhatóságok feladata az, hogy a vitássá vált esetekben a körülmények alapján döntsék azt el, hogy valamely tevékenység háziipari vagy sem.

A vitás esetekben mindig ki kell kérni a kereskedelmi és iparkamara véleményét. Alább néhány olyan döntést sorolunk fel, amely döntéseket konkrét esetben hoztak s amelyek egyes háziipari cikkek háziipari volta tekintetében ma is utbaigazitanak.

A cigánykovácsok iparukat háziiparszerüleg üzik, amennyiben idegen segédeket és munkásokat nem alkalmaznak, legtöbbnyire apróbb házieszközöknek, mint vaskanál, fogó, ásó, kapa, stb. készitésével foglalkoznak s ennélfogva, mint háziiparosok, iparigazolvány váltására nem kötelezhetők, oly községekben azonban, ahol képesitett kovács mesterek vannak, a lovak vasalásától eltiltandók. (48,390/1888. F. I. K.)

A *lacikonyhát* tartók foglalkozása természeténél és jellegénél fogva ipari foglalkozásnak nem minősithető s ennélfogva az országos és hetivásárokon árusitó lacikonyhásoknak sem iparengedélyre, sem iparigazolványra szükségük nincs. (20,889/1901. K. M.) Ez az elvi határozat ma már nem állja meg a helyét.

A *házi fogyasztás* céljaira levágott vagy saját nevelésü sertések egyes, a házi fogyasztás körében fel nem használható részeinek eladása iparüzésnek nem tekinthető s igy arra sem iparigazolvány, sem engedély nem szükséges. (25,058/1898. K. M.)

Háziiparosoknak csakis azok a takácsok tekintendők, akik e mesterséget a földmüvelés vagy egyéb főkereseti foglalkozás mellett mellékesen folytatják, vagy pedig kizárólag a takácssá val foglalkoznak ugyan, de iparukat idegen segédszemélyzet igénybevétele nélkül, csupán a háznép közremüködésével üzik, aki tehát tanoncot tart, mesterségét iparszerüen folytatja, ekként háziiparosnak nem lévén tekinthető, reá az 1884: XVII. t. c.-ben foglalt ipartörvény rendelkezései mindenben alkalmazandók. (32,096/1887. F. I. K.)

A háziiparra vonatkozó 92,702/1925. XXII. K. M. elvi jelentőségü határozat a következőket mondja:

MAGYAR KIRÁLYI
KERESKEDELEMÜGYI MINISZTER.

92,702/1925. szám.

XXII.

Valamennyi kereskedelmi és iparkamarának.

Az 1922: XII. t.-c. 27. §-a módot ad arra, hogy a háziipari foglalkozások, házi mellékfoglalkozások, bérmunkák stb. munkaköre a felmerülő szükségnek figyelembevételével rendelettel megfelelő szabályozást nyerjen, hogy ezek a foglalkozások a rendes ipari foglalkozások körétől megfelelően elhatároltassanak.

Erre a lehetőségre utalva legujabban a zirci ipartestület kérte a háziiparra vonatkozóan bizonyos irányelvek megállapitását. Hódmezővásárhelyen viszont felvetették azt a kérdést, hogy az ottani lakosság által végzett himzőmunkát, amely eddig háziipari munkának minősült, nem kellene-e rendes ipari munkává minősiteni.

Az emlitett ipartestület beadványát másolatban idezárva, a következőkről értesitem a kamarát.

1. A háziiparral kapcsolatosan a gyakorlati szempontokból mondhatni legjelentősebb két kérdés nevezetesen a női ruha varrónők és a házi kenyérsütőnők ügye az 1922: XII. t.-c. hatálybalépése óta megoldottnak vehető. A varrónők ügye magában a törvény végrehajtási rendeletében nyert megoldást. Ez a megoldás a képesités igazolása tekintetében megfelelő könnyitések nyujtásában áll, amelyek odáig mennek, hogy a rendelet 51. §-a azoknak a 20 éven felüli nőknek, akik elfogadható módon (községi előljárósági bizonyitvánnyal vagy másképen) igazolják, hogy két éven át, bár nem tanonci és segédi minőségben, de mégis szakbavágó munkát végeztek, módot nyujt az előirt szakvizsgálat letételére és végeredményben a női szabóipar gyakorlására szóló iparigazolvány megszerzésére. Ez a megoldás ugyanis abból indul ki, hogy a női ruhavarrást az esetek túlnyomórészében, amikor azt nem alkalomszerüen és kifejezetten mellékfoglalkozásképen, hanem rendszeresen, állandóan főfoglalkozásképen üzik, nem lehet háziiparnak minősiteni, hanem rendes iparüzésnek kell tekinteni s hogy épen ezért a nőket abba a helyzetbe kell juttatni, hogy az iparigazolványt megszerezhessék. Ezt a lehetőséget értesülésem szerint az 1922: XII. t.-c. hatálybalépése óta letelt két év alatt igen sokan igénybe is vették, ugy hogy a kérdésnek ezen az alapon megoldása sikerrel biztat. Ezzel azonban a női ruhavarrás, mint háziipar elvesztette jelentőségét és azt csupán abban az esetben lehet háziiparnak minősiteni, ha azt valaki más főfoglalkozás mellett, mellékfoglalkozásképen, idegen munkaerő nélkül, a családjához tartozók munkájának is legfeljebb csak vagy másalkalommal igénybevételével végzi.

A házikenyérsütés kérdése az 1924. évi junius hó 11-én 68,468/XXII. szám alatt kelt rendeletemmel nyert megoldást. Ennek a megoldásnak az előzően követett gyakorlat elejtésével az az alapja, hogy a kenyérsütés csak abban az esetben marad a háziipar keretein belül, ha valaki a háziszükségletére szánt kenyér megsütése alkalmával, a saját háziszükségletére szükséges kenyérrel együtt, több kenyeret értékesités céljából is süt. Ezen a szük kereten tul a kenyérsütés a sütőipar gyakorlásává minősül, amelyet emlitett rendeletemmel átmenetileg azok részére, akik a rendelet megjelenése előtt ezzel foglalkoztak, az iparigazolvány megszerzésének megkönnyitésével lehetővé tettem, amelyet azonban bizonyos idő után csak pékiparosok gyakorolhatnak majd.

II. A háziiparnak vannak ágai, amelyeknél a háziipari jelleg tekintetében kétség alig merülhet fel. Ilyenek pl. az u. n. mezőgazdasági háziiparok, mint a seprükészitő, kosárfonás, stb.

Ebbe a csoportba tartoznak továbbá azok a női kézimunkák, főképen himzések, amelyeket bizonyos vidékeken évek hosszu sora óta kifejlődött anyáról leányra szálló készség alapján a női lakosság legszélesebb körei végeznek a háziipar keretei között. Ilyenek pl. a mezőkövesdi matyóhimzések.

Ezeknél a munkáknál a háziipar keretei csak akkor szünnek meg, ha valaki a szolgálati viszony bárminő formáját létesitve, nyersanyag nyujtásával, esetleg anélkül is végeztet másokkal háziipari munkát, abból a célból, hogy azt vállalata utján értékesitse. Az ilyképen gya-

korolt vállalkozás a konkrét körülmények szerint ipar, illetőleg kereskedés gyakorlásának minősül.

III. Könnyen megkülönböztethető a háziipar az otthonmunkától is, amennyiben a háziiparos önálló, tehát munkaereje felett szabadon rendelkezik, míg az otthonmunkát végző szolgálati viszonyban áll, mint bármely más alkalmazott, azzal az eltéréssel, hogy nem a munkaadó üzlethelyén, hanem saját otthonában dolgozik.

IV. Vidéki iparosságunk egyrésze ipara mellett mezőgazdasággal is foglalkozik s abban az időszakban, amikor iparában kevesebb a munka, mezőgazdasági munkát végez. Ez a körülmény, ha az ipari munka netán egyfolytában huzamosabb időn, esetleg az évnek nagyobb részén át szünetel is, egyáltalán nem lehet ok arra, hogy az iparosnak háziiparosokká minősittessenek. Erről azonban az esetben sem lehet szó, ha az iparosnak ipara egymagában megélhetést nem is biztosit, mert egyfelől az iparok természete kizárja azt, hogy azokat háziiparrá lehessen minősiteni, másfelől, amint már emlitettem, a falusi kézmüiparosok között általában eléggé gyakori, hogy iparuk mellett mezőgazdasággal is foglalkoznak.

V. Viszont mindössze néhány iparnál még mindig előfordul, hogy azt a rendes iparosok mellett kifejezetten háziiparszerüen is gyakorolják. Igy egyes vidékeken a takácsságot üzik oly keretek között, hogy azt háziiparnak kell minősiteni. Nevezetesen olyan egyénekről van szó, akiknek más a főfoglalkozásuk, ellenben ősszel és télen mellékfoglalkozásképen vállalkoznak arra, hogy a falu népe által házukhoz vitt anyagot a falu igényeinek megfelelő kezdetleges formában feldolgozzák. Idegen munkaerőt nem alkalmaznak, feldolgozás céljából anyagot nem vásárolnak, eladás céljaira árut nem készitenek. Az ilyképen végzett háziiparszerü takácsmunka és a takácsipar között a határvonal annyira éles, hogy a kettőnek megkülönböztetése, illetőleg adott esetben annak eldöntése, háziiparszerü takácsságról, avagy takácsiparról van-e szó, nem ütközhetik nehézségbe.

A papucskészitésnél, amelyet egyes vidékeken háziiparszerüen üznek, szintén nem lehet nehéz megállapitani, háziiparszerüen történik-e, mert eltekintve attól, hogy a háziiparszerü papucskészitést legtöbb helyen évek hosszu során át kifejlődött készség alapján végzik, a háziiparszerüségnek jellemzője, hogy azt mellékfoglalkozásként üzik olyképen, hogy az illetőnek főfoglalkozása sem ipar, hogy idegen munkaerőt nem alkalmaznak s hogy annál a női kézimunka jut külön érvényre, annyira, hogy az ilyen készitmény külsőleg is többnyire teljesen elüt a cipészipari, illetőleg a gyári készitményektől.

VI. Felhivom a kamarát, hogy amennyiben müködésének területén az V. csoportba sorolandó más háziipari foglalkozások is előfodulnak (igy bizonyos faáruk előállitása, kezdetleges vaskészitményeknek cigánykovácsok által készitése stb.), ismertesse azokat, hogy a határvonalat a megfelelő iparral szemben lehetőleg tüzetesen megállapithassam.

Abban a feltevésben, hogy erre a lehetőség meg van, ugy találom, hogy a háziiparnak elválasztása a rendes ipartól, a gyakorlatban nehézségekbe alig ütközhetik s mindössze csak annak a szüksége merülhet fel, hogy a főbb irányelvekről a fentebb jelzett s a kamarák véleményei alapján esetleg kiegészitendő keretek között tájékoztassam az iparhatóságokat.

Ellenben nem látszik a szüksége fennforogni annak, hogy a zirci ipartestület javaslatának megfelelően, a háziipart folytatók igazolvánnyal láttassanak el s hogy ebben munkakörük is meg legyen állapitva

mert eltekintve attól, hogy ily igazolvány nem nyujtana biztositékot abban a tekintetben, hogy az előirt munkakört be is fogják tartani, az összes háziipart üzőknek ily igazolvánnyal ellátása ujabb nagy munkaterhet háritana a hatóságokra és a közigazgatást is bonyolultabbá tenné. Egyébként ebben a kérdésben sem foglalok ez alkalommal végleges állást és erre nézve is kérem a kamara véleményét.

Budapest, 1925. évi december hó 31-én.

A miniszter helyett:

Jezsovits s. k.
h. államtitkár.

Háziiparilag *fazekasárut* is szoktak előállitani. Konkrét esetben kimondta a kereskedelemügyi miniszter, hogy a helybeli fazekasipar megóvása érdekében az illető fazekasáru háziipari jellegének igazolására oly igazolványt állitson ki az iparhatóság, amely bizonyitja az illető cikk háziipari voltát. (7105/1902. K. M. e. h.)

Az ipartörvény hatálya alá nem tartozó foglalkozási ágak termékeinek árusitása.

Az 1884: XVII. t. c. 183-ik §-a értelmében a mezőgazdasági és erdei termelés, állattenyésztés, halászat folyóvizekben, tavakban és csatornákban, a kert- és szőlőmivelés, selymészet és méhészet s az ezekkel összefüggő mellékiparágak, amennyiben az illetők leginkább saját nyerstermékeik feldolgozására és eladására szoritkoznak, nem tartoznak az ipartörvény hatálya alá.

A gyakorlatban felmerülnek olyan kérdések, hogy ezen foglalkozások termékeit mennyiben lehet országos és heti vásáron árusitani?

Országos vásárokon nem vitás az, hogy ezen foglalkozások termékeit külön iparigazolvány nélkül a termelők szabadon árusithatják, mert ezt számukra a törvény, az 1884:XVII. t. c. 50-ik §-a biztositja.

A heti vásár szempontjából is ugy áll a helyzet, hogy ezen termékeket bármelyik heti vásáron lehet árusitani, mert ezen termékek egyrésze az élelmicikkek, másik része pedig a kerti és mezei termékek fogalmi körébe esik, végül vannak olyan cikkek, amelyek háziipari termékek és mint ilyenek, a fentebb elmondottak alapján szabadon árusithatók.

E foglalkozások üzői termékeikkel heti vásárokon is, még pedig idegen község heti vásárain is megjelenhetnek és árusithatnak. Akik ugyanis foglalkozásuknál fogva nem esnek az ipartörvény hatálya alá, nem is tekinthetők iparosoknak és kereskedőknek, ennek következtében az általuk termelt és áruba bocsátott cikkek sem vehetők szoros értelemben vett iparcikkeknek.

Vitás esetekre a kereskedelmi miniszter többször hozott elvi jelentőségü határozatot, amelyeket alább közlünk:

Az u. n. *dézsások*, mint erdélyi terméket árusitók, a mészégetőkkel esnek egy tekintet alá és a 2648/1886. F. I. K. számu határozat értelmében heti vásáron megjelenhetnek.

Saját kertészettel biró kertész iparigazolványt még akkor sem köteles váltani, ha virágkereskedés céljából külön üzleti helyet tart. (78,722/1899. K. M.)

Kertészeti cikkek általában nem esvén az 1884. évi XVII. t. c. rendelkezései alá, azok vásári, illetve piaci árusitás tekintetében sincsenek annak korlátozó rendelkezései alá vetve, minélfogva a napi piacokon szabadon árusithatók. (5185/1900. K. M.)

A kertmivelés, valamint az azzal összefüggő mellékiparágak, amennyiben az illetők leginkább saját nyerstermékeik feldolgozására és eladására szoritkoznak, ki vannak véve az I. T. rendelkezései alól. A gyümölcs-, konyha- és virágkertészek tehát addig, mig saját termékeik feldolgozására és eladására szoritkoznak, nem tekinthetők iparosoknak vagy kereskedőknek még abban az esetben sem, ha terményeik elárusithatása céljából üzletet tartanak fenn s igy iparigazolvány váltására nem kötelezhetők. (9544/1903. K. M.)

a) Mész árusitása heti vásárokon.

Ez a kérdés igen gyakran merül fel, mert sok évtizedes szokásjog alapján kisipari keretek között, valamint a mezőgazdálkodás melléküzemeként müködő mészégetők termelvényeiket kocsikon községről-községre (városra) járva árusitották. Csonka-Magyarországban különösen Borsod, Gömör és Kishont k. e. e. vármegyékből kerülnek ki ezek a mészégetők. A gyakorlatban felmerült az a kérdés, hogy ez a községről-községre járás házalásnak minősül-e, továbbá megjelenhetnek-e ezek a mészégetők a heti vásárokon?

Több irányu elvi határozat rendezi ezt a kérdést a következőképen: Ha a mészégetés a mezőgazdaság mellékiparágaként üzetik, az égetett mész a heti vásáron való árusitás szempontjából a napi termény (termék) gyüjtőfogalma alá esik. Erről a következő elvi határozatok intézkednek:

A *mészégetés* és az *égetett mésznek* forgalombahozatala különböző megbirálás alá esik, aszerint, vajjon a mondott üzletek az erdei termeléssel vagy a mezőgazdasággal, szóval a földbirtokkal összefüggő mellékiparágnak tekintendők-e vagy sem. Az előbb emlitett esetben ugyanis a mészégetés és a mésznek forgalomba hozatala is az 1884. évi XVII. t. c. 183. §-a a) pontja értelmében az ipartörvény rendelkezései alá nem esik, mig ellenben, ha akár a mészégetés, akár a kiégetett mésznek forgalomba hozatala nem az erdei vagy mezőgazdasági termelés mellékiparágaként üzetik, iparüzletnek tekintendő és mindenki, aki ily üzlettel foglalkozik, az ipartörvény rendelkezéseinek magát alávetni köteles. (10,712/1888. F. I. K.)

Ha a mészégetés és az égetett mésznek forgalomba hozatala az erdei termeléssel vagy a mezőgazdasággal, szóval a földbirtokkal összefüggő mellékiparágnak tekintendő, ez esetben a mészégetés és a mésznek forgalomba hozatala az 1884. évi XVII. t. c. 183. §. a) pontja értelmében az ipartörvény rendelkezései alá nem esik, mig ellenben, ha akár a mészégetés, akár a kiégetett mésznek forgalombahozatala nem az erdei vagy mezőgazdasági termelés mellékiparágaként üzetik, iparüzletnek tekintendő és mindenki, aki ily üzletekkel foglalkozik, az ipartörvény rendelkezéseinek magát alávetni köteles. (11,160/1897. K. M.)

Ha a mész árusitása nem ipari foglalkozás, hanem esetről-esetre előfordulni szokott alkalmi adás-vevés, ez esetben az illetők iparigazolvány váltására nem kötelezhetők, valamint attól sem tilthatók el, hogy alkalomról-alkalomra, munkába nem álló szekereiken meszet rakodjanak s azt piacokon vagy vásárokon eladásra kinálják. (2648/1886. F. I. K.)

Feljelentés szerint a kisujszállási és mezőturi mészkofák szekérrel járják be Turkevét. Miután pedig az utcáról való eladás házalást nem képez, miután továbbá a panaszlottak által üzött ezen elárusitás csak alkalmi adás-vevésnek jelentkezik, ennélfogva a szóbanforgó panaszlottak az általuk üzött mészárusitás gyakorlásától a házalási szabályok, illetőleg az ipartörvény alapján el nem tilthatók. (13,305/1889. F. I. K.) Azok az egyének, akik meszet esetről-esetre alkalmilag árusitanak, iparosoknak nem tekinthetők, mert iparigazolvány váltására nem kötelezhetők, valamint attól sem tilthatók el, hogy alkalomról-alkalomra, munkában nem álló szekereiken meszet rakodjanak s azt a hetivásárokon eladásra kinálják. (86,536/1899. K. M.)

Nem vitás tehát, hogy a mészégetők a fentiek szerint a hetivásárokon megjelenhetnek, sőt házalás szempontjából is a kisexisztenciák érdekében az elvi jelentőségü határozatok igyekeztek a községről-községre járva való árusitást alkalomszerü árusitásnak minősiteni és a házalási nyiltparancs rendelkezései alól kivonni. Ujabban azonban a m. kir. kereskedelemügyi miniszter a mésznek helységről-helységre és házról-házra történő elárusitásához csupán akkor nem kivánja meg a házalási engedélyt, ha a termelő a saját bányájából nyert meszet árusitja. Itt közöljük az erre vonatkozó legujabb rendeletet:

Másolat. M. kir. Kereskedelemügyi miniszter. 159,939/1931. XIV. sz. Bükkszérc község kérelme mésszel való házalás iránt. Hiv. szám 19,832/ai. 1931. Borsod, Gömör és Kishont közig. O. O. vármegyék alispánjának folyó évi szeptember hó 18-án fenti szám alatt kelt felterjesztésére értesitem Alispán Urat, hogy *mésznek helységről-helységre és házról-házra történő elárusitásához csupán akkor nincs szükség házalási engedélyre, ha a termelő a saját bányájából nyert meszet árusitja.* Abban az esetben, ha az érdekeltek nem saját termelésü meszet kivánnak ilyen módon árusitani, kötelesek házaló könyvet kiváltani és tekintettel arra, hogy a meszet községről-községre és házról-házra szállitani csak kocsival lehet, melyhez pedig kormányhatósági engedély szükséges, folyamodóknak ezen kedvezményes házalásra irányuló kérelmét a házalási nyiltparancsban előirt okmányokkal és Alispán Ur véleményes javaslatával egyénenként hozzám kell felterjeszteni. Budapest, 1931. évi október hó 8-án. A miniszter rendeletéből: olvashatatlan aláirás h. államtitkár.

De lege ferenda.

A kereskedelemügyi miniszter ezt a kérdést külön is rendezni kívánja és ezért 1931-ben a következő rendelet-tervezetet készitette:

T e r v e z e t.

A m. kir. kereskedelemügyi miniszternek 1932. évi ..... sz.

r e n d e l e t e

a kisipari keretek között, valamint a mezőgazdálkodás melléküzemeként üzött mészégetés termelvényeinek községről-községre (városra) való árusitása tárgyában.

Mezőgazdasági melléküzem keretei között dolgozó mészégetők termelvényeiket kocsikon községről-községre (városra) járva sok évtizedes szokásjog alapján zavartalanul árusitották. Ezzel szemben tudomásomra jutott, hogy ujabban egyes hatóságok a mész ily módon való árusitásában az arra jogosultakat megakadályozzák. Ennek az akadályozásnak megszüntetése érdekében az 1922: XII. törvénycikk 58. §-ában kapott felhatalmazás alapján, a földmivelésügyi miniszterrel egyetértőleg, a kisipari keretek között, valamint a mezőgazdasági melléküzem keretei között dolgozó mészégetők mészárusitása tekintetében a következőket rendelem:

1. §.

Azok a mészégetők, akik nem a mezőgazdálkodás melléküzemeként, hanem főfoglalkozásként, de kisipari keretek között, valamint azok, akik a mezőgazdálkodás melléküzemeként üzik a mészégetést, amennyiben a jelen rendelet 2. §-ában megszabott záradékkal ellátott iparigazolvánnyal, vagy a jelen rendelet 3. §-ában megszabott termelői igazolvánnyal rendelkeznek, jogosultak az általuk égetett meszet az ország egész területén kocsival községről-községre (városra) és utcáról-utcára járva árusitani. Ezekre a mészégetőkre a házalási nyilt parancs rendelkezései nem vonatkoznak, tehát jogosultak azokban a községekben (városokban) is árusitani, ahol a házalást szabályrendelet tiltja.

2. §.

Azoknak a mészégetőknek, akik nem a mezőgazdálkodás melléküzemeként, hanem főfoglalkozásként, de kisipari keretek között üzik a mészégetést, iparigazolványt kell váltaniok, amelyre az elsőfoku iparhatóság kérelmükre köteles záradékként rávezetni azt, hogy az iparigazolvány tulajdonosa az általa égetett meszet az ország területén kocsival községről-községre (városra) és utcáról-utcára járva jogosult árusitani.

3. §.

Azoknak a mészégetőknek, akik a mezőgazdálkodás melléküzemeként foglalkoznak mészégetéssel, kérelmükre az illetékes elsőfoku közigazgatási hatóság termelői igazolványt köteles kiállitani, amelynek tartalmaznia kell a mészégető nevét, lakhelyét, mészégetőtelepének helyét és azt a záradékot, hogy a termelői igazolvány tulajdonosa az általa égetett meszet az ország egész területén kocsival községről-községre (városra) és utcáról-utcára járva jogosult árusitani.

4. §.

Jelen rendeletem a kihirdetését követő nyolcadik napon lép életbe.

A rendelet-tervezet ezen rendelkezését a mészkereskedői iparigazolvánnyal rendelkező kereskedők felettébb sérelmesnek tartják. Vélményük szerint a mész idényszerü közszükségleti cikket képez. Hogy a megfelelő iparigazolvánnyal rendelkező mészkereskedők a fogyasztóközönség ily irányu mindenkori szükségletének kielégitésére képesek legyenek, kell, hogy állandóan, egész éven át, a mészből bizonyos raktárkészletet tartsanak, hogy akkor, amidőn a mészkereslet idénye elkövetkezik, rendszerint nagyobb mennyiségü meszet kell raktározniok, hogy a fogyasztóközönség fokozott szükségletét kielégiteni tudják.

Tekintettel arra, hogy a mész romlandó cikk, mert elporlása folytán jelentékeny értékcsökkenés áll be, igen könnyen előfordulhat az, hogy a mészkereskedők által a szezonra történt megrendelés megtörténte után a kocsin hordozó mészárusitók a községben nagyobb számmal váratlanul megjelennek, a fogyasztóközönség szükségleteinek tulnyomó részét kielégitik, a mészkereskedők forgalmi lehetőségét elvonva, előidézik azt, hogy raktáron lévő készletük elporlik, elértéktelenedik s ez anyagi tönkretételüket eredményezheti.

De aggályosnak látják a rendelet-tervezet intézkedését azért is, mert igen könnyen előfordulhat az, hogy a kisipari keretek között dolgozó mészégetők, vagy a mezőgazdálkodás melléküzemeként foglalkozó mészégetők házról-házra, utcáról-utcára járásra és árusitásra jogositó hatósági engedély birtokában nem csupán csak a saját termelvényeiket, hanem idegen termelőktől vett meszet is hoznak forgalomba és ezáltal a helyi mészkereskedelmet sulyos károsodásnak teszik ki.

Ezen árusitók árusitási rendszere a mészkereskedők szempontjából azért is káros, mert az állitólag sokkal silányabb minőségü égetett meszet sokkal olcsóbban árusithatják, mint a kifogástalanabb minőségü meszet, melyet a mészkereskedők hoznak forgalomba s a fogyasztóközönség nem ismervén a két mész közötti különbséget, sokkal szivesebben veszi azt a meszet, amit mindjárt házhoz is szállitanak.

Ezen házról-házra járó fuvarokról árusitott mész forgalomba hozatala után a mészkereskedők forgalma megcsappant.

Az érdekeltség kérelme tehát arra irányul, hogy ezen termelők mészárusitási lehetősége ott, ahol mészkereskedő van, kizárólag csak a heti piacokon történő árusitásra korlátoztassék.

b) Naptárakat

heti piacokon és vásárokon csak az alispán, illetve a polgármester engedélye alapján lehet árusitani még azoknak is, akik üzle-

tükben iparigazolványuk alapján jogosan árusitanak naptárakat. (K. M. 44,187/1906. e. h.)

A naptárak ugyanis sajtótermékek, amelynek utcai árusitása csak külön hatósági engedély mellett történhetik meg. Az 1914. évi XIV. t. c. 11. §-a alapján a belügyminisztertől nyert és az egész országra kiterjedő utcai árusitási engedély alapján (kolportázsjog) az országos vásáron is lehet árusitani naptárakat.

Ami a naptáraknak heti vásárokon való árusitását illeti, ez a sajtójogi vonatkozásoktól eltekintve, csak helyben lakó iparosoknak megengedett, mert a naptár kétségtelen hogy iparcikk s mint ilyent, a nem helyben lakó iparosok heti vásáron nem árusithatják.

c) Tüzifa árusitása heti vásárokon.

Ezt a kérdést több elvi határozat rendezi a következőképen: Az az erdőtulajdonos vagy erdőbérlő, aki saját erdejének termékeit akár nyers, akár általa feldolgozott állapotban hozza forgalomba, termékeinek értékesitése végett akadálytalanul látogathatja a heti vásárokat. Ugyanily elbirálás alá esik az is, aki mástól vásárolt nyers faanyagot házilag feldolgozva bocsát a heti piacon áruba. Ellenben az, aki akár nyers, akár feldolgozott faanyagot egyszerüen megvesz, hogy azt kisebb-nagyobb haszonnal heti piacokon tovább eladja, fakereskedőnek tekintendő, iparigazolványt köteles váltani s az idegen heti piacok látogatása tekintetében az idegen fakereskedőkre nézve érvényes korlátozás alá esik. (39,505/1901. K. M.) Az erdőtulajdonos vagy erdőbérlő erdei termékeket (fa, deszka stb.) iparigazolvány nélkül árusithat. (31,884/1885. F. I. K.)

d) Házalók és vándoriparosok árusitása heti piacokon.

A házalók és vándoriparosok, illetőleg kereskedők a heti vásárokon csak abban az esetben jelenhetnek meg, ha a szabályrendelet a megfelelő szakmabeli idegen kereskedőknek és iparosoknak is megengedi az árusitás jogát. Az 1887. évi XVIII. t. c. 2-ik §-a az u. n. kedvezményezett vidékek házalóinak a heti vásáron való megjelenés jogát biztositotta, mondván:

„A felvidéki házaló kereskedők, kik a régi szokás alapján a heti vásárokat látogatták, eddigi joguk gyakorlatában meghagyatnak."

Ezt a rendelkezést „a 7925/1888. F. I. K. rendelet a gömörvármegyei rima- és balogvölgyi községekből való házalókra is kiterjesztette oly módon, hogy azok kaszákkal, továbbá mindenféle háziipari készitményekkel (kivált faedényekkel, fonott kosarakkal, házi és gazdasági eszközökkel, borda- és cserépedényekkel) bármely heti vásáron szabadon megjelenhetnek".

Az 1887: XVIII. t. c. második szakaszát azonban a 69,517—1925. K. M. számu rendelet hatályon kivül helyezte.[12]

A kérdés már most az, hogy a házalóknak van-e olyan kategóriájuk, akiket a heti vásár látogatás joga megillet?

A kereskedelemügyi miniszter a hadirokkant házalók heti vásárlátogatási jogára vonatkozólag 1929. évi julius 9-én 116,978—XIV. sz. a. Pestvármegye alispánjához a következő leiratot intézte:

I. „Ami mindenekelőtt azt a kérdést illeti, vajjon a kecskeméti hadirokkant házalókereskedők jogosultak-e Lajosmizse község hetivásárain megjelenni s ehhez képest a nevezett község elöljárósága helyesen járt-e el akkor, amikor ezeket a házalókereskedőket az ottani hetivásárok látogatásától eltiltotta, erre az 1887. évi XVIII. t. c. 1. §-ának határozmányai adják meg a választ, amely határozmányok értelmében a szóbanlévő házalókat ez a jogosultság nem illeti meg.

II. Vajjon a hadirokkantak részére a 61,317/1924. és az azt kiegészitő 76,217/1928. számu rendeletekkel adott kedvezmények csak bizonyos kritériumokkal biró, avagy minden hadirokkantra kivétel nélkül kiterjednek-e, ennek a kérdésnek tisztázása érdekében az alábbiakról értesitem Alispán urat:

A 61,317/1924. számu rendeletben a házalókereskedéssel foglalkozó hadirokkantaknak adott az a kivételes engedély, hogy nemcsak az országos, hanem a heti kirakóvásárokon is kirakodhatnak azzal az árumennyiséggel, amit a helységről helységre és házról-házra járó árusitásnál magukkal hordani képesek és szoktak, minden igazolt hadirokkantot megillet.

A 76,217/1929. számu rendeletben megállapitott az a kedvezmény, hogy a hadirokkant házalók a vásárokon való kirakodás alkalmával legfeljebb oly méretü sátort és asztalt állithatnak fel, melyre a házaló által, illetve a segédje által magával hordani szokott áru elhelyezése céljából szükség van, ugyancsak minden igazolt hadirokkantat megillet. A szóbanlévő két rendeletben megállapitott kedvezmények közül tehát csupán egy kedvezmény volna az, amelyet nem minden hadirokkant vehet igénybe. A 76,217/1928. számu rendelet ugyanis azt a kedvezményt, mely szerint segéd tartása abban az esetben is megengedhető, ha a házaló nem is rendelkezik azzal a követelménnyel, hogy házalással már több év óta foglalkozik, csak azoknak a hadirokkant házalóknak biztositotta, akik igazolt testi fogyatkozás miatt az árukat helységről-helységre és házról-házra magukkal hordani és vásárokon egyedül árusitani nem tudják, illetve e fizikai munka ellátására segéderőre van szükségük.

Ennek a kedvezménynek az összes hadirokkantakra való kiterjesztése azonban nem lenne indokolt, mert amennyiben a segédtartási jog valamennyi hadirokkant házalónak, tehát közülük azoknak is megadatnék, akik oly mérvü testi fogyatkozásban, amely a segédtartást szükségessé tenné, nem szenvednek, ezek a házalók indokolatlanul előnyösebb helyzetbe kerülnének a letelepedett kereskedőkkel és iparosokkal szemben s ennélfogva ennek a kedvezménynek az ilyen házalókra való

[12] L. Budapesti Közlöny 1925. év 154. szám. Belügyi Közlöny 662. oldal.

kiterjesztése visszaélésekre adna alkalmat és az említett kereskedők és iparosok jogos érdekeit sértené.

Erre való tekintettel a fentebb említett rendeleteknek a kecskeméti hadirokkant házalók részéről javasolt értelemben leendő kibővitésére irányuló kérelmet nem találtam teljesithetőnek, annyival kevésbé, mert az a hadirokkant házaló, akinek segéd tartására tényleg szüksége van, bizonyára meg fogja kapni az engedélyt, ha nem is a másodfoku iparhatóságtól, hanem egyenesen a kereskedelemügyi minisztertől."

A heti vásárokat látogatók ellenőrzése.

Az árusitási jogosultság ellenőrzése.

A m. kir. kereskedelemügyi miniszter 1924. évi 73,970. számu rendelete (L. Rendeletek Tára 1924. 846 oldal.) kifejezetten megmondja azt, hogy kik jogosultak a heti vásárokon árusitani. A rendelet szerint „heti vásárokon az ipartörvény 50. §-ának második bekezdése szerint élelmiszereket, kerti és mezei termékeket, háziiparcikkeket, amennyiben azt törvényes kiváltságok nem akadályozzák, bárki áruba bocsáthat, háziiparcikkeken kivül azonban más iparkészitményeket az 1887: XVIII. t. c. 1. §-a értelmében csupán helybenlakó vagy pedig — az illetékes törvényhatóság szabályrendelete alapján — nem helybenlakó, de mindenképen iparüzési jogositvánnyal rendelkező iparos (kereskedő, házaló), illetve rendőrhatósági igazolvánnyal biró vándoriparos jogosult árusitani".

A 73,970/1924. K. M. rendelet a heti vásárokat látogató árusok ellenőrzésére a következőket rendeli:

„Visszaélések elkerülése céljából felhivom Cimedet, miszerint alárendelt közegei utján pontosan ellenőrizze, hogy a vásárokon a fentiek szerint arra jogosultak árusitsanak. Amennyiben pedig megállapitást nyer, hogy valamely árus országos vásárokat hivatásszerüleg látogat, noha iparigazolvánnyal (hatósági engedéllyel), illetve rendőrhatósági igazolvánnyal nem rendelkezik, vagy nem a saját élelmiszereit, kerti és mezei termékeit és háziiparcikkeit, hanem a másoktól összevásárolt ilynemü cikkeket bocsátja az említett vásárokon hivatásszerüleg áruba, valamint hogy heti vásárokon árusit anélkül, hogy a b) pontban említett jogosultak sorába tartoznék, az illető árust az árusitástól tiltsa el s*

* A 73,970/1924. K. M. r. hivatkozott b) pontja igy szól:
„heti vásárokon az ipartörvény 50. §-ának második bekezdése szerint élelmiszereket, kerti és mezei termékeket, háziipari cikkeket, amennyiben azt törvényes kiváltságok nem akadályozzák, bárki áruba bocsáthat, háziiparcikkeken kivül azonban más iparkészitményeket az 1887: XVIII. t. c. 1. §-a értelmében csupán helybenlakó vagy pedig az illetékes törvényhatóság szabályrendelete alapján nem helybenlakó, de mindenképen iparüzési jogositvánnyal rendelkező iparos (kereskedő, házaló), illetve rendőrhatósági igazolvánnyal biró vándoriparos jogosult árusitani."

amennyiben a kihágás elkövetése tekintetében alapos gyanu látszik fennforogni, intézkedjék a rendőri büntető birói eljárás folyamatba tétele iránt."

Itt is ismételni kell azt, amit már az országos vásár jogosulatlan látogatóiról mondottunk, hogy a jogosulatlan vásárlátogatás egyetlen szankciója a vásártérről való eltávolitás. (F. I. K. M. 59,742/1885. elv. hat.)

Kérdés: *lehet-e a heti vásáron élelmiszereket, kerti és mezei terményeket árusitóktól iparigazolvány felmutatását követelni?* A K. M. 6508/1906. sz. e. h. szerint nem lehet, mert „heti piacon az idegen termelőktől beszerzett gyümölcsöt és élelmiszereket iparigazolvány nélkül lehet árusitani". Ugyanezt mondja ki a 13,705/1904. K. M. e. h.

Ami az iparigazolványok felmutatását illeti, e körül is fogalomzavar tapasztalható. A heti vásárokon az élelmiszer, kerti és mezei termény elárusitói részére az iparigazolvány birtoka, még kevésbé kéznél léte, nem feltétlen követelmény, hanem az okmány csak egyik eszköze az igazolásnak. Miután a törvény nyiltan és — érthető okokból — a hivatásos iparüzőkre vonatkozó egyenes szembeállitással kimondja, hogy a fenti cikkeket heti vásárokon bárki áruba bocsáthatja, világos, hogy az iparigazolvány hiánya miatt a heti vásáron való árusitásban senki sem akadályozható meg. Ha azonban valakire nézve az a gyanu merül fel, hogy kerti veteményekkel, stb. való kereskedéssel rendszeresen, üzletszerüen és mégis iparigazolvány nélkül foglalkozik, az ily egyén ellen jogosulatlan iparüzés miatt kihágási eljárás inditandó.

B) Heti állatvásárok.

A heti állatvásárok épp ugy, mint az országos állatvásárok, kétfélék: vagy általánosak, azaz minden állatfajták felhajtását lehetővé teszik, vagy pedig csak részlegesek. Jelenleg rendszerint részleges, tehát bizonyos állatfajtára szoritkozó heti állatvásárt engedélyeznek.

A heti állatvásárokon való iparcikk árusitásra ugyanazok állanak, amiket az országos állatvásároknál elmondottunk. Amennyiben azonban a heti vásáron csak helyben lakó iparosok és kereskedők árusithatnak, akkor természetesen az állatvásárokon árusitható iparcikkeket szintén csak helyben lakó iparosok és kereskedők hozhatják forgalomba. Amennyiben azonban ezek a cikkek háziipari cikkek, abban az esetben természetes, hogy háziiparosok azokat a cikkeket szabadon árusithatják.

4. Bucsuvásárok.

Százados szokás alapján fejlődött ki az a gyakorlat, hogy bucsujáró helyeken azokon a napokon, amikor a bucsujáró helyre

bucsus menetek érkeztek, elsősorban bizonyos élelmiszereket, továbbá kegyeleti cikkeket árusitottak az egybesereglett bucsusok számára. Igy fejlődtek ki az u. n. bucsuvásárok, amelyek vásárjogi értelemben nem vásárok, hanem alkalmi árusitások, amelyek, mint ilyenek, nem miniszteri engedélyen alapulnak, hanem a gyakorlat fejlesztette ki őket és a vásári rendészet szempontjából helyhatósági szabályozás tárgyai.

Ugyanilyen természetü a templomi bucsu napján szokásos árusitás is.

Amennyiben a bucsu heti vagy országos vásárnapra esik, vagy amennyiben a régi szokás alapján azt országos vásár jellegével, vagy heti vásár jellegével tartják meg, abban az esetben az árusitás jogára, a vásáron való megjelenés szempontjából, a heti, illetőleg országos vásárra vonatkozó rendelkezések az irányadók.

A tulajdonképeni bucsuvásárral, tehát a vallási jellegü sokadalmakkal kapcsolatban gyakran felmerül az a kérdés, hogy a vásárokon kik vehetnek részt és mit árulhatnak?

A bucsuvásárokon árusitható cikkeket igen részletesen felsorolja az ipari munka vasárnapi munkaszünetelését szabályozó 94,537/1921. K. M. rendelet 10-ik §-a (L. Rendeletek Tára 1921. évf. 918. oldal.), amely ugyan csak a vasárnapi munkaszünet szempontjából foglalkozik a bucsunapi árusitással, azonban ez a rendelkezés akkor is szem előtt tartandó, hogyha a bucsunapi árusitás hétköznap történik.

E rendelet 10-ik §-a a következőket mondja:

„Bérmáláskor és bucsukon, amennyiben azok vasárnapra vagy Szent István napjára esnek, imakönyvek, énekeskönyvek, olvasók, viaszgyertyák, péksütemény, kolbászka, cukorka, mézeskalács, száraz cukorsütemény és egyéb cukrászati készitmények, gyermek játéktárgyak, szeszt nem tartalmazó üditő italok, valamint gyümölcs és élővirág a bérmálás, illetőleg bucsu helyén reggel 7 órától este 10 óráig (eredetileg 6 óráig, de a 69,008/1922. K. M. rendelet 10 óráig tolta ki az időt) árusithatók. Ezeken a cikkeken kivül a bucsukon az erre az alkalomra adott pénzügyi hatósági engedélyek alapján reggel 7 órától a korcsmákra nézve megállapitott záróráig, égetett szeszes italok kizárásával, egyéb szeszes italok is kiszolgáltathatók."

Most már arra a kérdésre, hogy *a bucsucikkeket kik árusithatják*, egy 1884-ből való 43,681. sz. elvi jelentőségü határozat azt mondja, hogy a bucsucikkeket és élelmiszereket csak helybeli kereskedők és iparosok árusithatják.

Régebbi joggyakorlatunk ugyanis különbséget tett a bucsunap (a templom napja) és a bucsujáró napok között. A bucsunapokon a bucsucikkeknek helybeliek és vidékiek által való áru-

sitása szabad, ezzel szemben az imént emlitett 43,861/1884. F. I. K. sz. elvi határozat szerint „bucsujáró napokon csak helyben lakó iparos árulhat". A 65,874/1885. F. I. K. M. sz. határozat pedig a következő megállapitást tartalmazza:

„. . . a bucsujáró napokon azonban, vagyis oly napokon, amidőn a nép ájtatosságát végzendő, bizonyos helyeken megjelen, de amely bucsunapok régibb idők óta fennálló szokás szerint általános forgalmi jelleggel biró vásárok gyanánt nem jelentkeznek, ezeken ha árusitás történik is, iparkészitményeket csakis a helyben lakó iparos árusithat. A mézeskalácsosok a vasárnapokon kivül is megjelenhetnek és árusithatnak mézet és mézes sütemények et, mivel ezen áruk élelmicikkeknek tekintendők; viaszárukat azonban, minthogy azok iparkészitmények, ily alkalommal nem árusithatnak".

Ez az álláspont azonban már meghaladott, mert ma már számos elvi határozattal elismert gyakorlat az, hogy bucsuvásárokon bucsucikkeket és élelmiszereket idegenből való kereskedők és iparosok árusithatnak, annál is inkább, mert a bucsunapi és bucsujárónapi vásár között különbséget tenni nem lehet.

Ilyen döntések: 47,859/1887., 44,467/1899., 80,451/1902., sőt a 30,858/1897. sz. döntés kimondja, hogy az árusitás már a bucsunapot megelőző napon megkezdhető. A bucsuvásárokat, amelyeket „kellő jog" alapján tartanak, a 21,536/1885. K. M. e. határozat országos vásároknak tekinti s ezért idegen iparosok árusitását is megengedi s kifejezetten megállapitja ezt a jogot a nem helybeli mézeskalácsosokra nézve.

A 49,372/1902. K. M. elvi határozat szerint: „Az országban kifejlődött gyakorlat alapján a bucsulátogató közönség által rendszerint emlék gyanánt vásárolni szokott bucsucikkek, u. m. olvasók, szentképek, érmek, viaszgyertyák, imakönyvek, a bucsuhellyel kapcsolatos emléktárgyak, stb. árusitása a tisztán vallási jellegü bucsukon nemcsak helybeli, hanem idegen iparosoknak is meg van engedve, templomi használatra szolgáló szerek, tehát olyan cikkek azonban, amelyek a bucsucikkek fogalma alá nem vonhatók, idegen iparosok által forgalomba nem hozhatók."

Ugyanezt a bábsütőkre nézve megállapitja a 47,859/1887. F. I. K. és 44,467/1899. K. M. e. határozat.

Az 53,153/1899. K. M. sz. elvi határozat szerint:

„Bucsukon, ha azok rendes országos vagy heti vásárral összekötve nincsenek, csupán u. n. bucsucikkek, mint pl. imakönyvek, olvasók, viaszgyertyák, stb. árusithatók. Egyéb árucikkekkel bucsukon, a vásártartási jog szempontjából sem kirakodni, sem pedig ezeket vásárszerüleg elárusitani nem szabad."

Továbbá ilyen elvi döntések a következők:

A 80,158/1922. K. M. sz. r. értelmében régi évszázadok folya-

mán kialakult gyakorlat szerint vásárokkal nem kapcsolatos bucsuk alkalmával a kizárólagos bucsucikkek, mint pl. olvasó, szentkép, imakönyv, viaszgyertya, mézeskalács, nemcsak helybeliek, hanem *idegen* árusok (iparosok és kereskedők) által is árusithatók.

Ezt a rendeletet elvi fontosságánál fogva, teljes egészében közöljük:

„Polgármester Urnak Kiskunfélegyháza. Kiskunfélegyháza r. t. város tanácsának f. évi április hó 6-án 4617. Ki. 1922. sz. a. hozott véghatározatát azon részében, mellyel eltiltotta azt, hogy a szentkuti bucsuvásárokon vidéki mézeskalácsosok, olvasók, szentképek, viaszgyertyák, imakönyvek, stb. árusitói árusithassanak, az 1886. évi XXI. t. c. 10. §-ának első bekezdése alapján felülbirálat alá vettem.

Ennek eredményéhez képest az emlitett véghatározatnak fent idézett részét az idézett t. c. és §. alapján főfelügyeleti jogomnál fogva hatályon kivül helyezem. Elhatározásom indokai a következők:

Azt, hogy országos vagy heti vásár jellegével nem biró bucsukon kik által és minő árucikkek árusithatók, tételes jogszabályok hiján, az országban évszázadok folyamán kifejlődött gyakorlat szabályozza.

Ezen régi gyakorlat szerint a tisztán vallási jellegü bucsukon a bucsulátogató közönség által rendszerint emlék gyanánt vásárolni szokott bucsucikkek, mint aminő az olvasó, a szentkép, viaszgyertya, imakönyv és a mézeskalács (mézesbáb), nemcsak helybeli, hanem idegen iparosok is szabadon árusithatják. Megerősiti ezt a régi gyakorlatot — nevezetesen a bábsütőkre vonatkozólag — hivatali elődömnek 1899. évi julius hó 6-án 44,467—1899. sz. a. kiadott elvi határozata is, mely szerint:

„A bucsuk alkalmával a bábsütők az országban fennálló régi gyakorlat szerint még a vidékről is jöve, áruikat szabadon szokták árusitani, ebben nem is akadályozhatók, mivel az általuk árult mézeskalácsra nézve a bucsu vásár jellegével bir." Méginkább vonatkozik ez a tisztán bucsucikk fogalma alá vonható egyéb árukra is, mint pl. olvasók, szentképek, imakönyvek, stb.

A fenti számu véghatározatnak idézett része tehát az egész országban érvényes gyakorlatba ütközik, minélfogva a fentidézett r. t. és § értelmében azt hatályon kivül helyezni kellett. Budapest, 1922. aug. hó 12. Morvay s. k. min. tanácsos."

A 69,008/1922. K. M. sz. r. értelmében „bérmáláskor és bucsukon, amennyiben azok vasárnapra vagy Szent István napjára esnek, imakönyvek, énekeskönyvek, olvasók, viaszgyertyák, péksütemény, kolbászka, cukorka, mézeskalács, száraz cukrászsütemény és egyéb cukrászati készitmények, gyermek játéktárgyak,

szeszt nem tartalmazó üditő italok, valamint gyümölcs és élővirág a bérmálás, illetve a bucsu helyén reggel 7 órától kezdve este 10 óráig árusithatók".

A mézeskalácsos és viaszgyertyakészitő készitményeit nemcsak a lakóhelyén, hanem az egyéb községekben tartott bucsuk alkalmával is szabadon árusithatja, mert ezek a 71,545/1925. K. M. sz. elvi határozat szerint bucsucikkek, ezeket pedig az eddig nem bolygatott régi szokásnak és gyakorlatnak megfelelően vallásos jellegü bucsukon nemcsak a helybeli, hanem az idegen községekből való iparosok is szabadon árusithatják.

Konkrét esetben felmerült az a kérdés, hogy *bucsuvásárokon az u. n. gyorsfényképészek* megjelenhetnek és dolgozhatnak-e?

Erre vonatkozólag a kereskedelmi miniszter Hajduvármegye alispánjához intézett 132,258/1931. sz. elvi határozatában a következőket mondta ki:

„Az 1884. évi XVII. t. c. 50. §-ának az a rendelkezése, hogy „minden iparosnak joga van ugy saját, mint mások készitményeit nemcsak a lakhelyén, hanem azon kivül is, az ország bármely helyén tartott országos vásárokon akár személyesen, akár megbizott által eladni", csakis akként értelmezhető, hogy az ugy az emlitett, valamint az azokkal teljesen azonos jellegü bucsuvásárokon az összes, tehát ugy a helybeli, mint a nem helyben lakó iparosok részére iparuknak minden korlátozás nélkül való gyakorolhatását, amelyben természetszerüleg készitményeiknek árusithatási joga is bennfoglaltatik, biztositja.

Ez a jog ennélfogva a gyorsfényképész iparosokat is feltétlenül megilleti, minélfogva ezek közül a nem helybenlakók is megjelenhetnek az emlitett vásárokon, azokon felvételeket eszközölhetnek s ezeket a helyszinén fénykép alakjában elkészitve, nyomban átadhatják, illetve áruba is bocsáthatják a rájuk igényt tartó vásározó közönségnek.

Iparuknak országos vásárokon ily módon való gyakorolhatásában tehát a gyorsfényképészek sem korlátozhatók, mert azok a fent hivatkozott törvényes rendelkezésbe ütköznek.

Nem illetheti meg azonban ez a jog a nem helyben lakó fényképészek közül azokat, akik iparukat oly módon gyakorolják, hogy az országos vagy ezzel azonos jellegü bucsuvásárokon csupán felvételeket eszközölnek, de a fényképeket a vásár tartama alatt nem szolgáltatják ki."

Könyvnyomda, ha szentképekkel való kereskedésre az ipartörvény értelmében a telephelyére illetékes elsőfoku iparhatóságtól iparigazolványt szerez, saját készitményü szentképeinek, mint kizárólagosan vallási célokat szolgáló s a vallásosságot előmozditó tárgyaknak az ország területén bucsukon, vásár- és a naptár szerinti ünnepnapokon nyilt helyeken, sátrakban való elárusitá-

sában sem az 1884. évi XVII. t. c., sem pedig az 1891. évi XIII. t. c. szempontjából, tekintettel különösen az utóbb idézett t. c. 3. §-a alapján 1892. évi március hó 5-én 14,837. sz. a. kiadott rendelet II. A, 1. k) pontjára és 37,892/91. sz. rendeletre, nem akadályozható. (58,327/1900. K. M.)

Bucsuk alkalmával a kisebb cukrászok, névszerint az u. n. mandoletti-sütők, süteményeiket szabadon árusithatják. (80,451—1902. K. M. e. sz.) A fennálló gyakorlat értelmében ugyanis az u. n. bucsucikkek és élelmiszerek árusitása céljából a bucsuvásárokon nem csupán helybeli, hanem idegen iparosok is megjelenhetnek s ilynemü cikkeiket, tekintet nélkül arra, hogy a bucsuk országos vagy heti vásárokkal összeesnek-e vagy sem és tekintet nélkül arra, hogy a vármegyei szabályrendelet a heti vásárok látogatása tekintetében miként intézkedik, forgalomba bocsáthatják. Miután a beszerzett adatok szerint a vidéken tartott bucsukon a kisebb cukrászok (nem finom minőségü cukorsütemények készitői), nevezetesen az u. n. mandoletti-sütők, kik bucsucikkek, illetve élelmiszerek árusitásával foglalkoznak, különben is rendszerint meg szoktak jelenni nem finom minőségü cukrászsütemények árusitása végett, ezen cikkek árusitása el nem tiltható. (80,451/1902. K. M.)

„A 153,744/1929. K. M. sz. rendelet (Belügyi Közlöny 1930. évf. 353 l.) szerint bérmáláskor és bucsukon, amennyiben azok vasárnapra vagy Szent István napjára esnek, a 94,537/1921. K. M. sz. r. 10. §-ában és a 69,008/1922. K. M. sz. rendeletben felsorolt cikkeken kivül a bérmálás, illetve a bucsu helyén üvegből készült, mintával diszitett emléktárgyak (poharak, kancsók, serlegek, tálcák, virágvázák, gyöngyfüzérek) is árusithatók, továbbá az üvegből készült emléktárgyakra a vásárlóközönség által kivánt felirás (az u. n. pohárirás) a bucsu vagy bérmálás szinhelyén elkészithető. Az árusitás és a felirás elkészitése reggel hét órától este 10 óráig végezhető."

5. A napi piacok.

A vásároknak egyik speciális fajtája az u. n. *napi piacok*, amelyek tulajdonképen nem vásárok, hanem csupán a napi élelmicikkek beszerzési forrásai. Minthogy a napi piacokon csak élelmicikkek árusithatók s igy azokon sem helybeli, sem más községbeli iparosok meg nem jelenhetnek s azokon háziiparcikkek sem árusithatók, azok vásároknak nem tekinthetők és *engedélyezésük sem tartozik a kereskedelemügyi miniszter hatáskörébe.* (60,610—1899. K. M. r.) A napi piacok épen ezért nem vásárjogi, hanem *helyhatósági rendészeti szabályozásnak vannak alávetve.* Az élelmiszer árusitását ugyanis, illetve napi piac tartását a helyható-

ság, ha a fogyasztóközönség szempontjából célszerünek mutatkozik, mindennap is megengedheti s egyuttal a helyi viszonyok alapján állapit meg az árusitási hely és idő tekintetében korlátokat. A napi piacok az engedélyezett heti vásárok jellegével nem birhatnak, ezeken csakis a legszükségesebb élelmiszerek és tüzifa árusitható. (13,705/1904. K. M.)

A napi piacok élelmiszerárusitására vonatkozik általában a heti piacok élelmiszer árusitásának a rendje.

Igy az u. n. kenyérsütő asszonyok árusitására nézve megállapitja a 20,868/1885. és 32,420/1886. F. I. K. számu rendelet, hogy nemcsak heti vásárokon, hanem a helyi hatóságok engedelme mellett napi piacon is árusithatnak iparigazolvány nélkül, a nem helyi pékmesterek sütemény árusitására ugyanezt állapitja meg a 12,542/1885. F. I. K. rendelet.

A *méz* és *mézeskalács* szintén élelmiszer, a napi piacon való elárusitás szempontjából a péksüteménnyel azonos elbirálás alá esik s igy a napi piacokon a nem helybeli iparosok által is szabadon árusithatók.

Az *élő szárnyasállatok, baromfiak*, mint élelmicikkek, a napi piacon szabadon árusithatók. (13,075/1902. K. M.)

A *kertészeti cikkek* egyáltalán nem esnek az 1884: XVII. t. c. rendelkezései alá, azok a vásári, illetve piaci árusitás tekintetében nincsenek az ipartörvénybe foglalt korlátozó rendelkezéseknek alávetve, minélfogva a napi piacokon is szabadon árusithatók. (5185/1900. K. M.)

Lehet-e iparcikkeket árusitani *napi piacokon?*

Napi piacok kizárólag csak élelmiszerek árusitására vannak berendezve, iparcikkekkel tehát a 6061/1899. K. M. számu elvi határozat értelmében kirakodni nem lehet.

A 3456/1900. és 6840/1900. K. M. sz. elvi határozatok szerint azonban, tekintettel arra, hogy az ország több helyén a kisiparosok régibb gyakorlatból a napi piacokon is árusitották iparcikkeiket, eme árusitástól tehát többeknek, különösen pedig az alsóbb, szegényebb néposztály egyes tagjainak létérdeke függ, méltányolva ama körülményt, hogy az ily árusitók régi gyakorlattól megszokott kereseti forrásuk helyett más életfenntartási módról nem gondoskodhatnak, a kereskedelemügyi miniszter nem zárkózott el a napi piacokon való árusitásra vonatkozó azon kérelem teljesitésétől, amelyből kitünt, hogy az illető árusitók életfenntartási érdekei a hosszabb idő óta megszokott ily eljárást megkövetelik.

A 76,715/1909. K. M. elvi határozat szerint:

Iparcikkeknek a napi piacokon való árusitására nézve tehát engedély jelenleg csakis kivételesen és pedig oly egyéneknek adatik, akik az iparcikkek napi piacokon való árusitását eltiltó

60,610/1899. sz. keresk. miniszteri rendelet kibocsátása előtt is árusitottak már a napi piacokon s eme régi megszokott keresetforrásuk helyett más életfenntartási módot nem biztositanak maguknak s igy erre az árusitásra életfenntartási szempontból szükségük van.

Husnemüek piaci, vásári árusitása tárgyában a kereskedelemügyi miniszter legujabban a következő határozatot hozta:

A községi képviselőtestület az 1922: XII. t. c. 48. §-ának második bekezdése alapján, az ott megjelölt keretek között, az iparnak az utakon, utcákon, tereken való gyakorlása tekintetében intézkedhetik. Nem terjed ki azonban a községi képviselőtestület intézkedési joga a piac vagy a vásár területére, mert ez a terület az ut, utca vagy tér fogalma alá nem esik. Egyébként is az 1886: XXII. t. c. 21. §-ából kitünően, a község a piaci, vásári és közegészségügyi rendészetet nem kezeli, következően a községi képviselőtestületnek az emlitett rendészet gyakorlása cimén sem áll jogában a nyilt piacon a husnak, husnemüeknek és szalonnának bódékban való árusitását megtiltani. Végül az 1884:XVII. t. c. 50. §-ának második bekezdésében foglaltakra való tekintettel nemcsak a község képviselőtestülete, de más hatóság sem tilthatja meg általános hatállyal a husnak, husnemüeknek és szalonnának az egész éven át, vagy az évnek egy részén át való árusitását. A járási főszolgabiró azonban, amennyiben a község heti vásárain a husnemüek árusitása közegészségügyi szempontokból kifogás alá esik, megfelelő módon intézkedni köteles a káros befolyások elháritása iránt, ami által el lehet érni azt, hogy a husnak a vásártéren való árusitása az egészségre nem lesz ártalmas. (126,745/1933. K. M.)

6. Az állatvásárok.

Az állatvásárok engedélyezésére vonatkozólag fentebb elmondtuk a tudnivalókat. Itt elsősorban azokat a jogszabályokat ismertetjük, amelyeket e tárgyban az uj állategészségügyi törvény és annak végrehajtási rendelete tartalmaz. Az állategészségügyről szóló 1928. évi XIX. törvénycikk végrehajtása tárgyában megjelent a m. kir. földmüvelésügyi miniszter 1932. évi 100,000. számu rendelete 31. §-a:

1. Lovak, szamarak, öszvérek, szarvasmarhák, bivalyok, juhok, kecskék vagy sertések felhajtásával, az állatok korára való tekintet nélkül, vásárt tartani csak az állategészségügy-rendőri hatóság által erre a célra engedélyezett vásártéren szabad. E rendelkezés nem terjed ki az élelmezési célból eladásra szánt szopós bárányokra, szopós gödölyékre és szopós malacokra, amelyek

hatósági felügyelet alatt álló élelmi piacokon (vásárcsarnokokban) is árusithatók.

2. Az állatvásárteret rendszerint a községnek (városnak) házsorokkal beépitett területén kivül fekvő helyen kell berendezni. Azt, hogy e rendelkezéstől mennyiben lehet eltekinteni, esetről-esetre a földmüvelésügyi miniszter állapitja meg.

3. Az állatvásártér kijelölésénél és berendezésénél a járási (városi) m. kir. állatorvos véleményét meg kell hallgatni.

4. Az állatvásártér helyét lehetőleg a község (város) területének azon a részén kell kijelölni, amelyet a vásárra felhajtandó állatokkal bármelyik, vagy abból az utirányból, ahonnan a felhajtás zöme várható, a község (város) házsorokkal beépitett területének érintése nélkül lehet elérni.

5. Ha a község (város) vasut mentén fekszik, a vásárteret, egyébként azonos viszonyok mellett, a községnek (városnak) azon a részén kell kijelölni, amely a vasutállomáshoz közelebb fekszik. Az olyan vásárteret, amelyen kizárólag vágóállatvásárokat szándékoznak tartani, lehetőleg a közvágóhid közelében, de attól térbelileg elkülönitett helyen kell kijelölni.

6. Gödrös, süppedékes vagy vizenyős helyet állatvásár céljaira csak akkor szabad kijelölni, ha azt berendezése előtt megfelelően feltöltik és kiegyengetik.

7. Községi és városi állatvásárterek létesitésére, nagyobbitására vagy célszerübb berendezésére, amennyiben alkalmas területtel a község vagy város nem rendelkezik, vagy azt magánügylettel semmi módon meg nem szerezheti, kisajátitásnak van helye. (T. 9. §.)

8. Az állatvásártér nagyságát, a vásárokra várható felhajtás arányában akként kell megállapitani, hogy azon a felhajtott összes állatok, lehetőleg a hozzájuk tartozó szekerekkel együtt, könnyen elhelyezhetők legyenek és ezenfelül a közlekedésre is elég hely maradjon.

9. Az állatvásárteret szilárd anyagból (keményfából, betonból vagy vasból) készitett korláttal körül kell keriteni, ugy hogy oda állatok csak az e célra szolgáló bejárókon át juthassanak be. A kis állatok részére kijelölt vásártér bekeritésére megfelelően erős sodronyfonat is használható.. Azt, hogy a vásártér egyes szakaszain a meglévő természetes vagy mesterséges akadályok (folyó, csatorna, tó, töltés, stb.) mennyiben teszik mellőzhetővé a kerités felállitását, esetről-esetre az elsőfoku állategészségügyi rendőri hatóság állapitja meg.

10. Az állatvásártéren az állatok elhelyezésére fajok szerint külön-külön helyet kell kijelölni. E helyek mindegyikét a 9.

bekezdésben megszabott módon el kell keriteni és az illető állatfaj nevét feltüntető táblákkal meg kell jelölni. Jelentéktelen forgalmu vásártereken e berendezés mellőzhető.

11. Olyan vásártereken, amelyeken forgalmas lóvásárokat tartanak, a lovak kipróbálására megfelelő helyet kell kijelölni és bekeriteni.

12. A vásártéren az állatok felhajtására, a várható forgalom mérvéhez képest, egy vagy több bejárót kell létesiteni. A bejárókat a vásártérhez vezető utak és az állatoknak fajok szerint való elhelyezésére szolgáló helyek figyelembevételével akként kell kijelölni, hogy a felhajtás torlódás nélkül történhessék.

13. A bejárók talaját ugy kell késziteni, hogy egyenetlenségektől mentes, sik és szilárd legyen. Nagyforgalmu vásártereken a bejárók talaját egész szélességükben és legalább 10 méter hosszuságban vizálló burkolattal kell ellátni és ezenfelül a bejárók felé megfelelő nagyságu tetőt kell épiteni, hogy a vásárra felhajtott állatok állatorvosi vizsgálata kedvezőtlen időjárás esetén is zavartalanul legyen végrehajtható. Minden bejárót kulccsal zárható sorompóval kell ellátni.

14. Az olyan községekben (városokban), ahol az állatvásártéren közut vezet át, az állategészségügy-rendőri hatóság abban az esetben, ha a vásártérnek vagy a közutnak más helyre való áthelyezése leküzdhetetlen akadályba ütközik, megengedheti, hogy azt a vásári időn kivül a rendes közlekedés céljaira tovább használják. Az ilyen közutat azonban a vásári napokon, ha nem szolgál egyszersmind vásártéri bejáróul, korlátokkal le kell zárni.

15. A marhalevélkezeléssel járó tennivalók ellátására az állatvásártéren vagy annak szomszédságában megfelelő, fedett és fütthető helyiséget az egészségi, valamint a más okból kifogásolt állatok ideiglenes elhelyezésére pedig a vásártéren kivül, annak közvetlen közelében, külön-külön bekeritett és elzárható helyet kell kijelölni.

16. Olyan vásártéren, amelyen országos állatvásárokat tartanak, gondoskodni kell arról is, hogy a vásárra felhajtott állatok itatására a vásártéren megfelelő kut vagy más alkalmas berendezés rendelkezésre álljon.

17. Az állatvásártér megszerzéséről, berendezéséről és berendezésének fenntartásáról a vásártartásra jogosult köteles gondoskodni. Ha a vásártartásra jogosult ennek a kötelezettségének nem tesz eleget, az állategészségügy-rendőri hatóság kisebb hiány esetén a vásártartásra jogosultat annak pótlására utasitja, lényeges hiány esetén pedig ezenfelül a hiány pótlásáig a vásárra irányuló állatfelhajtást be is tilthatja.

Az állatvásárok rendtartása.

Az állatvásárok rendtartásáról az állategészségügyről szóló 1928. évi XIX. t. c. végrehajtása tárgyában megjelent 100,000—1932. F. M. rendelet 32-ik §-a a következőképen rendelkezik:

1. Az állatvásárokra állatokat csak a nappali órákban, természetes világosság mellett szabad felhajtani. A felhajtás kezdetének és befejezésének közelebbi időpontját a törvényhatóságok és megyei városok szabályrendeletben állapitják meg.

2. A felhajtás megkezdésére kitüzött időpontig a vásártéri bejárók sorompóit zárva kell tartani, a felhajtás befejezésére kitüzött időpont letelte után pedig a bejárókat a további felhajtás megakadályozására, a vásár végéig, rendőri közegekkel őriztetni kell.

3. Jármü elé fogva csak akkor szabad állatokat a vásárra hajtani, ha a vásártéren az egyéb állatok elhelyezésére szükséges helyen felül ugy a jármü, mint a jármü elé fogott állatok elhelyezésére is elég hely van.

4. Állatorvosi vizsgálat és — a 13. §. 1. bekezdésének 9. pontjában meghatározott esetek kivételével — marhalevél nélkül állatokat a vásárra felhajtani vagy szállitani tilos. E rendelkezés mindazokra az állatokra vonatkozik, amelyeket a vásár alkalmával az állatok adásvételére kijelölt s e célból korlátokkal vagy más módon elkülönitett területre hajtanak vagy szállitanak.

5. A felhajtott állatokat fajok szerint elkülönitve kell a vásártéren elhelyezni. A lovakat, szamarakat, öszvéreket, szarvasmarhákat és bivalyokat korukra való tekintet nélkül, a vásártéren lévő korlátokhoz, vagy az állatokkal vont jármühöz kötve, vagy kötőféken kézben tartva akként kell azonos irányban sorban elhelyezni, hogy az egyes sorok között szabadon lehessen közlekedni. A sorokat a szükséghez képest, harántirányu átjáró utak meghagyásával, helyenként meg kell szakitani. Gulyabeli rideg marhát, melyet megkötni vagy kötőféken tartani nem lehet, a többi állatoktól elkülönitve kell elhelyezni.

6. A vásárra felhajtott állatokat felügyelet nélkül hagyni tilos. Szilaj állatokat, melyeket veszélyt kizáró módon elhelyezni nem lehet, a vásárról el kell távolitani. Rosszindulatu (rugós, harapós) állatokat pedig ugy kell a vásáron elhelyezni, hogy emberek és állatok testi épségét ne veszélyeztethessék.

7. A vásárra vitt kis állatok lábait csak olyan módon szabad összekötni, hogy a kötelék feleslegesen ne kinozza az állatokat. Az olyan teheneket, amelyek tőgye megtelt, a vásárról való elhajtásuk előtt meg kell fejni.

8. A vásárrendtartásnak egyéb, helyi vonatkozásu kérdéseit a törvényhatóságok és a megyei városok szabályrendeletben sza-

bályozzák. Az erre vonatkozó szabályrendeleteket egy év leforgása alatt meg kell alkotni.

9. Az állatvásárrendtartás végrehajtásáról a helyi állategészségügyi hatóság gondoskodik, mely e célból a felhajtás megkezdésére kitüzött időponttól a vásár végéig a vásártéren jelen lenni köteles.

Élőállatkereskedők megjelenése hetivásárokon. Hibás irányu közigazgatási megitélésben részesült esetek folytán a kereskedelemügyi miniszter a földmivelésügyi miniszterrel egyetértőleg, kamarai előterjesztésre, 156,822/1931. XIV. sz. a. körrendeletet bocsátott ki, amelyben felhivja a másodfoku iparhatóságokat, hogy a jövőben az állatkereskedés gyakorlására jogositó iparengedélyelyel biró, nem helybeli élőállatkereskedőket iparuk szabad gyakorolhatása érdekében ne akadályozzák meg abban, hogy az állatfelhajtással kapcsolatos heti vásáron árusitás végett megjelenhessenek és ott a járatlevéllel igazolt, tulajdonukat képező élőállatokat iparengedélyük alapján forgalomba hozhassák.

A rendelet szerint: „a nem helyben lakó élőállatkereskedőt tehát attól, hogy a lakóhelyén kivül tartott bármely hetivásáron élőállatok árusithatása végett megjelenhessék, eltiltani, ilyen tilalmat statuáló törvényes rendelkezés hiányában nem lehet.

Nem volna helyes és célirányos azonban őket ebben megakadályozni, ettől eltekintve, azért sem, mert az élőállatkereskedelem különben is olyan lévén, amely egyenesen kizárja annak lehetőségét, hogy az élőállatkereskedők vásári árusitása csupán állandó lakóhelyükre és telephelyükre korlátoztassék; abban az esetben, ha azok ilyen korlátozásnak vettetnének alá, rájuk nézve az állatkereskedésre szóló iparjogositvány minden értékét elveszténé. Az állatkereskedőt ugyanis telephelyén az állatok vásárlására utaltak ilyen célból egyáltalán nem keresvén fel, neki árujának értékesitésére, az országos vásároktól eltekintve, csupán a heti állatvásárokon nyilik alkalma, ha tehát ettől a lehetőségtől is elüttetnének, az általa üzött iparból megélhetését korántsem biztosithatná. A heti állatvásárok láogatása tekintetében egyébként is emberemlékezet óta állandóan az a gyakorlat érvényesült, hogy a heti állatvásárok mindig az országos állatvásárokkal egyenlő jellegüeknek tekintettek, vagyis azokra olyan állatfajokat, amilyen állatfajokra az a heti vásár engedélyezve van, mindenkor bárki felhajthatott."

Állatvásárokon az alkuszok müködésének ellenőrzése.

A m. kir. belügyminiszter 120,146/1930. B. M. számu körrendelete.

„Tudomásomra jutott, hogy egyes helyeken tartott lóvásárokon lóalkuszok (kupecek) raja lepi meg a vevőt és eladót anél-

kül, hogy alkuszi tevékenységüket bármelyik fél igénybe akarná venni, tolakodó módon avatkoznak az adás-vétel folyamatába. Olyan panaszok is merültek fel, hogy az alkusz távolból szemléli az adás-vételt, abba nem is folyik bele, de mikor az üzlet létrejött, előáll és követeli a felektől az alkuszdijat. Ha követelését ki nem elégitik, pert indit és tanuinak — rendszerint cigányoknak — vallomása alapján kénytelen a bíróság követelését megitélni s az alpereseket a költségekben is marasztalni.

E visszaélések megakadályozása céljából felhivom Cimedet, utasitsa az alárendelt vásárrendészeti hatóságokat és közegeket, hogy az állatvásárokon az alkuszok müködését szigoruan ellenőrizzék, a tolakodó magatartást tanusitókat a vásár területéről távolitsák el, azokkal szemben pedig, akik visszaélést követnek el, a jogszabályoknak megfelelő szigorral járjanak el. Helyesnek tartanám, ha ott, ahol ez indokoltnak látszik, a hatóság a vásár területén elhelyezett táblákon, falragaszokon vagy más szokásos módon figyelmeztetné a vásárt látogató közönséget, hogy az alkuszok közremüködésükért dijat csak akkor követelhetnek, ha az ügylet megkötésének közvetitésére megbizást kaptak és — eltérő megállapodás esetét kivéve — csak akkor, ha az ügylet tényleg meg is köttetett.

Ily módon kellene tájékoztatni a közönséget arról is, hogy az alkuszdij mennyisége szabad egyezkedés tárgya és csak ilyen megállapodás, vagy kialakult helyi szokás nemlétében nyer alkalmazást a kereskedelmi törvény ama rendelkezése, mely az alkusz diját 5000 P értékig félszázalékban, ettől nagyobb érték után pedig egynegyed százalékban állapitja meg.

Budapesten, 1931. évi március hó 7-én.

A miniszter rendeletéből:

Dr. Csatáry s. k., miniszteri tanácsos."

Az állatvásárok de lege ferenda.

Szemben az országos kirakó vásárokkal, amelynek engedélyezése körül az érdekképviseletek részéről általános és egyhangu ellenzést tapasztalhatunk, az országos állatvásárokat, továbbá a heti állatvásárokat az érdekképviseletek általában még ma is véleményezik.

Ez az álláspont egészen helytelen, mert az állatvásárok tekintetében épen olyan tultengés van, mint a kirakóvásárok tekintetében.

Hogy a vásárokon az emberi munkapazarlás nyomában az állati értékek milyen fölösleges fecsérlése folyik, arra egy pom-

pás cikkében rámutatott ifj. Leopold Lajos kitünő közgazdasági iró. „Vásárfia" cimü cikkében többek között a következőket mondja:[13] „Az ide- s odahajszolt, idegen vályunál meg-megitatott vásározó jószág községről-községre s megyéről megyére cipeli magával a fertőzést. Állategészségügyünk helyzete az ország feldarabolása óta különben is megreccsent, létharca nehezebb, mint előbb volt. Megbizhatatlanabb állatgyógyászati környezetből vagyunk kénytelenek igásanyagot s beállitani való sovány jószágot importálni, a csempészet az uj határvonalon nehezebben ellenőrizhető, az emberek felelősségérzete, gondossága általában csökkent nálunk is s a fogyasztók elszegényedése nem türi a tulságosan szigoru forgalmi korlátozásokat. Ezzel azonban kivált a keleti és déli széleken az állatvásárok járványterjesztő szerepe is megnőtt.

De nem csekély az állatok értékességének, sulyának s teljesitőképességének csökkenése sem a vásári ide-odahurcolás folytán. Az állatot rendszerint már előző napon kizavarják nyugalmából s még a vásárt követő napon is meglátszik a tehén tejelésén, az ökör fáradságán, a lábát huzó lovon, hogy vásáron járt. Sokszor nagy sarakon, fagyos göröngyökön, még többször köves uton terelik az állatokat a vásárra, amivel az állati lábat és patát már oly sokszor tönkretették. A kényesebb állat is szokott helyéről kimozgatva, naphosszat s éjszakákon át, gyengén takarmányozva, hiányosan és rosszkor itatva, alom és fedél nélkül szenvedi át a vásárt, melynek megkeveredő rendje sokszor okoz komoly sérülést. A gyakran 20—25 kilométerről behajtott állat lefogy, megtörik, átizzad, majd hirtelen lehül s a rosszul kifejt tőgy idegessé válik. Gazduram jól mulat a ringlispilen s a ponyvasátor söröskancsójával, hanem állatjának ugyan rossz napja volt.

Ha hétszázezerre tesszük a felhajtott tehenek számát s az elapadt tej mennyiségét állatonkint a három napra összesen hat literrel számitjuk, ez is 4,200,000 liter tejveszteség, — 30 aranyfillérrel értékelve 1.26 millió aranykorona elpusztult nemzeti jövedelmet, vagy más mértékegységgel egy havi budapesti tejfogyasztást jelent. A felhajtott szarvasmarha átlagos élősulyveszteségét darabonkint 10 kilogrammra becsülve (mit utóbb otthon, de csak a legkedvezőbb esetben, megfelelő értékü takarmánnyal kell visszapótolni), e cimen az évi veszteség 8.5 millió kilogramm élősuly, melynek értéke ma, kilogrammját 50 aranyfillérrel számolva, 4.25 millió aranykorona. S ha ehhez hozzáütjük az igamulasztást, szerszám- és kocsikopást és ember és

[13] L. ifj. Leopold Lajos: „Vásárfia". Budapesti Hirlap 1924. május 18. sz.

állat vásári kiadásait s az igy nyert összegből — normális állatforgalmi veszteség cimén — itt is leütünk 50 százalékot, akkor a következő végösszeghez érünk:

Az emberi és állati munka- és értékfecsérlés, amelyet országos vásáraink okoznak, szerény számitással évi 10 millió aranykorona mérhető veszteséget jelent a csonkaország nemzeti jövedelmében."

Ilyen körülmények között az állatvásárok csökkentése épen olyan közérdek, mint a kirakóvásároknak a csökkentése és teljesen helytelennek kell mondanunk azt, hogy maguk az érdekképviseletek is hajlamosak az állatvásárok engedélyezésének véleményezésére, holott ebben épen olyan tulzsufoltság van, mint a kirakóvásárokban.

Az állatvásároknál számitásba kell azt — tagadhatatlanul — venni, hogy az állatvásárok nem fejlődhetnek árumintavásárokká, hová csak minőségi mintáit küldi az eladó. Az állat, mint ilyen, mindig egyedi jószág s ezért magának a portékának a bemutatása elengedhetetlen. De azért az állatvásárokat is kivánatos lenne megreformálni, nemcsak az állatvásárok megrostálásával, hanem az állatvásárokról el kellene terelni a minőségi állatforgalmat s azt járások szerint állatdijazások keretébe kellene felemelni. Ahogy Leopold Lajos mondja: „igy szakszerü birálat és utmutatás áldásait élvezné a tenyészállat nevelője és vásárlója egyaránt. Ugyanez áll a haszonállatok értékmegállapitására általában. Vásári bemondás és kupectrükk heyett ellenőrzött tejelés és hiteles törzskönyv álljon jót a tenyészegyesületek utján vásárló *uradalomnak, parasztnak s berendezkedő pusztai cselédnek egyaránt.*

Az állatforgalomnak ez a minőségi nemesedése csakhamar letompitaná az országos vásárok szájas alkuját s csökkentené épen a legértékesebb anyag ide-odahurcolását. Azért maradna felhajtani való jószág a vásárra is elég, kivált mig a maihoz hasonló külterjes sorsban élünk, csakhogy a minőség lekapcsolása révén a magyar parasztság *már csak durvább jószágot* s az igázni valót, amelynek tenyészértéke és *egyedi jelleme nincs*, szóval a vásári portékát *vinné be* a legközelebbi vásárra."

VI.

A külföldiek vásárlátogatási joga.

A külföldiek vásárlátogatási jogát mindig az illető állammal kötött vám- és kereskedelmi szerződés szabályozza. Ha és amennyiben a kereskedelmi szerződés egy külállamnak állampolgárait a vásárlátogatásra nem jogositja fel, abban az esetben az illető

állam állampolgárai sem az országos, sem a heti vásárokat mint eladók nem látogathatják.

A régi osztrák-magyar monarchia idején az osztrák állampolgárok épen olyan elbánásban részesültek, mint a magyar állampolgárok és viszont.

VII.

A vásári helypénzszedés.

A vásári helypénz jogi természete.

A vásárterek rendbentartása, a vásári rendészet a vásártartó közületeknek jelentős kiadásokat okoz.

Ezen kiadások fedezésére a vásárjogtulajdonosok jogosultak az engedélyezett vásárokon u. n. helypénzt szedni. Sok helyen a helypénzt „vásárvám"-nak is hivják, amely kifejezés azonban azért helytelen, mert a beviteli vámokkal való összetévesztésre nyujt alapot.

Tekintettel arra, hogy a vásárok szaporitásának épen az a legerősebb inditóoka, hogy a közületek a helypénzdijakból kivánnak maguknak külön bevételeket biztositani, szükségesnek tartjuk, hogy nyomatékosan reámutassunk arra, hogy már igen régi miniszteri határozatok kimondták azt, hogy a helypénz a vásártér fenntartási, tisztitási, kövezési, stb. költségeinek fedezésére szolgál. Volt idő, amikor a helypénz valóságos külön jövedelemforrásul szolgált.

A helypénz tehát illeték jellegü szolgáltatás. Közjogi eleme az, hogy szabályrendelet állapitja meg, magánjogi eleme az, hogy mértékét a „do ut des" elve szabja meg. Ezt igazolja számos elvi jelentőségü határozat.

Igy a 9556/1877. F. I. K. M. sz. határozat szerint: „helypénz, mely csakis a vásárra szánt területen szedhető, a vásártér fenntartási, tisztitási, kövezési, stb. költségeinek fedezésére szolgál".

A 64,868/1902. K. M. sz. határozat szerint: „a vásártér fenntartási és rendbentartási költségei, valamint a vásárrendészettel járó költségek mindenkor azok által viselendők, akik a helypénzszedést gyakorolják".

Épen az a törekvés, hogy mentől több bevételt biztositsanak, okozta azt is, hogy olyanoktól is követeltek helypénzt, akik annak fizetésére nem kötelezhetők.

Ezért a 698/1894. B. M. határozat kimondta azt, hogy „a helypénz csak a piacon, vásártéren szedhető. Ha valaki szekerével nem a piactéren, hanem az a mellett elvonuló közlekedési

országuton és nem állandóan állott meg, helypénzfizetésre nem volt kötelezhető.

Gyakran felmerül az a panasz, hogy a vásártartó község a helypénzbevétel biztositása érdekében meg akarja tiltani a faluról bejáró termelőknek, hogy termelvényeiket vásárnapon is közvetlenül ahhoz a kereskedőhöz vagy iparoshoz vigyék, annak üzletébe vagy lakására, aki állandó üzletfélként szerepel. A vásártartó község azt akarja elérni, hogy az üzletet csak és kizárólag a piactéren bonyolitsák le.

Ebben a tekintetben jogszabályaink szerint ugy áll a helyzet, hogy a községek szabályrendeletileg megjelölhetik azt a helyet, ahol a vásározás folytatható. Más helyeken, mint a szabályrendeletileg kijelölt vásártéren a *kirakodás, vásározás* nem történhetik meg. Ezen az alapon azonban még nem lehet azt megtiltani, hogy a kereskedő üzlethelyiségében vagy lakásában vásároljon attól a termelőtől, aki az árut eladás végett odaszállitja. Ezt mondta ki a K. M. 41,617/1890. számu elvi határozata, mely szerint „az áruknak iparigazolvánnyal biró kereskedők részéről üzleti helyiségükben való bevásárlása vásári szempontból semmiféle korlátozásnak nem vethető alá". Az eladó termelőnek lehet az a legjobb érdeke, hogy áruját állandóan egy vevőhöz vigye, még akkor is, hogyha esetleg a piaci árnál kevesebbet kap, mert a biztos áruelhelyezés kárpótlást nyujt az esetleg elérhető magasabb árért.

A 3872/1892. K. M. sz. határozat szerint: A piaci helypénz természetében fekszik, hogy az csakis a piacon tényleg igénybevett hely használatáért fizettessék s a helypénzszedés olynemü gyakorlása, mely szerint az ilynemü illetékek a vásártérre vezető utakon szedessenek be, tilos. „Helypénz az árucikk után a tényleges helyfoglalás alapján, nem pedig a községbe lépés alkalmával szedendő". (4727/1900. B. M.) (De az u. n. sorompóvámokat nem szabad összetéveszteni a helypénzzel!)

A helypénzt mindig az árusitó, vagyis az eladó fizeti, a vevő tehát csak az esetben tartozik helypénzt fizetni, ha az összevásárolt árukat a vásártéren kirakva, tovább árusitja, amely esetben a vevő már mint viszontárusitó köteles helypénzt fizetni. (8659—1907. K. M.)

Az olyan helységekben, amelyek több napon tartják vásáraikat, a helypénz csak egyszer, a vásár egész tartamára kiterjedőleg fizetendő. (78,508/1896. K. M.)

Egy további kérdés az, hogy *mely vásárokon szedhető helypénz?* Vitán kivül áll az, hogy minden olyan vásározásnál, amelynél helyfoglalás történik. Tehát nemcsak az országos és heti vásárok alkalmával, hanem a bucsuvásárokon és a heti piacokon is. Vitás esetben azt eldöntötte a 37,815/1899. B. M. határozat, mely

szerint: „Heti vásáron kivüli napokon is szedhető helypénz, ha piaci adás-vevés hatóságilag meg van engedve. Az 58,313/1898. K. M. elvi határozat szerint ott, ahol a közigazgatási hatóság, tekintettel a helyi viszonyokra, a heti vásáron kivüli napokon is, a mindennapi szükséglet tárgyát képező élelmicikkek mindennapi vagy bizonyos időben való árusitását megengedni jónak találja, a helypénz az illető helypénzszedési jog tulajdonosa vagy bérlője által szedhető."

Ellenben ugyanaz az eladó ugyanazon áru után csak egyszer tartozik helypénzt fizetni, még abban az esetben is, hogyha a vásár több napon át tart.

A helypénzdijszabályzatok alkotása, módositása és jóváhagyása.

A helypénzszedés csak jóváhagyott szabályrendelet, u. n. helypénzdijszabályzat alapján szabad.

A helypénzdijszabályzatok megállapitása körül követendő eljárás tárgyában a kereskedelemügyi miniszter 1899. évi 66,991. sz. a. kelt rendelete irányadó. (L. Magy. Rend. Tára 1899. 2044. oldal.)

E rendelet értelmében a piaci helypénzdijszabályzat megállapitási joga elsősorban mindenkor az illető vásárjogtulajdonost illeti.

Ha a vásárjognak a megyei város, avagy a község a tulajdonosa, ugy a piaci helypénzdijszabályzat a képviselőtestületi közgyülésben állapittatik meg; a hozott határozat 30 napi közhirré tétel után, az esetleges felebbezésekkel együtt, a törvényhatósághoz terjesztendő fel.

A törvényhatóság közgyülésében tárgyalja a bemutatott dijszabályzatot és határozatát véleményképen csatolván, — a határozat kihirdetésének mellőzésével — további tárgyalás, illetőleg jóváhagyás végett az összes iratokkal együtt felterjeszti a kereskedelemügyi miniszterhez.

Amennyiben a vásárjog magánszemély, erkölcsi testület, közbirtokosság, jogi személy, stb. tulajdona, ugy a piaci helypénzdijszabályzatot az illető tulajdonos állapitja meg, azt azon megyei városnak, avagy községnek, amelyben a vásárt tartják, bemutatja, ezután pedig az illető város vagy község a dijszabályzatot a fentebb előirottak szerint tárgyalja.

A törvényhatóság — amint azt fentebb irtuk — határoz a dijszabályzatra nézve és ennek megtörténte után a dijszabályzat az összes iratokkal és ugyancsak a határozat kihirdetésének mellőzésével jóváhagyás végett felterjesztendő a kereskedelemügyi miniszterhez.

Olyan esetekben pedig, amidőn valamely törvényhatóság több vásártartó község vásáraira nézve egységes dijszabályzatot állapit meg, ez a jövőben csak ugy történhetik, ha a törvényhatóság a dijszabályzatot megalkotván, azt szabályszerüen 30 napig hirdeti, alkalmat adván ilykép az érdekelt vásártartóknak, hogy esetleges felszólamlásaikat megtegyék. A hirdetés elteltével a dijszabályzat az összes esetleges felebbezésekkel együtt további elhatározás, illetőleg jóváhagyás végett a kereskedelemügyi miniszterhez felterjesztendő."

Igy szól a 66,991/1899. sz. rendelet.

Amennyiben a helypénzszedést bérbe adják, abban az esetben is a 13,705/1904. K. M. elvi határozat szerint a dijszabályzatot a vásárjogosultnak és nem a bérlőnek kell összeállitania és a fentiek szerint a jóváhagyást kieszközölnie.

A dijszabást négy egyenlő irott példányban kell összeállitani s a vásárengedélyezési kérelem esetén ahhoz csatolva kell benyujtani.

A 66,991/1899. sz. rendelet azon utolsó részét, amely szerint a törvényhatóság jogosult több vásártartó község vásáraira nézve egységes dijszabályzatot megállapitani, részben módositja a 78,513/1901. K. M. rendelet, amely szerint minden vásártartó községnek jogában van a tulajdonaikat képező vásárokra vásári helypénzdijszabályzatot megállapitani, még abban az esetben is, hogyha ilyen egységes, a törvényhatóság területére érvényes általános vásári helypénzdijszabályzat volna érvényben. Az ilyen vármegyei szabályzat ugyanis ebben az esetben csak oly vásártartó községekre, illetve vásárokra bir érvénnyel, melyeknek önálló, saját — kormányhatóságilag jóváhagyott — helypénzdijszabályzatuk nincsen.

A kereskedelmi és iparkamarák és a mezőgazdasági kamarák véleményének meghallgatása.

A 696,587/1904. K. M. rendelet a vásár- és helypénzügyek elintézésének gyorsitása tárgyában elrendelte, hogy a helyi viszonyokkal ismerős szakközegek véleményét (állatvásárokra nézve a vármegyei közgazdasági előadók, vármegyei gazdasági egyesületek) a törvényhatóságok előzetesen kötelesek beszerezni és az iratokat ezen szakvéleményekkel felszerelve kell a területileg illetékes kereskedelmi és iparkamarához saját véleményének nyilvánitása végett áttenni. A törvényhatóság az illető ügyeket már ezen szakvélemények figyelembevételével tárgyalja le és terjeszti fel kormányhatósági tárgyalás végett.

A dijszabályzat összeállitása.

Tekintettel arra, hogy a dijszabályzatok összeállitása nélkülözte a rendszerességet és egységet, a m. kir. kereskedelemügyi miniszter rendelettel állapitotta meg a vásári helypénzdijszabályzatok szövegét és külalakját.

A legujabban megállapitott szabályzat-minta a következő:

város
— — — — — — — — — vásári helypénzdijszabályzata.
község

I. Állatok után:

— — — — — — fillér.

(E rovatban a vásárra felhajtott állatok egyes dijtételek alatt külön-külön felsorolandók s egyuttal az a körülmény is feltüntetendő, hogy a helypénzek az állatok után darabonként vagy pedig (pl. csirkénél) páronként értendők.)

II. Gyalogteher után:

Ha az árut kézben tartva, nyakba akasztva vagy háton árusitják, az áru minőségére való tekintet nélkül — — — — — — fillér.

III. Szekérről történő árusitásnál

a szekéren lévő áru minőségére való tekintet nélkül — — — — — fillér.

IV. Ember által vagy egyes vonóállat által huzott talyiga után

az áru minőségére való tekintet nélkül — — — — — — fillér.

V. Sátorban történő árusitásnál

az elfoglalt terület minden métere után, az áru minőségére való tekintet nélkül — — — — — fillér.

VI. Padokon vagy állványokon történő árusitásnál

az elfoglalt terület minden négyzetmétere után az áru minőségére való tekintet nélkül — — — — — — fillér.

VII. Földön történő árusitásnál

minden elfoglalt négyzetméter után az áru minőségére való tekintet nélkül — — — — — — fillér.

VIII. Vegyesek

alatt lehet felsorolni a komédiásokat, köszörüsöket, képárulókat, csepürágókat, körhintásokat, házalókat, mutatványbódékat és mindazokat, akik a vásártéren fel és alá járva árusitanak, továbbá az üres járműveket.

Végül a „Megjegyzések" cimü rovatba fel kell még venni:

1. hogy a helypénzt csak az engedélyezett vásárokon, valamint a hatóságilag engedélyezett napipiacokon és pedig csakis az engedélyezett vásárok és napipiacok tartama alatt kizárólag a kirakodó vásártéren való tényleges helyfoglalás alapján és után, az állatvásárokon pedig az állatvásártér bejárójánál szabad szedni;

2. hogy az árut a piacra vivő járművek után, melyekről az árut lerakják, melyekről tehát nem árusitanak, csak abban az esetben lehet és pedig csakis az üres járműre nézve megállapitott helypénzt szedni, ha ezek a járművek a leterhelés után is állandóan a vásártéren maradnak;

3. hogy a szekérbe vagy igába fogott vonóállat után csak az állatvásártéren és ott is csak abban az esetben lehet helypénzt szedni, ha az állat maga is eladásra van szánva;

4. hogy a vásározó népet szállitó fogatok után csak abban az esetben lehet és pedig csakis az üres járművekre nézve megállapitott helypénzt szedni, ha azok állandóan a vásártéren maradnak és ott helyt foglalnak.

A II. VII-ik csoport dijtételeinek megállapitásánál módjában áll a városnak (községnek) egyes cikkeket, melyek főleg a mindennapi életszükséglet kielégitésére szolgálnak, mint pl. lisztet, zöldséget, hust, gyümölcsöt stb. ezek alól a dijtételek alól kivenni és ezekre az árukra méltányosan alacsonyabb dijtételeket megállapitani.

Módjában áll továbbá a városnak (községnek) az üres járműveket a helypénz fizetési kötelezettség alól kivennie és azokat helypénzmenteseknek kimondani, amely esetben természetesen az üres járműveket a VIII. pont alatt nem kell felsorolni, a „Megjegyzések" 2. és 4. pontjait el kell hagyni és e két pont helyett 2. pontnak a következő rendelkezést kell felvenni:

Az árut a piacra vivő járművek után, melyekről az árut lerakják, melyekről tehát nem árusitanak, még abban az esetben sem lehet helypénzt szedni, ha azok a vásártéren állandóan helyet is foglalnak.

Ugyszintén a III-ik csoportnál a dijtételek tekintetében különbséget tehet a város 1 2, 3, 4 vagy több igavonó állat által huzott jármü, illetve szekér között.

Az igy egybeállitott vásári helypénz dijszabályzatot a képviselő-testületi közgyülési határozatnak (törvényhatósági városnál törvényhatósági bizottsági határozatnak) 30 napra való közzététele után az esetleges felebbezésekkel együtt négy egyenlően irott példányban az illetékes törvényhatósághoz (illetőleg közvetlen a kereskedelemügyi miniszterhez) kell beterjeszteni, amely az 1904. évi október hó 21-én 69,587. szám alatt kelt körrendelet értelmében az illetékes kereskedelmi és iparkamara, a vármegyei gazdasági egyesület és a m. kir. gazdasági felügyelő véleményes jelentése alapján a vármegyei (városi) törvényhatósági bizottság legközelebbi közgyülésén letárgyalja s az ekként keletkezett összes iratokkal együtt 4 egyenlően irott példányban jóváhagyás végett a kereskedelemügyi miniszterhez felterjeszti.

A kereskedelemügyi miniszter a jóváhagyott dijszabályzat 2 példányát az illetékes vármegye alispánjához küldi be azzal a felhivással, hogy az egyik helypénzdijszabályzat példányát a vásártartó közületnek kézbesitse, másik példányát pedig a vármegye levéltárába helyeztesse. Egy példányt pedig a kereskedelmi és iparkamara kap.

Ha a közületnek már van helypénzdijszabályzata s ezt módositja, akkor a jóváhagyott dijszabályzat egy példányát mindig csatolni kell. Ha a vármegyei törvényhatóság a vármegye összes vásártartó községeire nézve egységes helypénzdijszabást állapit meg vagy a meglévőt módositja, akkor köteles 30 napig hirdetni, hogy az érdekelt községek esetleg felszólaljanak.

A dijszabályzatok megalkotásánál minden esetben figyelembe kell venni az illető vidék forgalmi és gazdasági körülményeit és a dijakat ezekhez mérten kell megállapitani. (78,508/1896. K. M.)

Egyébként helypénzt csak jóváhagyott dijszabályzat alapján lehet szedni, de a jóváhagyás még nem jelenti azt, hogy a helypénzdijakat nem lehetne leszállitani, mert a 60,050/1901. K. M. rendelet szerint a jóváhagyó hatóság részére van fentartva az a jog, hogy ellenőrizhesse és megállapithassa, vajjon a dijszabályzat egyes tételei megfelelnek-e a tényleges viszonyoknak: miből önként következik, hogy e mérlegelés eredményéhez képest az illetékes közigazgatási hatóság jogositva van akár a dijtételeket felemelni, akár azokat leszállitani, vagyis a vásárjogtulajdonost kötelezni, hogy a dijszedést esetleg leszállitott dijszabás alapján eszközölje. E szabályok alkalmazást nyernek a hitbizományi birtokokra is.

Ezzel a joggal a m. kir. kereskedelemügyi miniszter épen 1933. évben élni kivánt, amikor a mezőgazdasági termények és termékek, valamint állatok árának nagymérvü csökkenésére tekintettel elrendelte, hogy a helypénzdijszabályzatok dijtételeit a „mostani árakkal arányban lévő mértékre" csökkenteni kell. (25,848/1933. VIII. A. K. M. rendelet.)

A helybeliek előnyben részesitése a helypénzdijak fizetésénél.

Régi szokás szerint több vásártartó község a helybeli kereskedőknek és iparosoknak az idegenekkel szemben kisebb dijtételeket engedélyezett. A vásártartó község a vásártérre vezető utakat karban tartja, a vásárteret a vásár céljaira fentartja, vásárrendészetről gondoskodik, ami nemcsak kizárólag a helypénzjövedelem terhére történik, hanem általános teher, amelyhez elsősorban a helybeli kereskedők és iparosok járulnak adójukkal hozzá. Méltányos tehát, hogy a kedvezményes dijtételeket élvezzék. Megjegyzem, hogy a Szterényi-féle tervezet 203-ik §-a ezt a kedvezményt kifejezetten törölni kivánta, amikor ugy rendelkezett, hogy „helybeliek és idegenek között a vásárhelypénz és mérlegdij összege tekintetében különbség nem tehető". Ez ellen annakidején számos kereskedelmi és iparkamara, közöttük elsősorban a debreceni, továbbá számos autonom közület felemelte szavát.

A kereskedelmi miniszter elvi állásfoglalása ebben a kérdésben az, hogy helybeliek és vidékiek között helypénzdij fizetésénél különbség nem tehető. Ezt igazolja Hajduvármegye alispánjához intézett és itt idézett rendelet:

M. KIR.
KERESKEDELEMÜGYI MINISZTER.

129,338/ VIII. 1932. a. sz.

Hajduvármegye Alispánjának!

A vármegye törvényhatósági bizottságának Debrecenben 1931. évi december hó 15-én tartott rendes közgyülésében 151—11,396/1931. kgy. sz. a. hozott azt a véghatározatát, amelyben a 231—4971/1926. kgy. számu törvényhatósági bizottsági határozatot hatályon kivül helyezte és kimondta, hogy a vásártartó községekben a helybenlakók vásári helypénzdijakat fizetni nem tartoznak, a vármegye tiszti főügyészének előterjesztett felebbezése alapján felülbirálat alá vettem.

Ennek eredményéhez képest a felebbezésnek helyet adok és a törvényhatósági bizottságnak az elől idézett 151—11,396/1931. kgy. sz. véghatározatának félretételével, Ecsedi István és társai kérését elutasitom, a 231—4971/1926. kgy. számu véghatározatot, valamint a vármegyei helypénzdijszabályzatot megállapitó 475—5400/1927. kgy. sz. szabályrendeletet, melyeket hivatali elődöm 65,177/1928. számu rendeletével hagyott jóvá, változatlanul hatályában fenntartani rendelem.

Igy kellett határoznom, mert a vásári helypénzdijak fizetési kötelezettsége tekintetében a vidék és a helybeli árusok között különbséget tenni nem tartom megengedhetőnek és mert a mérsékelten megállapitott s a vevőkre épen ezért könnyen át is hárítható helypénzek a helybeli árusokra nézve korántsem jelentenek elviselhetetlen terhet. Ugy a vásárszabadságnak, mint az egyenlő versenyfeltételeknek elvét sértené az, ha a helybenlakók vásári helypénzfizetés alól mentesittetnének.

Erről Alispán urat folyó évi február hó /.-án ad 875/1932. szám alatt kelt felterjesztése kapcsán, az ügyiratok visszaküldése mellett, megfelelő további eljárás végett értesitem.

Budapest, 1932. évi május hó 4-én.

A miniszter rendeletéből:
Olvashatatlan aláirás
h. államtitkár.

Vásári helypénzdijszabályzatok jóváhagyása előtt való életbeléptetése.

A m. kir. kereskedelemügyi miniszter 57,648/1926—XIV. szám alatt valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjéhez a következő rendeletet intézte:

Több alkalommal tapasztaltam, hogy az egyes vásártartó városok vagy községek azokat a helypénzdijszabályzataikat, amelyekben a dijtételek mérvét a multhoz képest felemelték, életbeléptetik, még mielőtt az általam jóváhagyatott volna. Miután pénzünk értéke már állandósult, ez az eljárás jogos kifogás alá eshetik s igy azt szentesiteni annyival kevésbé vagyok hajlandó, mert a helypénzdijak fizetésére kötelezettekkel szemben olyan dijtételeknek az alkalmazása, amelyekről azok kormányhatósági elbirálása során esetleg az állapittatik meg, hogy indokolatlanul magasak s ezért kormányhatósági jóváhagyásra sem számithatnak, még ideiglenesen sem engedhető meg. A piaci helypénzdijszabályzatoknak még a kormányhatósági jóváhagyás előtt való életbeléptetését ennélfogva legfeljebb azokban az esetekben vagyok hajlandó megengedni, illetőleg megtürni, ha a már kormányhatóságilag jóváhagyott helypénzdijszabályzat dijtételei csupán más pénznemre (aranykorona vagy pengő értékre) számittatnak át, de azok mérve változatlanul marad. Felhivom ennélfogva Alispán urat, Polgármester urat, hogy a jövőben a jelen rendeletemben foglaltaknak a törvényhatóság területén lévő összes vásártartókkal szemben minden rendelkezésére álló eszközzel érvényt szerezni igyekezzék."

Vásári helypénzdijszabályzatok dijtételeinek pengőértékre való átszámitása.

A m. kir. kereskedelemügyi miniszter 96,100/1926. sz. a. a következő rendeletet adta ki a vásári helypénzdijszabályzatok dijtételeinek pengőértékben leendő megállapitása tárgyában:

Az 1925: XXXV. t. c. 17. §-a értelmében a koronában való kötelező számitás helyébe az 1927. évi január hó 1-től a pengőértékben való kötelező számitás lépvén, a vásárjogok érvényesitésénél alkalmazandó helypénzdijszabályzatokban szereplő dijtételeknek a jelzett időponttól kezdődő hatállyal pengőértékben leendő megállapitása vált szükségessé.

Ennélfogva a 79,752/1925. XIV. számu rendeletem hatályon kivül helyezése mellett felhivom, illetőleg utasitom Alispán (Polgármester) urat, hogy a törvényhatósága területén érvényben lévő vásári helypénzdijszabályzatok tételeit, a tört filléreknek egész fillérekké történendő kikerekitése mellett, pengőértékben állapitsa meg.

Az Alispán (Polgármester) ur által ekként megállapitandó vásári helypénzdijszabályzatok 1927. évi január hó 1-én léptetendők életbe és jogi szempontból kormányhatósági jóváhagyást nyert helypénzdijszabályzatoknak tekintendők.

Magától értetődik, hogy az ujonnan engedélyezni kért vásárjogok gyakorlásánál alkalmazni szándékolt és kormányhatósági jóváhagyás céljából hozzám felterjesztendő vásári helypénzdijszabályzatok ezután már pengőértékben készitendők el.

Végül felhivom, illetőleg utasitom Alispán (Polgármester) urat arra is, hogy amennyiben még mindig volnának olyan vásártartó községek, egyének vagy közületek, amelyeknek, illetőleg akiknek vásári helypénzdijszabályzatai a „Mintaszabályzat" követelményeinek nem felelnek meg, ezeket a dijszabályzatokat megfelelően alakitsa át és ilyen átalakitott külalakban és beosztással léptesse életbe. Hasonlóképen járjon el a jövőben megalkotandó vásári helypénzdijszabályzatok tárgyalásánál is.

Budapest, 1926. évi november hó 10-én.

A miniszter helyett:
Morvay s. k., h. államtitkár.

A helypénzszedési ügyekben felmerülő viták és panaszok.

A vásártartó közület csak jóváhagyott helypénzdijszabás alapján szedheti a helypénzt, viszont ezt a vásáron megjelenő árusitók — amennyiben helypénzmentességben nem részesülnek s a vásártéren helyt foglalnak — megfizetni tartoznak.

Az első kérdés, ami itt felmerül, az, hogy lehet-e kihágásnak minősiteni a helypénzdijszabályzat megszegését, akár a helypénzt fizetni tartozó, akár a helypénzszedő részéről merül is az fel?

Ebben a tárgyban a m. kir. belügyminiszter 1903. évi ápr. 15-én 38,273/1902. sz. a. a következő rendeletet adta ki (Megjelent a Belügyi Közlöny 1903. 225 old.):

A törvényhatóságok és törvényhatósági joggal fel nem ruházott sz. kir. városok s rendezett tanácsu városok által eddigelé alkotott vásárrendtartási szabályrendeletekben a vásári helypénz szedése vagy fizetése körül elkövetett visszaélés többnyire kihágásnak van minősitve s mint ilyen, a kihágási hatóság által elzárásra átváltoztatható pénzbüntetéssel büntettetik.

Minthogy azonban az 1879: XL. t. c. 1. §-a értelmében szabályrendelettel csak valamely rendőri tilalomnak vagy rendelkezésnek megszegése minősithető kihágásnak, a helypénzszedőnek az az eljárása pedig, hogy a törvényes módon megállapitott dijjegyzéket mások kárára meg nem tartja, valamint a helypénzfizetésre kötelezettek esetleges visszaélései rendőri tilalom vagy rendelkezés megszegésének tekinthetők nem lévén, kihágásnak sza-

bályrendelettel nem minősithetők, mert azok csak *áthágást* képeznek s elzárásra át nem változtatható rendbüntetéssel, t. i. pénzbirsággal (a vásárbérlők kötbérrel, ismétlés esetében a helypénzszedési jog megvonásával) sujthatók, amiről a helypénzt megállapitó szabályrendeletben vagy a szerződésben kell gondoskodni, ennélfogva felhivom a cimet, miszerint intézkedjék aziránt, hogy amennyiben a jelenleg érvényben álló vásárrendtartási szabályrendeletben (szabályrendeletekben) a helypénz szedése és fizetése körül elkövetett visszaélések kihágásnak volnának minősitve, ugy a szabályrendelet (szabályrendeletek) a fentebbiek figyelembevételével módosittassék (módosittassanak), amennyiben pedig vásárrendtartási szabályrendelet (szabályrendeletek) az 1896. évi február hó 28-án 11,701/1896. sz. a. kiadott itteni körrendelet dacára még nem alkottatott (alkottattak) volna, ugy annak (azoknak) szerkesztésében a fentebb előadottak szem előtt tartassanak.

Budapesten, 1903. évi április hó 15-én.

A miniszter helyett:

Gulner s. k., államtitkár.

Ugyanezt mondja ki a m. kir. belügyminiszter 19,904/1894. évi határozata. A helypénzszedés körül igen gyakran merül fel az életben vita. Vagy a vásározó vitatja azt, hogy tőle több helypénzt szednek, mint amennyi járna, vagy azt vitatja, hogy nem olyan dijtétel alá vonták, ami alá vonni kellene; a vásártartó pedig a nemfizetők ellen panaszkodik, stb., stb.

Tudnunk kell tehát, hogy az ilyen tárgyban felmerült viták milyen hatóságok elé tartoznak?

A hatóságok illetékessége más és más aszerint, hogy a helypénzt magános személy, erkölcsi testület, közbirtokosság vagy jogi személy szedi, avagy a vásártartó város vagy község.

a) Abban az esetben, hogyha a helypénzt nem városnak vagy községnek, hanem magános személynek, erkölcsi testületnek, közbirtokosságnak vagy más jogi személynek mint vásárjogtulajdonosnak részére szedik, abban az esetben a m. kir. közigazgatási biróság jelenlegi gyakorlata szerint a helypénzek fizetése tárgyában felmerülő viták a rendes polgári biróság hatáskörébe tartoznak. Az ilyen helypénzfizetés magánjogi természetü tartozás, amelyre a közigazgatási biróságnak jelenleg az 1896: XXVI. t. c. 34-ik §-a értelmében hatásköre nincsen. Az ilyen helypénzfizetés kisebb kir. haszonvételnek tekinthető, tehát magánjogi jellege van. Csak a közjogi vásárjogokkal, tehát a város és a község által birt vásárjogokkal, vagy a város és község által ma-

gánosoktól megvásárolt vásárjogokkal kapcsolatban gyakorolt helypénzdij szerepel, mint köztartozás, mig a másféle helypénztartozás magánjogi jellegü és igy a vitás ügyekben a kir. bíróságokhoz kell fordulni.

b) Amennyiben a helypénzt város és község, mint vásárjogtulajdonos szedi, a felmerült viták hatóságok elé tartoznak, amely hatóságok a következők:

1. Községekben.

I. fok: főszolgabiró;
II. fok: alispán;
III. fok: vármegyei közigazgatási bizottság.

2. Megyei városokban.

I. fok: polgármester;
II. fok: alispán;
III. fok: a vármegye közigazgatási bizottsága.

3. Törvényhatósági jogu városokban.

I. fok: polgármester;
II. fok: közigazgatási bizottság.

Van-e ilyen esetben a közigazgatási bírósághoz intézett panasznak helye? Az 1896. évi XXVI. t. c. 34. §-a értelmében a piaci (vásári) helypénzek tekintetében a közigazgatási hatóságok (közigazgatási bizottság) által hozott határozatok ellen a közigazgatási bírósághoz panasszal lehet fordulni, amely e tárgyban dönt. Legvégső fokon tehát a közigazgatási bíróság dönt. Erre a kereskedelmi miniszter 3638/1906. számu elvi határozata is reámutat.

A Közigazgatási Bíróság konkrét ügyben 548/1898. sz. a. kimondta, hogy: „Vásári, illetve helypénz szedésénél elkövetett visszaélés miatt folyamatba tett ügy elbirálása a Közigazgatási Bíróság hatáskörébe nem tartozik, mert a Közigazgatási Bíróság hatáskörébe az 1896: XXVI. t. c. 34. §-a 2. pontja a közigazgatási hatóságok (közigazgatási bizottság) azon határozatai elleni panaszokat utalta, amelyek szerint az egyesektől követelhető piaci (vásári) helypénzek és vámok fizetése tárgyában döntenek."

c) Ami a vásári helypénzszedési szabályrendelet, helypénzdijszabályzat magyarázataiból eredő egyéb, valamint az általános határozmányokra vonatkozó rendelkezések körül felmerülő vitákat illeti, ebben a tekintetben nagyközségekben a járási főszolgabiróhoz, megyei városokban a polgármesterhez, törvényhatósági jogu városokban szintén a polgármesterhez lehet fordulni, akiknek határozatai ellen, nagyközségeknél és megyei vá-

rosoknál az alispánhoz, törvényhatósági jogu városokban a kisgyüléshez lehet felebbezni. Az alispán határozata ellen a m. kir. kereskedelemügyi, illetőleg törvényhatósági jogu városnál pedig a m. kir. belügyminiszterhez van felebbezésnek helye. A m. kir. belügyminiszter végső fokon dönt minden a szabályrendelet rendelkezéseibe ütköző vita felett, kivéve a helypénzdij körül felmerült vitákat.

Végül még meg kell jegyeznünk, hogy a vásározók részéről különösen ottan merülnek fel panaszok a helypénzdijak szedése miatt, ahol a helypénzszedési jogot a vásártartó község főleg háztartási indokokból bérbeadta.

A bérlő jogosulatlan helypénzszedés miatt az ipartörvény alapján nem vonható felelősségre, mert az ipartörvény 156. §-a árszabályok által korlátozott iparüzletekre vonatkozik. (1995/1898. B. M.) A helypénzszedőnek az az eljárása, hogy a törvényes módon megállapitott dijjegyzéket mások kárára meg nem tartja, rendőri tilalom vagy rendelkezés megszegésének tekinthető nem lévén, kihágásnak törvényhatósági szabályrendelettel nem minősithető. (128,572/1901. B. M.)

Az állatvásártéren szedett helypénzszedés ellenőrzése.

A járási és városi m. kir. állatorvos ellenőrzi a helypénzszedést, vagyis azt, hogy a kormányhatóságilag megállapitott helypénzdijszabályzat állatdijtételei az állatvásártér összes bejáróinál s mindazon helyeken, hol a helypénz az ott érvényes vásárrendtartási szabályrendelet értelmében szedetik, feltünő alakban kifüggesztessenek s az azokban megállapitott dijtételeknél nagyobb összegek sem helypénz, sem semmi más cimen ne szedessenek. (Az 1900:XXV. t. c. végrehajtása iránt 95,000/1900. sz. a. kiadott F. M. rendelet 37. §-a.)

De lege ferenda.

A miskolci kereskedelmi és iparkamara 1933-ban akciót inditott annak érdekében, hogy a helypénzeket országosan egységesen állapitsák meg városok és községek szerint. Jelenleg ugyanis ahány vásár, annyiféle helypénz van, ami a helypénzeket áttekinthetetlenekké teszi és a pénzbeszedők tulkapásai ellen igen nehéz a védekezés. A helypénzeknek egységesen és mérsékelten való megállapitása oda is fog vezetni, hogy az életképtelenné vált vásárok önmaguktól megszünnek.

A vásárok tultengésének egyik legfőbb oka az, — amint azt a kamara helyesen jegyzi meg — hogy a községek a jogszabállyal ellentétben, a vásári helypénzjövedelmet külön háztartási bevételi forrásnak tekintik.

VIII.

A vásári rend.

Vásárrendtartási szabályrendeletek.

Az általános rendészeti szabályokon kivül a vásárok, mint nagy tömegeket mozgató sokadalmak, különös rendészeti szabályokat is igényelnek.

Ezeket a szabályokat, igy pl. a vásár tartamát, megkezdésének és befejezésének időpontját, állatvásároknál a felhajtás kezdetét, az árulás sorrendjét, stb. az u. n. vásárrendtartási szabályrendeletek állapitják meg.

A m. kir. belügyminiszter az 1896. évi 11,701. sz. körrendeletében (L. Magyarországi Rendeletek Tára 1896. 719. oldal.) felhivta a törvényhatóságokat arra, hogy vásárrendtartási szabályrendeletet alkossanak.

A szabályrendeletek alkotásánál a 69,587/1904. számu K. M. rendelet értelmében az illetékes m. kir. gazdasági felügyelőséget, vármegyei gazdasági egyesületet és a kereskedelmi és iparkamarát, valamint a mezőgazdasági kamarát meg kell hallgatni és ha a vásárrendtartás állatvásárokról is rendelkezik, a törvényhatósági m. kir. állatorvos szakvéleményét is be kell terjeszteni. Mindezek után kell a törvényhatósági bizottságnak határozatot hoznia és az elfogadott szabályrendeletet jóváhagyás végett a m. kir. belügyminiszterhez felterjesztenie, aki a m. kir. kereskedelemügyi miniszterrel egyetértve határoz, az esetben pedig, ha állatvásárrendtartásról is szó van, kikéri a m. kir. földmivelésügyi miniszter véleményét is.

A 11,701/1896. B. M. sz. rendelet a következőképen szól:

„Az 1893. szeptember hóban Miskolcon tartott III. orsz. ipartestületi kongresszus a vásárügy rendezése tekintetében azon határozatot hozta, miszerint minden vásártartó város vagy község rendeleti uton köteleztessék, hogy záros határidő alatt, és pedig az ipartestületek meghallgatása mellett, egy olyan vásárrendtartási szabályzatot készitsen, amelyben a vásárt látogató iparosok és kereskedők joga és kötelezettsége érthetően megállapittassék és hogy az iparosok és kereskedők árulási helyeik kimutatását, illetve a sátorok elhelyezésének módozatait helység, iparág és kor szerinti rendben tartalmazzák.

A vásárok szabályos lefolyása érdekében kivánatos lévén, hogy a vásártartó községek a fentemlitett szempontokra kiterjedő vásári rendtartással birjanak, a m. kir. kereskedelmi miniszter urral egyetértőleg felhivom a törvényhatóságot, hogy a hatósága területén lévő rend. tan. városokat — amennyiben ily szabály-

zattal még nem birnának — annak mielőbbi megalkotására hivja fel, a vásártartási joggal biró többi községek részére pedig, minthogy a kis- és nagyközségek — az 1886: XXII. t. c. 21. §-a értelmében — a vásári rendészetet nem gyakorolják, amennyiben ez még nem történt volna, a törvényhatóság alkosson mielőbb ily szabályrendeletet s azt megerősités végett hozzám terjessze föl."

Eszerint tehát a vásárrendtartási szabályrendeletet a törvényhatósági jogu városok és megyei városok saját maguk állapitják meg, mig a vásártartó községek részére az illetékes vármegyei törvényhatóságok alkotnak szabályrendeletet, amely az összes vásártartó községekre vonatkozik. A vármegyei törvényhatóság az 1879. évi XL. t. c. 3. §-a értelmében jogosult arra, hogy az egyes községek részére külön is alkosson szabályrendeletet, azonban maguk a községek vásárrendtartási szabályrendeletet nem alkothatnak.

A vásárrendtartási szabályrendeletek rendszerint magukban foglalják ugy a kirakó vásárokra, mint az állatvásárokra vonatkozó rendelkezést. Tekintettel arra, hogy az állatvásárokra vonatkozó rendelkezéseket az állategészségügyről szóló uj törvény, az 1928. évi XIX. t. c., valamint ennek végrehajtási rendelete, a 100,000/1932. F. M. sz. r. több tekintetben érinti, ezeknek a szabályrendeleteknek az átdolgozása és az uj szabályokhoz való idomitása szükségessé vált.

A vásárrendtartási szabályrendeletek főbb tárgyai a következők:

A vásárok tartásának *helye, ideje, a vásárok kezdete és vége,* a vásári árusitók elhelyezkedésének sorrendje, a sátorverés és sátorbontás kezdete, az állatvásárrendtartásra vonatkozó rendelkezések, a helypénz fizetése és beszedése körül követendő szabályok, továbbá köztisztaság, közrend és közegészség érdekében felvett intézkedések. Az állatvásárok rendtartása tekintetében utalok az állatvásárokról szóló fejezetben elmondottakra.

A vásárrendészeti hatóságok.

A m. kir. belügyminiszternek 1427/1903. sz. elvi határozata szerint (L. Belügyi Közlöny 1903. 241. old.) a község az 1886: XXII. t. c. 21. §-a szerint a piaci és vásárrendészetet nem kezeli és igy a községi előljáróság egyesek árulási helye és sorrendje tekintetében intézkedni jogositva nincsen. Az előljáróságot I. foku vásárrendészeti hatóságokká a szabályrendelet sem teheti meg, mert a szabályrendeleteknek a törvény rendelkezéseivel ellentétes rendelkezése érvénytelen. Az I. foku vásárrendészeti hatóság tehát a főszolgabiró, városokban a polgármester, illetőleg törvényhatósági városokban az I. foku közigazgatási hatóság.

Budapest székesfővárosban az 1893: XXIII. t. c. 18. §. alapján a kerületi előljárók járnak el mint vásárrendészeti hatóságok.

A vásározás helye.

A vásározás helyének a kijelölése a belügyminiszter 13,313—1889. számu határozata szerint a rendőrhatóság meghallgatása után a helyi közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. A vásárrendészeti szabályrendeleteknek pontosan meg kell jelölniök a vásártér helyét, mert a vásárhely kijelölése annyit jelent, hogy a vásározás másutt, mint a megjelölt helyen, nem folytatható. A belügyminiszter 4321/1902. számu határozata szerint ugyanis, ha a vásárrendtartási szabályrendelet ily irányban kifejezetten korlátozást nem tartalmaz, azt kell vélelmezni, hogy a vásár tartama alatt a vásározás a város vagy község egész területén bárhol szabadon gyakorolható és ily esetben az idegen kereskedő, ha érdekében áll, megteheti azt, hogy valamely üresen álló bolthelyiséget kibérel, vagy pedig, amint tényleg gyakran meg is történik, valamelyik szállodába költözik és áruit ott rakja ki. (4321/1902. B. M.)

Helyfoglalási sorrend.

A vásárrendészetnek a vásározók szempontjából egyik legfontosabb és tegyük hozzá, hogy a legtöbb vitára okot adó része a helyfoglalás sorrendjének megállapitása.

A helyfoglalás rendje hosszu idők gyakorlata alapján fejlődött ki és jelenleg nagy- és kisközségekre nézve törvényhatósági szabályrendeletek, városokra nézve saját szabályrendeletek állapitják meg.

Ezek a szabályrendeletek általában követik azt a szabályt, aminek a 37,806/1898. sz. elvi határozat is kifejezést ad, mely szerint a vásáron való árulási sorhelyet nem az iparos életkora, sem közvetlenül az ipar gyakorlásának ideje, hanem az iparigazolvány kelte állapitja meg.

Hangsulyoznunk kell azt, hogy az érvényben lévő iparjogositvány kelte az irányadó.

Sokszor felmerül ugyanis az a kivánság, hogy az időközben érvényét veszitett iparjogositvány keltét (átköltözés esetén, vagy iparszüneteltetés vagy megszüntetés esetén) vegyék figyelembe. Ez a kivánság teljesithetetlen, mert mindig az érvényben lévő iparjogositvány kelte az irányadó.

Minden olyan vita elintézésénél, amely a helyfoglalás kérdésében felmerül, elsősorban a szabályrendelet intézkedése az irányadó.

E szabályrendeletek rendszerint kifejezésre juttatják azt az elvet is, hogy sátorütésnél először a községbeliek, azután a járásbeliek, majd a vármegyebeliek, végül az idegenek következnek.

Több vásártartási szabályrendelet az érkezési sorrendet veszi figyelembe a más községbeli és megyebeli vásározók elhelyezésénél (pl. Tolna vármegye szabályrendelete), bár a 46,086/1898. B. M. számu határozat szerint a vásárrendtartási szabályrendeletek azon intézkedése, mely szerint az árulási hely az előbb érkezések sorrendjében szerezhető meg, módositandó, mert ennek statuálása helyt nem foghat. Lehet különbséget tenni helybeli és vidéki között földrajzi fekvés és az iparigazolvány kelte szerint.

A sorrend megállapitásánál pedig az illető *iparosok iparhatósági igazolványának kelte mérvadó*, vagyis a régibb keletü igazolvánnyal biró iparos megelőzi az ujabb keletü iparigazolvánnyal birót. Ha a kelet azonos, abban az esetben az bir elsőbbséggel, aki több adót fizet.

Az özvegyi jog a helyfoglalási sorrendre is kiterjed. A 66,452. és 84,609/1906. K. M. elvi határozatok szerint az özvegy, ha férje iparát folytatja, az esetben sem kötelezhető uj iparigazolvány váltására, ha ujból férjhez megy, mert az özvegyi jogon folytatott iparüzés szerzett jog. Ebből a már régebben kimondott elvi megállapitásból folyik, hogy ily esetben az illető özvegyet a vásári sorrendben az elhalt férje árulási helye továbbra is megilleti.

A vásári helyfoglalás tekintetében több elvi határozat van, amelyek a következők:

„A vásáron való árusitási sorhelyet nem az iparos életkora, sem közvetlenül az ipar gyakorlásának ideje, hanem az iparigazolvány kelte állapitja meg. (37,806/1898. K. M.) Az iparosok a vásáron iparcikkeik elárusitására az iparigazolványaik keltének megfelelő sorrendben kapnak helyet. E szokásjogi elvből következik, hogy miután az 1922: XII. t. c. 7. §-a értelmében az iparos özvegye uj iparigazolvány váltására nem kötelezhető, az a férje áruhelyére, azaz arra a helyre, mely a férj iparigazolványának megfelel, igényt tarthat, feltéve, hogy férje iparát folytatja. (37,806/1898. K. M.)

A kiskoruak nevében üzött ipar tulajdonképen folytatása lévén az elhalálozott iparos által gyakorolt iparnak, az általa kinyert iparigazolvány vagy iparengedély érvénye hasonló esetben mindaddig fennmarad, mig a kiskoruak nevében az illető ipar üzetik, avagy mig ezek nagykoruságukat el nem érik, mikor természetesen a kiskoruakat illető ebbeli jogkedvezmény önmagától megszünik. Amiből következik, hogy az elhalt iparos részére annak iparigazolványa alapján biztositott áruhely is megilleti a fenti

ideig az illető kiskoruakat, illetve azon személyt, ki nevükben az ipart gyakorolja.

A férjnek az ipar gyakorlásáról való lemondása esetén, a nő a heti és országos vásárokon csak az uj iparigazolvány kelte szerint az őt megillető árusitási helyet igényelheti. (98,718/1900. B. M. sz. r.)

Az a gyakorlat, hogy a helyfoglalási sorrendet az iparigazolvány kelte szerint állapitsák meg, csak részben szolgálja a rendfenntartás megkönnyitését, mert igen gyakran méltánytalanságra vezet. Igy pl. hogyha egy régi iparos bizonyos körülmények folytán arra kényszerül, hogy az iparhatóság területéről elköltözni kénytelen és uj iparigazolványt szerez, abban az esetben iparigazolványa alapján már csak a rosszabbnak tartott hátrább eső helyeken ütheti fel sátrát. Sok helyen ezen ugy segitenek, bár törvényes alap nélkül, hogy az iparhatósággal az iparigazolványon igazoltatják, hogy az illető régi iparigazolványa alapján milyen kelettel folytatja iparát.

További elvi jelentőségü határozatok: „az állási sorrendet, továbbá a piaci elárusitó rendet a vásárrendtartási szabályrendeletek állapitják meg és ennélfogva e sorrend megállapitása körül felmerülő vitás kérdések a rendőrhatóság, felsőfokon a belügyminiszter hatáskörébe tartoznak". (13,313/1889. B. M. és 98,718—1900. B. M.)

A vásári sorrend kérdésében az iparigazolvány kelte az irányadó. Oly esetben tehát, amidőn valamely iparos időközben önálló üzletével felhagyott és máshol két évi időtartamot meghaladólag mint üzletvezető müködött, nem előzhet meg oly más iparost, aki azután kapott iparigazolványt, mert előbbinek iparigazolványa az előbb emlitett megszakitás következtében érvényét vesztette. (13,859/1906. K. M.)

A vásárrendtartási szabályrendeletek azon intézkedése, mely szerint az árulási hely az előbb érkezés sorrendjében szerezhető meg, módositandó, mert ennek statuálása helyt nem foghat. Lehet különbséget tenni helybeli, vidéki, földrajzi fekvés és az iparigazolvány kelte szerint a hely adásánál. (46,086/1898. B. M.)

Az az iparos, aki azelőtt apjával közös üzletet folytatott, iparigazolványa azonban ujabb keletü, mint atyjáé, az árulási sorrend megállapitásánál csak a saját iparigazolványának kelte alapján támaszthat igényt, mert apjának iparüzését a maga javára az ipartörvény alpján be nem számithatja. (10,219/1912. K. M. rendelet.)

Felmerült a gyakorlatban az a kérdés, hogy ha két iparos társul, akkor melyikük iparjogositványa alapján történhetik a vásári helyfoglalás?

Ha két iparos társul, vásári helyfoglalás szempontjából két eset lehetséges: 1. ha a társult iparosok mindegyike megtartja külön iparjogositványát, vagy 2. ha közkereseti társaságot alkotnak, mely esetben eddigi iparjogositványaikról le kell mondaniok és egy közös iparjogositványt váltaniok. Az 1. esetben a korábbi keletü, tehát régibb iparigazolvány alapján helyezkednek el a vásáron, a 2. esetben pedig csak az ujonnan váltott iparjogositvány kelte szerint őket megillető vásári helyet foglalhatják el.

A helyfoglalás körül felmerülő viták oka abban a téves feltevésben rejlik, hogy az első hely a legértékesebb. Ha vásározóink figyelembe vennék azt, hogy a vásárló először végigtapasztalja az egész kinálatot, végigmegy a sátorok során, érdeklődik itt is, ott is, és csak azután csinál vásárt, akkor a helyfoglalás körül folyó, bizony akárhányszor nem valami épületes jelenségek hevességükben csökkennének. A helyfoglalás az iparosok közötti gyülölködésnek és ellenségeskedésnek egyik igen jelentékeny oka. A vásárt járó iparos a vásár sikertelenségét igen sokszor annak hajlandó betudni, hogy rossz helyen árult. Nem veszi azt figyelembe, hogy a sikertelenség oka egészen más természetü általános okokban, többek között különösen a vásárok visszafejlődésében keresendő.

Aki a helyfoglalás körül hatalmaskodóan jár el, kihágást követ el és a főszolgabiró, mint rendőri büntető biró által büntetendő. A kihágás, mint a piaci árulási rend intézkedéseinek megszegése, az 1879. évi XL. t. c. 78-ik §-ába ütközik. (4145/1895. B. M.) A vásárok látogatásától való eltiltás (a vásárlátogatási jog felfüggesztése), mint büntetés, törvényes alap hiányában nem alkalmazható. (36,979/1902. K. M.)

Hadirokkantak, hadiárvák elhelyezése országos vásárokon.

A m. kir. belügyminiszter ur 1922. évi augusztus hó 8-án kelt 128,926/1922. számu körrendeletével a törvényhatóságok jóindulatu figyelmét felhivta arra, hogy az *országos vásárok* alkalmával a piaci árusok elhelyezésénél az első és legjobb, legforgalmasabb helyek a hadirokkant árusok és iparosok részére biztositassanak rokkantsági fokozatuk mérve szerint és kedvezőbb elhelyezésben részesittessenek a hadiözvegyek és hadiárvák is. Egyenlő erejü hadijog cim esetén az elsőbbség azé, akinek iparjogositványa régibb keletü. „Nem tudom eléggé hangsulyozni", — igy szól a körrendelet — „hogy a háboru által legerősebben lesujtott egyének támogatása nemcsak azok megélhetésének biztositása, de a társadalom nyugalmának megóvása érdekében is felette kivánatos. De emberies is, hogy azok, akik amugy is sebesülésük

és hadifáradalmaik következtében kisebb mozgékonysággal, gyengébb egészséggel és rendszerint kevesebb üzleti élelmességgel birnak, más teljes erejü és testi épségü egyénekkel szemben megkülönböztetett hatósági támogatásban részesüljenek."

Egyes iparágak helyfoglalási rendje.

A lábbelikészitő ipar egyike azoknak az iparoknak, amely leginkább vásározó. Érthető, hogy épen ebben a szakmában merült fel a legtöbb vita a helyfoglalás tekintetében.

A Magyarországi Lábbelikészitő Iparosok Országos Szövetségének kérelme alapján a m. kir. kereskedelemügyi miniszter 136,579/1931. K. M. XIV. sz. a. kelt rendeletével, a belügyminiszterrel egyetértőleg, olyan rendeletet adott ki, hogy a vásári árusitási helyek kijelölésénél ugy a papucsosokat, mint a cipészeket és a csizmadiákat is külön-külön sorban helyezzék el. És a vásárok alkalmával sem a papucsosoknak a cipészek soraiban, sem pedig a cipészeknek a papucsosok soraiban való árusitását, illetve elhelyezkedését ne engedjék meg.

A rendelet megjelenése ellen az iparosság panaszt emelt és kérte annak megengedését, hogy a cipész és csizmadia iparos egy sátorban árusithassa készitményeit, mert hiszen a külön sátorverés kötelezettsége külön költségbe veri a vásározó iparost, külön árusitó személyzetet kell fogadnia, amely kiadások a különben is szegény sorsban levő kisiparosokat igen erősen megterhelik. Ezért a m. kir. kereskedelemügyi miniszter ezt a rendeletet megváltoztatta és jelenleg a 123,798/1932. VIII. a. sz. a. kibocsájtott rendelet van életben, amely a következőképen szól:

„A mostani gazdasági helyzetre való tekintettel, az érdekelt iparosok kérelmére, a hivatali elődöm által a cipészek és csizmadiák, valamint a papucsosoknak a vásárokon külön-külön való helyfoglalása ügyében a belügyminiszter urral egyetértőleg, 136,579/1931. K. M. szám alatt kiadott rendeletet oda módositom, hogy bár a cipészek, csizmadiák és papucsosok részére a vásártereken továbbra is külön-külön hely jelölendő ki, további intézkedésig megengedem, hogy azok az iparosok, akik a most emlitett iparok közül egyidejüleg többet is üznek, aszerint, hogy a cipő-, csizma- vagy papucskészités képezi ez az iparüzésük főtárgyát, szabadon, saját maguk választhassák meg, hogy vásárok alkalmával, a vásártereken, a cipészek, csizmadiák vagy a papucsosok részére fenntartott helyen kivánnak-e árusitani s ott az u. n. szegedi női papucs kivételével, amely továbbra is csak a papucsosok részére fenntartott helyen árusitható, az emlitett iparcikkeket együttesen, egy sátorban is árusithassák.

A szóbanlevő iparágak közül több iparágat folytató iparosoknak arra nézve, hogy az árucikkeiket a cipészek, csizmadiák vagy a papucsosok részére fenntartott helyen kivánják-e a vásárok alkalmával árusitani, a saját telephelyük szerint illetékes I. foku iparhatóság előtt kell nyilatkozniok s az I. foku iparhatóság által erről kiállitott tanu-

sitványt a vásárok látogatása alkalmával mindig magukkal kell hordaniok.

Felhivom azonban a II. foku iparhatóságokat, hogy utasitsák az I. foku iparhatóságokat, hogy amidőn az árusitás helyére vonatkozólag a jelen rendelet értelmében tanusitványt állitanak ki, az illető iparos részére előzőleg kiadott ilyen tanusitványt lehetőleg mindig vonják be és legalább 6 hónapnál hamarább ne állitsanak ki ujabb tanusitványt.

Elrendelem továbbá, hogy a cipész, csizmadia és papucsos iparosok vásárokon a sátorukra a nevüket, foglalkozásukat és a telephelyüket feltüntető táblát függesszenek ki.

Az az iparos, aki a vásárokon való árusitás alkalmával nem a részére legutoljára kiállitott tanusitványt használja, vagy a vásárok alkalmával a sátorára a fentemlitett táblát nem függeszti ki, ha a cselekménye sulyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és 200 pengőig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. A büntető eljárás első és másodfokon a közigazgatási hatóságnak, mint rendőri büntető bíróságnak, harmadfokon a kereskedelemügyi minisztérium előadójának részvételével a belügyminisztériumban szervezett kihágási tanács hatáskörébe tartozik.

Felhivom, hogy e rendeletemet a hatósága területén müködő elsőfoku hatósággal közölje.

Ez a rendeletem a keltétől számitott 60 nap mulva lép életbe.

Budapest, 1932. évi augusztus hó 31-én."

Sátorverés.

Gyakran felmerül az a kérdés, hogy hány sátort lehet verni? Ezt mindig a vásárrendtartási szabályrendeletek állapitják meg.

Általában az a gyakorlat, hogy vásár alkalmával árusitás végett a vásártéren elhelyezkedő iparosok és kereskedők mindegyike egy-egy sátor vagy másféle árusitó bódé, esetleg állvány felállitására van jogositva. Ha a vásárosok bármelyike már előre egynél több árusitó helyet foglal le a maga részére, ezzel sérti a többi vásározók jogát, mert előlük elszedi a forgalmasabb helyen való árusitás lehetőségét.

Ha azonban a vásározó kereskedők és iparosok vásártéri elhelyezkedése után marad még vásártéri hely és a vármegye vásárügyi szabályrendelete máskép nem intézkedik, nincs akadálya annak, hogy a vásározók egyike-másika egy második, esetleg harmadik sátort is állithasson, azonban ebben az esetben ezek a sátrak a szakmabeli kereskedők, illetve iparosok részére fentartott egyes sátorhelyek után foglalhatnak helyet.

A 76,674/1907. K. M. szerint ha a vásárrendtartási szabályrendelet a sátrak száma ügyében nem rendelkezik, miután más jogforrás sem állapit meg tiltó rendelkezést, a vásárokon az árusitás több sátorban is megengedhető.

Sátorütési sorrend.

Ahol a vásári rendtartás a sátorütés idejét előirja, a később érkező iparos nem követelheti, hogy a felállitott sátrat lebontsák, hanem csak a már megépitett sátrak után állithatja fel sátrát. Ez természetesen nem állhat arra az esetre, hogyha az illető iparos a sátorütés kitüzött ideje előtt megérkezik, de a korábban érkezett iparosok már a rendtartás ellenére előbb felállitották sátraikat.

A fióküzlet és sátorhely.

Gyakran vitára ad okot az a körülmény, hogy a helyfoglalási rendnél a fióküzlet folytatására jogositó iparjogositvány, vagy a főüzlet iparjogositványának kelte az irányadó. Akiknek valamely községben fióküzletre szóló iparigazolványuk van és ennek alapján az illető községben tényleg gyakorolják az ipart, azok ennek alapján helybelieknek tekintendők és a fióküzlet alapján megelőzik még későbbi keletü iparjogositvány esetén is a nemhelybelieket, akiknek iparjogositványuk esetleg korábbi keltezésü, amennyiben a helyfoglalásnál a helybeliek előnyben részesülnek. Az a körülmény, hogy az illető a főüzletéből hozott árukkal is vásároz, a helyfoglalási rendet nem érinti.

A vásári sátrak nagysága.

Igen érdekes, hogy a vásározó iparosság a vásári rendészetet olykor odáig akarja szigoritani, hogy állapitsák meg, hogy a sátor milyen nagy legyen. Azért merül fel az ilyen kivánság, hogy egyes vásározók nagyterjedelmü sátra miatt a többi vásározó a vásártérről ki ne szoruljon vagy kevésbé előnyös helyhez jusson. A vásári rendtartási szabályrendeletek ilyen szabályozást nem tartalmaznak s minthogy a helyfoglalási dijat négyzetméterenkint fizetik, az ilyen irányu intézkedés a vásártartó községek pénzügyi érdekeit is sulyosan érintené, másfelől magukat a vásározó iparosokat is szabadságukban indokolatlanul korlátozná. Az ilyen kivánságnak nincsen tehát olyan indokoltsága, hogy az teljesithető lenne.

De lege ferenda.

Az iparosság részéről többször megnyilvánult már olyan irányu törekvés, mely szerint bocsáttassék ki olyan rendelkezés, amely a kézmüvesiparosoknak a heti vásárokon az árusitási hely tekintetében elsőbbséget biztosit a kereskedőkkel szemben. A budapesti kereskedelmi és iparkamara ezt a kivánságot magáévá is tette.[14]

[14] L. Kamarai jegyzőkönyvek. 1931. évi 110. old.

Az elővásárlás.

Az elővásárlásnak régi értelme az volt, hogy a vásárjogtulajdonosnak joga volt a saját szükségletét szolgáló cikkeket elővételben megvenni. Az 1836: VII. t. c. 1. §-a ezt megszüntette.[15] Ma elővásárlás alatt azt értjük, hogy a viszontelárusitók közszükségleti cikkeket rögtön a vásár kezdete után, vagy még annak kezdete előtt összevásárolnak. Az ezt tiltó rendelkezés az elővásárlási tilalom.

A legtöbb vásárrendtartási szabályrendelet a viszontelárusitóknak bevásárlását csak egy bizonyos időponttól kezdődőleg teszi lehetővé. Ez ellen az érdekképviseletek mindig tiltakoztak, mert ebben a kereskedelem szabadságának korlátozását látják, másfelől ez az intézkedés még nem vezet oda, hogy a fogyasztóközönség élelmiszerszükségletét olcsóbban fedezhetné. Az árak kialakulása a kereslet és kinálat mérvétől függ s ezen áralakulást különböző hatósági intézkedésekkel eredményesen befolyásolni tartósan nem, legfeljebb ideiglenesen lehet. A kinálat mérve ugyanis alkalmazkodik a kereslet mérvéhez s amint a kereslet növekedik, az maga után vonja a kinálat növekedését is. Nagyobb kereslet mellett több termelő és viszontelárusitó keresi fel a piacot és a több árufelhozatal folytán tud csak kialakulni a helyes és reális ár. A fogyasztóközönség érdekét állitólag védő intézkedés a piac olyan nagymérvü ellátottsága idején, mint amilyent most látunk, csak a termelő érdekeltségnek árt, a fogyasztóközönségnek azonban nem használ. Az elővásárlási tilalom inkább azokra az időkre emlékeztet, amikor a piac rossz ellátottsága miatt a fogyasztóközönségnek ezzel azt akarták lehetővé tenni, hogy szükségleteit a helyi piacon lefedezhesse.

Az elővásárlásra nézve még 1890. évben 41,617. szám alatt a kereskedelmi miniszter a következőket rendelte: „Az áruknak iparigazolvánnyal biró kereskedő részéről üzleti helyiségben való bevásárlása vásári szempontból semmiféle korlátozásnak nem vethető alá. A piaci és vásári forgalom tekintetében az elővásárlási tilalom, mint a szabad forgalmat indokolatlanul korlátozó intézkedés, szintén megszüntetendő és a piacon vagy vásárokon, amennyiben a fennálló rendszabályok értelmében a forgalom megkezdése bizonyos órához van kötve, ezen időponttól kezdve az adás-vételben s a bevásárlásban bárki, minden különbség nélkül, tehát a fogyasztók és továbbeladók is, egyformán résztvehetnek."

Ezen rendelet ellenére a legtöbb vásárrendészeti szabályrendeletben, különösen a háborus kötött gazdálkodás következtében felmerülő élelmiszerhiányok miatt, az u. n. elővásárlási tilalom

[15] L. Kéthly: Torma: i. m. 197. old.

jogszabályban is megtestesült, az érdekképviseletek minden tiltakozása ellenére.

Az elővásárlási tilalmat azzal magyarázzák, hogy a viszontelárusitók vásárok alkalmával a termelőktől már korán reggel összevásárolták az élelmicikkeket és ugyanezeket az árukat később, a rendes időben piacra jövő fogyasztóközönségnek sokkal drágábban adták el és igy az élelmezést megdrágitották. E szabályrendeletek jóváhagyása tekintetében a kereskedelemügyi miniszter a belügyminiszterrel egyetértőleg azt a gyakorlatot követte, hogy csak olyan szabályrendeletek jóváhagyásához járult hozzá, amelyekben a viszontelárusitókat a vásár hivatalos megkezdésének időpontjától számitott legfeljebb 2 óráig tiltják el az élelmicikkek bevásárlásától. Ez idő alatt is a viszontelárusitó, mint fogyasztó, a napi szükségletének megfelelő árumennyiséget bevásárolhatja. (92,277/1907. K. M.)

A Szterényi-féle tervezetben az elővásárlási tilalom szintén helyet kapott, mert a javaslat 201. §-a a tilalom kimondását a szabályrendelet feladatává tette. A budapesti kamara ezzel kapcsolatban nagyon helyesen jegyezte meg,[16] hogy „az elővásárlási tilalom törvénybe iktatásának egyetlen inditéka az a törekvés lehet, hogy az árukereslet a heti vásáron bizonyos időtartamon, 2—3 órán át, csökkentessék, hogy a magánfogyasztók a továbbelárusitók versenyvásárlásainak áremelő hatásaitól megóvassanak s ekként olcsóbban vásárolhassák be élelmiszerszükségleteiket. Csakhogy ez a célzat nem fog megvalósulni. Köztudomásu, hogy a faluról a városi heti vásárra, illetve napi piacra jövő elárusitók addig, amig a magánfogyasztók és a továbbelárusitók tekintélyesebb kontingense a piacon meg nem jelent, amig az árukereslet kialakulásáról tiszta képet nem kapnak, az elárusitástól vagy tartózkodnak, vagy olyan magas árakat kérnek, hogy az árukat sem a fogyasztó, sem a továbbelárusitó meg nem vásárolhatja. Csak akkor, amikor a faluról bejövő kisgazda a keresletről és kinálatról megfelelően tájékozódott, fejlődik ki a piaci forgalom és indul meg az adás-vételi üzletek lebonyolitása. Ha már most a heti vásáron, illetve napi piacon megjelenő vásárlók jelentékeny kontingense, a továbbelárusitó kereskedők, a vásártól bizonyos időn át mesterségesen távoltartatnak, előrelátható, hogy nem fog bekövetkezni a törvényjavaslat szerzője által várt az a hatás, hogy t. i. a falusi nép a megcsappant kereslet arányában olcsóbban fogja adni az élelmicikkeket és hogy az utóbbiaktól mindenáron szabadulni fog akarni. Ellenkezőleg, a helyi körülményekhez képest egészen más két eshetőség fog bekövetkezni. Az egyik,

[16] L. Ipartörvény módositása. XII. köt. Budapest. 1909. 452-453. old.

hogy a falusi nép a heti vásáron ragaszkodni fog az általa megszabott magas árakhoz és hogy élelmicikkeit tartogatni fogja arra az időre, amikor a viszontelárusitók a piacon megjelenhetnek. Ez a fejlemény azután a mezei népet a vásáron való veszteglésre utalja és elvonja azt az otthoni gazdálkodás körüli teendőktől, aminek a felidézése a mezőgazdaság általános érdekei szempontjából nem lehet kivánatos. A másik eshetőség pedig, amely jelentősebb városokban már most is sokhelyütt tapasztalható, hogy a továbbelárusitók, akik akár Budapestre, akár más külföldi nagy fogyasztópiacokra szoktak rendszeresen szállitani, áruszükségletük beszerzését más alapokon fogják szervezni. Szükségletüket nem fogják a heti vásárokon beszerezni, hanem az illető heti vásárt megelőző napon maguk fogják felkeresni a környékbeli gazdákat s ott a helyszinén fogják összevásárolni azokat az élelmicikkeket, amelyekre helyi vevőiknek ellátása vagy elvállalt kötelezettségeikből kifolyólag más helyre való továbbitás végett szükségük van. A továbbelárusitó kereskedőt, akinek bizonyos árukészletre szüksége van, a szomszédos községek felkeresésétől nem fogja visszatartani a fuvarozással járó költség, mert hiszen kiadásait s időveszteségét be fogja hozni az által, hogy ott a helyszinén az élelmicikkeket olcsóbban fogja bevásárolni, mint a heti vásáron, ahol a gazda a saját fuvarhasználati költségeit és időveszteségét is az árakba beszámitva, magasabb árakat kér. Az elővásárlási tilalom törvényes megállapitásától várható ez a másik következmény idővel le fogja szoktatni a gazdákat a heti vásárok látogatásától, egyfelől mert terményeiken egyébként is tuladhatnak, másfelől mert fel fogják ismerni, hogy reájuk nézve sokkal előnyösebb, ha a községükben megjelenő bevásárló egyszerre átveszi 15—20 gazdának összes terménykészletét, mintha a 15—20 gazda 5—6 terményfuvarral bemegy a heti vásárra, kora hajnaltól a délutáni órákig talpon van, a fuvart koptatja, idejét fecsérli avégből, hogy bevételezze azt az összeget, amelyet neki a bevásárló a helyszinén, a saját községéből kinált. Látnivaló, hogy az elővásárlási tilalom nem alkalmas a termelőnek a fogyasztóval való közvetlen érintkezését célzó és a 20. században kivihetetlen törekvésnek megvalósitására és nem segiti elő azt, hogy a magánfogyasztás részére az élelmicikkek olcsóbbá tétessenek. Már pedig ha az elővásárlási tilalommal az élelmicikkek olcsóbbodása el nem érhető, akkor teljesen felesleges az olyan rendelkezést az alkotandó törvénybe felvenni, amely a forgalom szabadságát megköti."

A kormányzat az érdekképviseletek előterjesztését méltányolva, rendeletet adott ki e tárgyban, amelyet alább közlünk:

A m. kir. belügyminiszternek 126,650/1932. B. M. számu körrendelete.

A vásárokon az elővásárlási tilalom ujabb szabályozása.[17]

(Valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjének.)

A legtöbb önkormányzati közigazgatási testület vásárrendtartási szabályrendelete a viszontelárusitóknak a vásárokon egy napi szükségletüket meghaladó mértékben való bevásárlását (az u. n. elővásárlást) a vásár megkezdése után csak bizonyos későbbi időponttól kezdődőleg teszi lehetővé. Az elővásárlásnak a fogyasztóközönség érdekei védelme céljából történt ez a korlátozása indokolt, sőt szükséges volt akkor, amikor az ország nem rendelkezett a szükségletet kielégitő mennyiségü élelmicikkekkel.

Azóta azonban a termelés lényegesen fokozódott, sőt ma már országunk a legtöbb élelmicikkből felesleggel rendelkezik. Ennek következménye, hogy a mezőgazdasági termények, de különösen az idénycikkek megfelelő értékesitése a termelők nagyrészének gondot okoz.

A termények felesleges mennyiségének értékesitése főként a kivitel utján lenne biztositható, illetőleg fokozható. Az elővásárlás korlátozása miatt azonban az exportőrök csak későn, illetőleg sok helyen oly időben kezdhetik meg vásárlásaikat, amikor az áruk minőségét a kedvezőtlen időjárás esetleg károsan befolyásolta. A termények minősége szempontjából ezenfelül az a körülmény sem hagyható figyelmen kivül, vajjon a kivinni szándékolt termények osztályozása, csomagolása, feladása, szállitása a reggeli hüvös vagy a déli meleg órákban történik-e.

Az emlitett szempontokra tekintettel — a m. kir. földmivelésügyi és a m. kir. kereskedelemügyi miniszter urakkal egyetértően — szükségesnek tartom a vásárrendtartási szabályrendeletben az elővásárlás korlátozására vonatkozó rendelkezéseknek megfelelő módositását.

Elsősorban azt kell megvizsgálni, vajjon a fogyasztóközönség érdekében ezidőszerint is elkerülhetetlenül szükséges-e még az elővásárlási tilalom fenntartása, illetőleg végrehajtása. Ahol ugyanis a fogyasztóközönség érdekeinek megóvásáról (szükségleteinek olcsón való beszerzéséről) más módon is lehet gondoskodni, ott a közvetitő kereskedőket kivitel céljaira történő bevásárlásukban korlátozni, vagyis az elővásárlási tilalmat fenntartani szükségtelen.

A fogyasztóközönség érdekei azonban kivánatossá tehetik az elővásárlásnak bizonyos mértékig ujból való eltiltását, ami a szabályrendelet ily módositásával csak hosszabb idő elteltével történhetnék meg. Ennek elkerülése céljából a szabályrendeletbe oly rendelkezést kell felvenni, amely szerint a törvényhatóság első tisztviselője a szabályrendeletben foglalt és az elővásárlási tilalomra vonatkozó rendelkezést a törvényhatóság területén lévő vásártartó községekben és városokban — a fogyasztóközönség érdekeinek figyelembevételével — a szükséghez képest felfüggesztheti vagy érvényben tarthatja. A törvényhatóság első tisztviselője idevonatkozó intézkedéseiről a m. kir. kereskedelemügyi és a m. kir. földmivelésügyi miniszter urhoz jelentést tenni köteles.

Felhivom ennélfogva Alispán (Polgármester) urat, hogy a vásárrendtartási szabályrendeletben az elővásárlási tilalomra, illetőleg kor-

[17] L. Belügyi Közlöny 1933. február hó 26. 9. szám. 157. oldal.

látozásra vonatkozó rendelkezéseknek a fentebb kifejtett nagyfontosságu érdekek biztositása mellett leendő módositása céljából szükséges intézkedéseket sürgősen tegye meg.

Budapesten, 1933. évi február hó 15-én.

A miniszter helyett:

Blaha s. k., államtitkár.

A vásári szélhámosok ellenőrzése.

A vásári szélhámosok visszaéléseinek a leküzdése érdekében három rendeletet bocsátott ki a m. kir. belügyminiszter.

A 190,461/1913. B. M. V-a sz. rendelet az alábbiakat rendeli:

„Valamennyi vármegyei és városi törvényhatóság első tisztviselőjének, Budapest kivételével, Budapest székesfővárosi Államrendőrség főkapitányának.

Vett értesülések szerint utóbbi időben az országos vásárokon a vásári csalók, tolvajok és más szélhámosok a közbiztonság rovására feltünő mérvben elszaporodtak. Tekintettel azonban fontos közbiztonsági érdekre, mely ezen közveszélyes embereknek ártalmatlanná tételéhez füződik, felhivom Cimet, utasitsa az elsőfoku rendőrhatóságokat, hogy a vásároknak közbiztonsági szempontból való ellenőrzését fokozottabb mérvben teljesitsék és a gyanus elemekkel szemben, amennyiben büncselekmény nem forogna fenn, rendőri büntető, illetve közigazgatási uton, kitiltás és toloncolás alkalmazásával, erélyesen járjanak el.

Értesitem továbbá Cimet, hogy a magyarországi vásári kereskedők ipartársulata az egyes vásárokra bizalmi embereket szándékoznak küldeni, akik széleskörü személyi ismeretségüknél fogva az emlitett szélhámosok felismerésénél és leleplezésénél a rendőrhatóságoknak hasznos szolgálatokat tehetnek, miért is felhivom Cimet, utasitsa az elsőfoku rendőrhatóságokat, hogy az emlitett bizalmi kiküldötteket, ha ebbeli minőségüket igazolják, eziránu müködésüket vegyék igénybe."

A 206,207/1924. B. M. sz. rendelet az alábbiakat rendeli:

„Tudomásomra jutott, hogy az utóbbi időben az országos vásárokon a vásári csalók, tolvajok és szélhámosok igen elszaporodtak, akik nemcsak a közbiztonságot veszélyeztetik, hanem az iparigazolvánnyal rendelkező, hivatásos vásári kereskedők zavartalan müködhetésére is káros befolyást gyakorolnak.

Felhivom ennélfogva Cimet, utasitsa az alárendelt hatóságokat és hatósági közegeket, hogy — az 1913. évi november hó 26-án 190,461. sz. alatt kelt körrendeletem értelmében — a vásároknak közbiztonsági és közrendészeti szempontból való ellenőrzését fokozottabb mérvben teljesitsék és a gyanus elemekkel szemben ab-

ban az esetben is, ha bünvádi uton üldözendő büncselekmény nem forogna fenn, az esetek különféleségéhez képest vagy rendőri büntető, vagy közigazgatási uton a legerélyesebben járjanak el.

Budapest, 1924. évi november hó 22-én."

A 161,565/1926. B. M. VIII. sz. rendelet az alábbiakat rendeli:[18]

„Hivatali elődeim fenti tárgyban 1913. évi november hó 26-án kiadott 190,461/1913. és ujabban 1924. évi november hó 22-én kiadott 206,207/1924. B. M. számu rendeleteikben felhivták Cimed figyelmét arra, hogy az országos vásárokon az utóbbi években egyre sürübben lépnek fel a vásári csalók, szélhámosok és tolvajok, akik — a közbiztonság veszélyeztetésén kivül, a becsületes kereskedők és iparosok hitelét, a tisztességes verseny határait messze felülhaladó ravasz fogásaikkal, csalásaikkal és szélhámoskodásukkal teljesen lerontva — a vásári kereskedelmet a legalacsonyabb fokra sülyesztik le.

Az érdekelt kereskedők képviseletének hozzám juttatott emlékiratából arról értesültem, hogy ezek a türhetetlen visszaélések jelenleg sem szüntek meg, sőt egyes helyeken még fokozódtak is.

Felhivom ennélfogva Cimedet, ujólag utasitsa nyomatékosan a rendelkezése alá tartozó hatóságokat és hatósági közegeket, hogy a szóbanforgó visszaélések elkövetőit jövőre sokkal fokozottabban ellenőrizzék és azokkal szemben a legcsekélyebb visszaélés esetén is a fenthivatkozott itteni rendeletek értelmében könyörtelen szigorral járjanak el.

Budapesten, 1927. évi február hó 22-én."

Az élelmiszerek drágitása.

Az élelmiszerek drágitásának megakadályozása a hatósági gondoskodás különösen fontos tárgya. Más kérdés az, hogy ez a hatósági beavatkozás használ-e valóban, mert tapasztalataink szerint az ilyen irányu intézkedéseknek csupán pszichologiai hatásuk van.

Ebben a tárgyban két rendelkezés is van. Az egyik a m. kir. belügyminiszter 1927. évi 157,300. sz. rendelete „az élelmiszerek drágitásának megakadályozásáról". (L. Rendeletek Tára 1927. 1660. oldal.)

A rendelet a következőképen szól:

„Tapasztalás szerint az élelmicikkeknél időnként fellépő indokolatlan árdrágulás egyik oka, hogy egyes lelkiismeretlen üzérek, keres-

[18] L. Rendeletek Tára 1927. évf. 200. oldal.

kedők (közvetitők) és piaci árusok az áralakulásra sokszor kedvezőtlenül kiható természeti okokat a saját önző céljaikra kihasználják és a fogyasztók rovására az 1920: XV. t. c. keretén kivül is oly meg nem engedhető üzelmeket folytatnak, amelyek az árak mesterséges felhajtása mellett a közélelmezés akadálytalan ellátását is megnehezitik. Ide sorozhatók többek között az u. n. elővásárlások révén elkövethető viszszaélések, a nagyobb vásárokra irányitott szállitmányoknak a vásár helyéről kizárólagos mesterséges árfelhajtás és üzérkedés céljából történő elirányitása, az áruknak árfelhajtás céljából való időleges visszatartása, az áruk megsemmisitése, stb., stb.

Abból a célból, hogy a hatóságok ezen káros üzérkedéseknek a vásárrendészet körébe vágó erélyes intézkedéssel is elejét vehessék és a fogyasztóközönség jogos érdekeit fokozottabban megvédhessék, a következőket rendelem:

1. Mindazokat a kereskedőket és piaci árusokat, akikről megállapitható, hogy a közélelmezés érdekeibe ütköző, illetőleg azt veszélyeztető üzelmeket folytatnak, a vásáron, illetőleg a piacon való müködéstől két évig terjedhető határozott időtartamra el kell tiltani, illetőleg a helyfoglalási engedélyüket ily határozott időtartamra vissza kell vonni.

Ha a szóbanlévő cselekmény az 1920: XV. t. c. rendelkezéseibe ütközik, az illető ellen egyidejüleg a bünvádi feljelentést is meg kell tenni.

Az illetékes vásárrendészeti hatóságnak az eltiltást, illetőleg engedély-megvonást kimondó véghatározata jogerőre emelkedés előtt végrehajtható és az ellen az 1901: XX. t. c. értelmében fokozatos felebbvitelnek van helye. Végső fokon a belügyminiszter dönt.

2. A vásárrendészeti hatóság köteles a vásári müködéstől való eltiltást kimondó minden egyes határozatát a fokozottabb ellenőrzés gyakorlása és az esetleges szükséges további rendőri intézkedések megtétele végett az illetékes rendőrhatósággal is késedelem nélkül közölni.

3. Az, akit az 1. pont alapján a vásárrendészeti hatóság a vásáron, illetőleg a piacon való müködéstől eltiltott, ha e tilalom ellenére a vásáron továbbra is bárminemü üzleti tevékenységet fejt ki, amennyiben cselekménye sulyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és őt 15 napig terjedhető elzárással és 80 pengőig terjedhető pénzbüntetéssel kell büntetni.

E kihágás miatt az eljárás a közigazgatási hatóság, mint rendőri büntető bíróság, a m. kir. állami rendőrség müködése területén az állami rendőrség hatáskörébe tartozik."

A másik intézkedés a kartelltörvényben van. Az 1931: XX. t. c. 17. és 18. §§-ai a következőket mondják:

„17. §. A vásárra vitt mezőgazdasági cikk árának szabad és természetes kialakulását összebeszéléssel, összejátszással vagy egyéb mesterséges beavatkozással a termelők hátrányára befolyásolni tilos.

A hatóság kötelessége, hogy a helyi piacon a vásári rendészet körében figyelemmel kisérje azt, hogy az áralakulást az előbbi bekezdésben előirt módon nem befolyásolják-e s ha ily visszaélést észlel, köteles azt a rendelkezésre álló törvényes eszközökkel megakadályozni.

Abban az esetben, ha a visszaélések a vásári rendészet körében megakadályozhatók nem lennének, vagy ha valamely terménynek helyi vásári ára az országosan kialakult, illetőleg a budapesti áru- és érték-

tőzsdén jegyzett árhoz képest, az összes körülmények figyelembevételével a termelők hátrányára, tartósan oly feltünő aránytalanságot mutat, amelynél fogva alaposan feltehető, hogy ez áralakulás az első bekezdésben megjelölt visszaélések következménye, a m. kir. közgazdasági miniszter a közigazgatási bizottság indokolt előterjesztésére vagy anélkül is, az érdekelt miniszterekkel egyetértve, akár a vásárra vitt minden mezőgazdasági cikkre, akár egyes megjelölt cikkekre kiterjedően visszavonásig elrendelheti, hogy a 18. §-ban meghatározott cselekmények miatt büntető eljárás megindításának van helye. Ezt ily előterjesztés esetében, ha sürgősen szükséges, ideiglenesen a közigazgatási bizottság is, a m. kir. közigazgatási miniszter rendelkezéséig, elrendelheti.

18. §. Amennyiben a cselekmény sulyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el, aki mással összebeszél, összejátszik vagy valótlan hirt terjeszt avégett, hogy a vásárra vitt mezőgazdasági cikk vásári árának szabad és természetes kialakulását a termelők hátrányára befolyásolja.

E kihágás büntetése pénzbüntetés.

E kihágás miatt az eljárás a közigazgatási hatóságnak, mint rendőri büntető bíróságnak, a m. kir. államrendőrség területén az államrendőrség hatáskörébe tartozik.

Az eljárást csak a 17. §. utolsó bekezdése alapján tett rendelkezés után elkövetett cselekmények miatt lehet megindítani.

A jogerős büntető határozatot meg kell küldeni a m. kir. kincstári jogügyi igazgatóságnak, hogy a jelen törvény alapján megtehető esetleg szükséges intézkedések tárgyában javaslatot terjeszthessen elő."

A vásár és a verseny tisztessége.

Valamikor a vásároknak külön bíróságaik, u. n. vásári bíróságaik voltak, amelyeket az 1868: LIV. t. c. 481. §-a külön e célból alakitott, még pedig a közigazgatási szerveiből. Ezt a külön bíróságot megszüntette az 1871: XXXI. t. c. A vásári biráskodás a kir. járásbíróságok hatáskörébe ment át. A községi bíróságok vásári bíróságként nem járhatnak el az 1877: XXII. t. c. 14. §-a értelmében. A szónak abban az értelmében, hogy a vásári bíróság a vásár helyén és a vásár tartama alatt müködjék, vásári bíróság ma nincsen. Gyakorlati jelentősége ennek a kérdésnek csak ugy lenne, ha a vásárokra illetékes járásbíróság kiküldené egyik bíróját, amit azonban a bíróságok ma már nem foganatositanak.

Ma már a vásáron felmerült peres ügyeket a polgári perrendtartás szerint a rendes bíróságok előtt kell elintézni. Ugyancsak ide tartoznak a vásáron elég gyakran felmerülő tisztességtelen verseny perek, illetőleg panaszok, amelyeket az illetékes kir. törvényszéken kivül a kereskedelmi és iparkamara választott bíróságánál, zsürijénél, továbbá az azonos ipartestület tagjai között az ipartestületi széknél lehet eljárás tárgyává tenni.

A vásáron az árukinálati szabadság sokkal szabadabb, mint a nyilt árusitási üzlethelyiségekben. Ez a szabadság azonban nem mehet odáig, hogy az árusitó a versenytársának sátra elől az áruk

után érdeklődőket és alkuban állókat hangos szóval elcsalogassa, vagy alkalmazottaival, családtagjaival, vagy segédjével a sátorába hivassa. Ez a panasz igen gyakran felmerül. A versenynek ez az eldurvult formája igen sokszor verekedésben robban ki, ami sajnálatos következményeket von maga után. A verseny szempontjából az u. n. vevőfogdosás tisztességtelen verseny, amelyet vagy az illetékes kir. törvényszéknél meginditott perrel, vagy a kereskedelmi és iparkamara zsürijénél, illetőleg választott bíróságnál meginditott perrel, illetőleg panasszal, kézmüvesiparosok között, ha egy ugyanazon ipartestület tagjairól van szó, az ipartestületi szék előtt panasszal lehet orvosolni.

A vásár szórakozása. (Mutatványosok, szerencsejátékosok.)

A vásári mutatványok, cirkusz, állatsereglet, céllövő játékokra szükséges jogositvány megadása nem iparhatósági, hanem rendőrhatósági intézkedés. Ezekre a 64,573/1901. B. M. rendelet vonatkozik, amely a következőképen szól:

„1. §. Hangversenyek, táncvigalmak, szavalatok (recitator), felolvasások, daltársulati, büvészeti, továbbá cirkusz, valamint egy vagy több állattal bemutatandó előadások, álarcos menetek nyilvános rendezéséhez, tüzijáték, állatsereglet, anatómiai, panoptikai és más hasonló muzeum, báb- vagy gépszinház nyilvános bemutatásához, kintorna, sipláda, citera és általában hangszerekkel udvarokon, utcákon, tereken, nyilvános helyeken kereseti célból való játszáshoz, végre hinták (léghajó, körhinták), erőmérő gépek, hullámvasutak és ezekhez hasonló természetü játékoknak és szórakoztató eszközöknek, illetve hasonló látványosságoknak nyilvános helyeken való felállitásához rendőrhatósági engedély szükséges.

2. §. A rendőrhatósági engedélyeket magyar állampolgárok részére törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsu városokban a rendőrkapitány, a vármegyei járásokban pedig a járási főszolgabirák adják.

3. §. Külföldiek részére a rendőrhatósági engedélyt — Budapest székesfőváros területének kivételével — a m. kir. belügyminiszter adja.

4. §. Budapest székesfőváros területén ugy a magyar állampolgárok, mint a külföldiek részére az engedélyt az e részben fennálló szabályok figyelembevételével, a székesfővárosi m. kir. államrendőrség főkapitánya adja ki.

5. §. A rendőrhatósági engedélyért irásbeli folyamodványt kell benyujtani, melyben névszerint felsorolandók és közelebbről megjelölendők (származás, életkor és a mutatvány minősége szerint) mindazon egyének, kik a társaságnál müködnek.

A folyamodvány, amennyiben kizárólag a rendőrhatóság engedélye megadását célozza, az illetéki dijjegyzék 14. tétel 1. pontjában foglalt rendelkezésnek megfelelően bélyegilletékmentes.

6. §. A rendőrhatósági engedély megadandó, ha annak megtagadását közbiztonsági, közegészségi vagy más egyéb rendőri tekintetek indokolttá nem teszik és az engedélytkérő a saját, valamint a társulatánál

müködő összes tagok erkölcsi megbizhatóságát hatósági bizonyitvánnyal igazolja és kellő biztositékot nyujt arra, hogy ugy ő, mint a társaságához tartozó egyének a fennálló rendőri szabályoknak pontosan eleget fognak tenni.

7. §. Kintornán, sipládán és általában hangszereken kereset céljából való játszás (u. n. utcai zenélés) csak vagyontalan és keresetképtelen, egyébként azonban a 6. §-ban foglalt általános kellékeknek megfelelő egyéneknek engedhető meg.

8. §. A rendőrhatósági engedélyben világosan ki kell tüntetni, hogy az mire adatott.

Nem adható engedély általában olyan játék üzésére, melynél a vállalkozó pénz- vagy tárgynyeremény kilátásba helyezésével kelti fel a közönség játék-szenvedélyét.

Különösen, mint a szegényebb sorsu, tudatlan nép kizsákmányolására irányuló szerencsejátékok, tilosak

1. báb (hordozható), tekebábok,
2. golyó, szines golyó,
3. baba, szines baba,
4. monaco,
5. mariandli,
6. birbics,
7. céldobás (kör, karika vagy lemezcéldobálás) hatályon kivül helyezve),
8. szin (Farbenspiel), számozott szin és az ezekhez hasonló természetü egyéb játékok.

9. §. A rendőrhatósági engedély mindig csak az engedélyező hatóság területére szól s egy meghatározott időre — mely azonban 4 hónapnál hosszabb nem lehet — adandó. A rendőrhatósági engedély bélyegilletékmentes, ujabb folyamodvány alapján ismételve meghosszabbitható.

10. §. A rendőrhatósági engedély alapján köteles még az illető jogositott az előadás, mutatvány, stb. megkezdése előtt a vármegyei járásokban az illető község előljáróságától a helyhatóság engedélyét megszerezni.

Törvényhatósági jogu és rendezett tanácsu városokban a helyhatósági engedély a rendőrhatósági engedéllyel együttesen adatik meg.

A helyhatósági engedély után köteles az illető fél a bélyeg- és illetékszabályok kiegészitő részét képező illetéki dijjegyzék 13. tétel IV. 3. és 4. pontjai alatt megszabott illetékeket leróni.

A törvényszerü illeték lerovása nélkül a helyi hatóság által engedély nem adható (1875. évi XXV. t. c. 12. §.) s előadás, mutatvány, stb. nem tartható.

Az engedély tartama alatt időközben előforduló személyváltozásokat köteles az engedélyes városokban a rendőrkapitányságnak, községekben az előljáróságnak bejelenteni.

11. §. Az engedélyes (a 7. §-ban emlitett utcai zenélés kivételével) köteles azonkivül az előadás, mutatvány, stb. után a törvényhatósági vagy a törvényhatóság által jóváhagyott községi szabályrendeletben megállapitott dijat a városi, illetőleg községi szegényalap javára lefizetni, amely az e részben fennálló szabályok értelmében kezelendő.

12. §. Az engedély bármikor visszavonható, ha az előadások, mutatványok, stb. a közerkölcsiségre, a közbiztonságra, közrendre és nyugalomra nézve veszélyesekké válnak, ha az engedélyes vagy társulatának bármely tagja a fennálló rendőri szabályoknak eleget nem tett,

vagy a kapott engedélytől bármi módon eltért, vagy végre mutatványainak leple alatt szerencsejátékot üz.

13. §. Az engedély megtagadása vagy visszavonása esetében a székesfővárosi rendőrkapitány határozata ellen a m. kir. belügyminiszterhez, a törvényhatósági joggal felruházott városok rendőrkapitányainak határozata ellen a városi tanácshoz, a rendezett tanácsu városok rendőrkapitányai és a főszolgabirák határozata ellen a vármegye alispánjához, harmadfokban pedig a m. kir. belügyminiszterhez felebbezésnek van helye.

14. §. Társulatok által reklám céljából rendezendő felvonulások (kocsival, lovakkal, állatokkal, stb.) csakis a rendőri hatóság engedelmével tarthatók meg.

15. §. Az ezen rendeletben foglalt rendelkezések vagy más tilalmak megszegése, amennyiben a cselekmény vagy mulasztás sulyosabb beszámitás alá nem esik, kihágást képez és az 1879. évi XL. t. c. 76. §-a szerint 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

16. §. A m. kir. pénzügyminiszter urral egyetértőleg kiadott jelen rendeletem 1901. évi szeptember hó 1-ső napján lép életbe.

A belügyminisztérium által eddig kiadott rendőrhatósági engedélyek az azokban kitüntetett időtartamig érvényben maradnak.

A rendőrhatósági engedélyért tehát irásbeli folyamodványt kell benyujtani. A folyamodvány, amennyiben kizárólag a rendőrhatósági engedély megadását célozza, az illetéki dijjegyzék 14. tétel 1. pontjában foglalt rendelkezésnek megfelelően bélyegilletékmentes. Az engedély megadandó, hogyha annak megtagadását közbiztonsági, közegészségügyi vagy más egyéb rendőri tekintetek indokolttá nem teszik és az engedélyt kérő ugy a saját, mint a társulatánál müködő összes tagok erkölcsi megbizhatóságát hatósági bizonyitvánnyal igazolni tudja és kellő biztositékot nyujt arra, hogy ugy ő, mint a társaságához tartozó egyének a fennálló rendőri szabályoknak pontosan eleget fognak tenni. Szerencsejátékokra engedély nem adható. Ezeket a fent idézett rendelet 8. §-a felsorolja. A szerencsejátékok közül egyetlen kivétel van, még pedig a karika és lemezcéldobás, amelyet a 64,753/1901. B. M. rendelet módositása tárgyában megjelent 88,257/1903. B. M. rendelet az általános tilalom alól kivett. Cukorkának szerencsekerék alkalmazásával való árusitása nem engedhető meg.

A rendőrhatósági engedély mindig csak a rendőrhatóság területére szól és egy meghatározott időre adható, amely azonban 4 hónapnál több nem lehet. Az engedély bélyegilletékmentes, ujabb folyamodvány alapján meghosszabbitható. A rendőrhatósági engedélyen kivül köteles a mutatványos helyhatósági engedélyt is kérni az illetékes községi elöljáróságtól, amely után köteles a fél az illetéki dijjegyzék 13. tétel IV. 3. és 4. pontjai szerinti illetéket is leróni. A törvényszerü illeték lerovása nélkül a helyi hatóság által engedély nem adható és az előadás, mutatvány nem tartható meg.

A vásári forgalomból kizárt áruk.

Vannak bizonyos árucikkek, amelyek részben közrendészeti, részben pedig jövedéki érdekekből a vásári forgalomból ki vannak zárva. Ezek a cikkek a 4145/1895. B. M. rendelet szerint a következők:

a) só;

b) bánya (regále) arany, ezüst (de a fémjelzett cikkek árusithatók);

c) szesz, bor, sör, cukor (vásári italmérést ide nem értve);

d) dohány;

e) gyógyszer (kivéve ártatlan gyógyfüveket: székfü, üröm, pemetefü, fodormenta, zsálya, levendula, hársfavirág, bodzavirág, stb.);

f) titkos összetételü gyógyszerek (1876: XIV. t. c. 53. §.);

g) robbanó szerek;

h) tüzveszélyes szerek, stb.

Tilos továbbá a 68,400/1925. K. M. rendelet 3-ik §-a értelmében szemüveget országos és heti vásárokon árusitani. Ezen rendelet magyarázata ügyében a m. kir. kereskedelemügyi miniszter a szegedi kereskedelmi és iparkamarához a következő rendeletet intézte:

„A látszerész (optikus) iparnak és a szemüvegkereskedésnek gyakorlásáról szóló 68,400/1925. K. M. sz. rendelet 3. §-a, amely szerint szemüveget országos és heti vásárokon árusitani tilos, ezidőszerint változatlanul hatályban van. A t. Cimed beadványában emlitett 71,904/1925. K. M. szám nem valamely ujabb rendeletnek, hanem az alábbiak szerint egy konkrét ügyben hozott határozatnak a száma.

Nevezetesen a már emlitett 68,400/1925. K. M. számu rendelet életbelépése után egyes szemüvegkereskedők — arra hivatkozva, hogy országos vásárokon (esetleg heti vásárokon is) évek óta árusitottak szemüveget és hogy ennek a foglalkozásnak az abbanhagyása hadirokkant voltukra vagy nyomasztó anyagi helyzetükre vló tekintettel megélhetésüket lehetetlenné tenné — Magyar Látszerészek Országos Szövetsége által is támogatott azt a kérelmet terjesztették elő, hogy a fentebb emlitett tilalom alól részükre kivétel engedélyeztessék. Az ilyen folyamodók megfelelően igazolt méltánylást érdemlő körülményeikre való figyelemmel, néhány esetben, tisztán emberiességi szempontokból, kivételesen engedélyt kaptak arra, hogy az országos vásárokon egyszerü gömbi üvegeket, de azt is csak + 6.0 D-ig és csupán olyan egyének részére árusithassanak, akik huszadik életévüket már betöltötték és akiknek látható szembajuk nincsen. Ugyanilyen engedélyt nyertek egyesek a Budapes székesfőváros területén, valamint az olyan városokban és községekben tartott heti vásárokra vonatkozólag, amelyek területén a törvényhatósági szabályrendelet az összes ipari készitményeknek heti vásárokon való árusitását a nem helybenlakó iparosok részére is lehetővé teszi.

Magától értetődő, hogy az érdekelt egyének az ilyen engedéllyel csak abban az esetben élhetnek, ha szemüvegkereskedésre jogositó iparigazolvánnyal rendelkeznek."

Piaci és vásári árusitás munkaszüneti napokon.

A vasárnapi vásározást sem az 1868: LIII. t. c., sem pedig a vasárnapi munkaszünetről szóló 1891: XIII. t. c. nem tiltja. — Uj vásárok azonban ujabban vasárnapra, illetőleg munkaszüneti napra nem engedélyezhetők.

A piaci és vásári árusitásról a vasárnapi és Szent Istvánnapi munkaszünetről szóló rendelet (94,537/1921. K. M., L. Rend. Tára 1921. 914—926. old.) 8., 9. és 10-ik §-aiban a következőképen intézkedik:

Piaci árusitás.

8. §. Nyilt piacokon és vásárcsarnokokban az árusitás délelőtt tiz óráig végezhető. Azok az árucikkek azonban, amelyeknek árusitása tekintetében a jelen rendelet általános vagy helyi hatállyal továbbmenő korlátozást állapit meg, nyilt piacokon és vásárcsarnokokban is csak ezeken a korlátokon belül árusithatók.

Vásári árusitás.

9. §. Vasárnapra eső országos kirakóvásár alkalmával az ipari és kereskedelmi árusitás, továbbá az árunak a vevő által kivánt átalakitása reggel hat órától, az október elsejétől február végéig terjedő időszakban pedig reggel hét órától esti hat óráig a vásártartó község egész területén, Budapesten ellenben csak magán a vásártéren, ide nem értve a vásártérre néző üzlethelyiségeket, végezhető. A szeszes italok árusitására nézve a 6. §. rendelkezései irányadók.

A vásártéren lévő megmaradt áru összecsomagolása és a sátor szétszedése a vásár napján este nyolc óráig végezhető.

Ha az országos kirakóvásárt közvetlenül vasárnap vagy Szent István napja előzi meg, e napon az árucikkek csomagolása, a sátorverés, az áruk kiszedése, osztályozása, tisztitása, elhelyezése délután négy órától este hat óráig, az október elsejétől február végéig terjedő időszakban pedig délután három órától öt óráig végezhető.

Árucikkeknek a vásártérre való szállitása és a vásártérről való elszállitása a vásárt közvetlenül megelőző vagy követő vasárnapon, illetőleg Szent István napján az egész napon át végezhető.

Állatvásárok alkalmával azok az iparcikkek, amelyeknek árusitása a köznapokon tartott állatvásárokon meg van engedve, a vásártéren az állatvásár tartama alatt árusithatók s a jelzett helyen és időben a vásári adás-vétel céljára szolgáló ipari munkák is végezhetők.

Szent István napján országos vásár nem tartható.

Bérmálás és bucsu alkalmával végezhető árusitás.

10. §. Bérmáláskor és bucsukon, amennyiben azok vasárnapra vagy Szent István napjára esnek, imakönyvek, énekeskönyvek, olvasók, viaszgyertyák, péksütemény, kolbászka, cukorka, mézeskalács, száraz cukrászsütemény és egyéb cukrászati készitmények, gyermek-játéktárgyak, szeszt nem tartalmazó üditő italok, valamint gyümölcs és élővirág a bérmálás, illetőleg bucsu helyén reggel hét órától este 10 óráig árusithatók. Ezeken a cikkeken kivül bucsukon az erre az alkalomra adott pénzügyi hatósági engedélyek alapján reggel hét órától a korcsmákra nézve megállapitott záróráig, égetett szeszes italok kizárásával, egyéb szeszes italok is kiszolgálhatók.

Budapesten a nyilt piacokon vasárnapokon és Szent István napján való árusitás időpontjait a K. M. 94,421/1929. sz. rendelet szabályozza a következőképen: „Ezek szerint a főváros területén a nyilt piacokon és vásárcsarnokokban a mezőgazdasági termékek árusitása az illetékes helyi hatóság által megállapitott időponttól, egyéb élelmicikkek pedig reggel 7 órától kezdődően délelőtt 9 óráig árusithatók. Árusithatók még a nyilt piacokon és vásárcsarnokokban délelőtt 9 óra után és délelőtt 10 óráig azon cikkek, amelyek a székesfőváros területén nyilt árusitási üzletekben munkaszüneti napokon délelőtt 9 óra után is forgalomba hozhatók. Ennélfogva kenyeret, péksüteményt, gyümölcsöt, tejet és tejterméket, valamint élővirágot reggeli 8 órától kezdődően délelőtt 10 óráig lehet a nyilt piacokon és vásárcsarnokokban árusitani. Mivel a munkaszünetre vonatkozó rendelkezések az utcákon és köztereken történő árusitást a nyilt piacokon és vásárcsarnokokban folytatott árusitástól eltérően szabályozzák, az utcákon, köztereken munkaszüneti napokon történő árusitás szabályait a nyilt piacokon és vásárcsarnokokban folytatott árusitásra alkalmazni nem szabad."

Vásárra szánt áruk ki- és becsomagolása munkaszüneti időben.

A m. kir. kereskedelemügyi miniszter ur *73,558/1928.* XI. sz. a. az országos vásárra szánt árunak munkaszüneti időben csomagolása, továbbá a vásárról visszaszállitott árunak az üzlethelyiségben, mühelyben, raktárban elhelyezése tárgyában a következő rendeletet intézte valamennyi kereskedelmi és iparkamarához:

Az 1891. évi XIII. t. c. 3. §-ában nyert felhatalmazás alapján az ipari munka vasárnapi és Szent István napi szünetelésének szabályozása tárgyában hivatali elődöm részéről 1921. évi november hó 18-án 94,537. sz. a. kiadott rendelet 9. §-ának kiegé-

szitéseképen a belügyi és földmivelésügyi miniszterekkel egyetértve, a következőket rendelem:

Az országos vásárra szánt árut a vásárra indulás időpontját közvetlenül megelőző legfeljebb három órán át olyan időben is szabad az üzlethelyiségben, mühelyben, raktárban, stb. csomagolni, továbbá jármüre rakni, a vásáron el nem adott s az iparos (kereskedő) telephelyére visszaszállitott árut pedig a megérkezést közvetlenül követő legfeljebb három órán át olyan időben is szabad az üzlethelyiségben, mühelyben, raktárban, stb. kicsomagolni, kirakni és elhelyezni, amely időben az ipari munkának (az árusitásnak) egyébként szünetelnie kell s az üzlethelyiséget, mühelyt, illetőleg raktárt zárva kell tartani.

Jelen rendeletem kihirdetésének napján lép életbe.

Budapest, 1928. évi május hó 8-án.

Herrmann s. k.

Nyiltpiacok, utcák és terek, vásárcsarnokok a munkaszüneti rendelkezések szempontjából.

Az ipari munka vasárnapi és Szent István napi szünetelésének szabályozása tárgyában kiadott 94,537/1921. számu rendelet 1. §-ának utolsó bekezdése értelmében az elsőfoku iparhatóság a nyilt árusitási üzletet fenntartó kereskedők kétharmadának kívánságára köteles a teljes munkaszünetet elrendelni. A kereskedelmi miniszter 138,120/1930. XI. számu elvi állásfoglalásában az utcákon és tereken, valamint a nyilt piacokon és vásárcsarnokokban fenntartott elárusitó helyeket a nyilt árusitási üzletek fogalmi köréből kivonta s ennélfogva annak a körülménynek a megállapitásánál, vajjon a teljes munkaszünet elrendelését az érdekelt kereskedőknek valóban kétharmada kéri-e, az utcai és piaci árusok nem vehetők figyelembe. Ugyancsak fenti állásfoglalásában nyilatkozott a miniszter arra nézve is, hogy amennyiben bizonyos cikkeknek a nyilt árusitási üzletekből munkaszüneti napokon való árusitása nincsen megengedve, azokat a nyilt piacokon és vásárcsarnokokban sem szabad árusitani.

A 153,744/1929. K. M. sz. rendelet (Belügyi Közlöny 1930. évf. 353. l.) szerint bérmáláskor és bucsukon, amennyiben azok vasárnapra vagy Szent István napjára esnek, a 94,537/1921. K. M. sz. r. 10. §-ában és a 69,008/1922. K. M. sz. rendeletben felsorolt cikkeken kivül a bérmálás, illetve a bucsu helyén üvegből készült, mintával diszitett emléktárgyak (poharak, serlegek, kancsók, tálcák, virágvázák, gyöngyfüzérek) is árusithatók, továbbá az üvegből készült emléktárgyakra a vásárlóközönség által kivánt felirás (az u. n. pohárirás) a bucsu vagy bérmálás szinhelyén

elkészithető. Az árusitás és a felirás elkészitése reggel hét órától este tiz óráig végezhető. — Az 1868: LIII. t. c. 19. §-a szerint: „... bármely vallásfelekezetnek ünnepén a templom közelében s egyházi menetek alkalmával azokon a tereken és utcákon, melyeken az ily menet keresztülvonul, mindaz mellőzendő, ami az egyházi szertartást zavarhatná ..."

Ennek alapján egyes vásárrendtartási szabályrendeletek az ünnepnapra és vasárnapokra eső vásárok alkalmával elrendelik, hogy ott, ahol a vásártér a templom körül van, a vásári árusitásnak az istentisztelet ideje alatt közvetlenül a templom környékén szünetelnie kell.

Egyébként a vásároknak vasár- és ünnepnapokról való áthelyezése kérdésében a vásáráthelyezésről szóló részben kifejtettük mondanivalóinkat. (23. old.)

IX.

A vásárokon való italárusitás.

Az italmérési törvény szerint a vásárok az italmérés szempontjából olyan kivételes alkalmak, amelyekre korlátlan italmérési engedély a sütögető lacikonyhások, mézeskalácsosok és más hasonló iparosok részére kiszolgáltatható, annak ellenére, hogy ezeknek nincsen korcsma és vendéglői jellegük. Ezeket a kivételes engedélyeket nemcsak egy, hanem több község területére is meg lehet adni, viszont bármikor vissza lehet vonni vagy korlátozni.

A meghatározott üzlethelyiségre szóló korlátlan kimérési engedélyek *függeléke* gyanánt az illető községben tartatni szokott vásárok, bucsuk és egyéb sokadalmak alkalmával való kimérés a meghatározott üzleti helyiségen kivül is engedélyezhető, a közszükséglet igényeihez képest, tehát csak korlátozott számban. Idegen, azaz a főüzlet telephelyén kivül eső más községek területére a korlátlan kimérési engedély függeléke gyanánt engedély nem adható.

Az alkalmi kimérési engedély kérelemnél az alkalmat, amelyre az engedélyt kiterjesztik, illetve megadják, továbbá annak helyét és rendszerint időpontját és időtartamát is közelebbről meg kell határozni.

Az időpont és időtartam tekintetében való meghatározás olyan esetekben felesleges, ha az illető alkalom bizonyos meghatározott időközökben ismétlődik, avagy ha az engedélyes az alkalmi kimérés időpontjának és időtartamának az illetékes pénzügyőri szakasznál való előzetes bejelentésére az engedélyben kifejezetten kötelezteti.

Az alkalmi kimérési engedélyt a folyamodó lakóhelyére nézve illetékes pénzügyigazgatóság adja meg. A pénzügyigazgatóság az engedély kiadása előtt a folyamodó rendes lakóhelyére nézve illetékes rendőri (közigazgatási) hatóságon és pénzügyőri biztosi kerületvezetőn kivül az egyes vásárhelyekre (bucsuhelyekre, illetve egyéb alkalmi kimérés helyére) nézve illetékes rendőri (közigazgatási) hatóságok és pénzügyőri biztosi kerületvezetők mindegyikének véleményét előzetesen kikérni tartozik s az engedély megadásáról nemcsak az összes meghallgatott hatóságokat és pénzügyőri biztosi kerületvezetőket, de amennyiben a vásárhelyek (bucsuhelyek) egyike-másika idegen pénzügyigazgatóság területéhez tartozik, ugy ezeket is értesiteni köteles.

Az alkalmi kimérések engedélyezésénél a pénzügyigazgatóságnak szem előtt kell tartania, hogy:

1. a főengedély csak olyan alkalmakra terjeszthető ki, amely azonos célt szolgál, pl. Casinóra szóló zártkörü engedély nem terjeszthető ki vásárra;

2. heti vásárra csak a közszükséglet által feltétlenül indokolt, kivételes esetekben s különösen csak akkor adható, még pedig igen korlátozott számban, italmérési engedély, ha a heti vásár nagyszabásu, vagy ha azt nem a községben, hanem attól távolabb eső helyen, a községen kivül tartják. Mézeskalácsosok (pogácsások, bábsütők) részére csak a kirakodó országos vásárokra, mások részére pedig rendszerint, vagyis ha különleges helyi viszonyok fenn nem forognak, csakis a baromvásárra adható korlátlan kimérési engedély.

3. oly községekben, amelyekben a vásárok nem egy helyen (összefüggő területen), hanem több különálló vásártéren szoktak megtartatni, az italmérési engedélynek, a vásártérre való megadása vagy kiterjesztése alkalmával, a vásári és piaci rendészetet gyakorló rendőri (közigazgatási) hatóság véleményének lehető figyelembevétele mellett, megjelölendő az a vásártér, melyen a nyert engedély gyakorolható s ha csak a helyi különleges viszonyok azt kivételesen szükségessé nem teszik, az italmérési engedélynek több vásártérre való megadása, illetve kiterjesztése mellőzendő. Ugyanaz az engedély azonban a vásártéren két vagy több helyen egyidejüleg még abban az esetben sem gyakorolható, ha az több vásártérre vagy község vásáraira szól is.

4. a vásárokon gyakorolt kimérési üzlet terjedelme a sátrak, vagy asztalok száma szerint nem korlátozható ugyan, de ezek csak összefüggő területen állithatók fel, amelynek kiterjedése feltétlenül meghatározandó. Ebből az okból engedélyezés előtt a pénzügyigazgatóságnak, a rendészeti jogkörrel felruházott hatósággal egyetértőleg — a helyi viszonyoknak megfelelőleg — meg kell állapitania, hogy a vásári kimérő mekkora tért foglalhat

el s az elfoglalható tér nagyságát az italmérési engedélyben ki kell tüntetnie. Ha a vásárok alkalmával való kimérés állandó jellegü épületben (pl. árucsarnokban) engedélyeztetik, az elfoglalható tér nagysága helyett a kimérés céljaira szolgáló helyiség közelebbi meghatározása is elegendő.

5. a vásári engedélyes köteles a kimérésre szánt bort mindig az illető vásár helyén valamely, az illető községben italmérési engedéllyel biró féltől már megadózott állapotban beszerezni, erről az illető féltől elismervényt venni és ezt a kimérés gyakorlásáig megőrizni, a szeszes italok egyéb nemeire nézve azonban a beszerzési forrást illetőleg korlátozásnak alávetve nincsen.

Az engedélyest akadályoztatása esetén a saját családtagjai és állandóan alkalmazott megbizottján vagy üzletvezetőjén kivül az elárusitásban más nem helyettesitheti. Nem engedhető meg az a szabályellenes eljárás, hogy az engedélyes közvetlen a kimérési alkalom előtt valakit a kimérés gyakorlásával egyszerüen megbiz. Szabályellenesség esetén az engedély elvonásának van helye.

Azok, akik a pénzügyi hatóságtól engedélyt nyertek arra, hogy vásárok alkalmával valamely község vásárterén italmérést gyakorolhassanak, a vásártér és vásárjog tulajdonosa vagy haszonbérlője által üzletüknek a vásártéren való gyakorlásában nem akadályozhatók, illetőleg attól el nem tilthatók, ha a szokásos helypénzt megfizetik.

Aki a vásáron engedély nélkül kimér, a pénzügyi közegek a kihágást elkövető személyt a kimérésnek egy órán belül való beszüntetésére jegyzőkönyvileg felhivják s e felhivás nem teljesitése esetén a kimérés beszüntetése és a lefoglalás iránt — tényleirás felvétele mellett — rögtön intézkedni kötelesek.

X.

Állatvásári és piaci statisztika.

Állatforgalmi statisztika.

A vásárstatisztikának igen nagy jelentősége van. A statisztikai adatszolgáltatás a statisztikai hivatal évi munkatervén alapszik, melyet az 1929: XXIX. t. c. szerint évenkint az országgyülésnek beterjesztenek.

Sajnos, vásárstatisztikánk csak az állatforgalomra nézve van, amely célból a nagyobb és kisebb piacok a felhajtott állatokról, azok számáról és a kialakult árakról szóló kimutatást állitanak össze.

A kimutatásokat legkésőbb a vásárt követő harmadik napon a m. kir. központi statisztikai hivatalhoz kell felterjeszteni, még abban az esetben is, hogyha a vásárt nem tartották meg.

Az időjárásra vonatkozó kérdésnél mindig világosan meg kell jelölni, hogy miért volt az idő kedvezőtlen vagy kedvező. A vásár elmaradásának okát is mindig világosan be kell jegyezni. Ugyanezt ki kell tölteni akkor is, hogyha a vásárt csak egyik vagy másik állatnemre nem tartották meg.

A részletes adatok szolgáltatására kötelezett piacok kötelesek az árakat is közölni. A legmagasabb és legalacsonyabb árak alatt nem a kivételes árakat értjük, hanem azokat az árakat, amelyeken a legtöbb adás-vétel történik. Az ökrök és tinók ára mindig páronkint, a tehenek, üszők és borjuk ára pedig mindig darabonkint mutatandó ki.

Az állatvásárok forgalmára vonatkozó adatokat a központi statisztikai hivatal 1933. évben 663 községben gyüjtötte.

Piaci árstatisztika.

Az állatforgalmi statisztikán kivül a fontosabb élelmiszerpiacokon a termények, a legfontosabb élelmicikkek, a fogyasztási hus, husfélék és hustermékek, liszt, kenyér, baromfi, halfélék, italnemüek, tej- és tejtermékek, zöldség- és főzelékfélék, végül pedig a tüzelőanyagok árait is gyüjtik.

Az adatokat a közigazgatási hatóságok szolgáltatják. Az árak a kiskereskedelmi árak. A kimutatást havonként és pedig minden hónapról a következő hónap 5-ig kell a m. kir. központi statisztikai hivatalnak felterjeszteni.

Sajnos, 1932-től kezdve az egyes vidéki városokra vonatkozó piaci árstatisztikai adatgyüjtést a központi statisztikai hivatal megszüntette.

XI.

Irodalom.

Ary Pál: Vásárügy. Közgazdasági Lexicon. III. köt. 734—740. old.
Csóka József: Vásárjog és Vásárrendtartás. Budapest. 1901.
Dr. Dános Árpád: Magyar ipari közigazgatási jog. Budapest. 466—479. old.
Farkas Géza alcőri: A vásárok tultengése. Köztelek. 1926. évi 46. sz.
Az ipartörvény módositása. XII. kötet. Budapest. 1909. 427—461. old.
A kereskedelmi és iparkamarák jegyzőkönyvei, ügyforgalmi jelentései
Ifj. báró dr. Kétly Károly: Dr. Torma István és dr. Tausz Iván: Vásárügyi Utmutató. Budapest. 1914.
Közgazdasági Enciklopédia. IV. köt. 1389—1392. old.
Dr. Landesberg Jenő: Az iparosok heti vásárlátogatási joga. Szeged. 1923.
Ifj. Leopold Lajos: Vásárfia. Budapesti Hirlap 1924. évi május 18. sz.
Dr. Rónaszéki Trux Jenő: A házaló kereskedésre és a vásári rendészetre vonatkozó fontosabb jogszabályok. Kereskedők Évkönyve. 1911. 91—93. old.

Tárgymutató.

Alkuszok müködése állatvásáron. 70—71.
Állatvásárok (heti). 59.
Állatvásáron alkuszok müködése. 70—71.
Állatvásárok elszaporodása. 71—73.
Állatvásáron élőállatkereskedők megjelenése. 70.
Állatvásárok engedélyezésére vonatkozó szabályok. 66—67—68.
Állatvásár fogalma. 5.
Állatvásár-kérelem mellékletei. 9.
Állatvásárok rendtartása. 69.
Állatvásáron statisztika. 113.
Áruk vásári forgalomból kizártak. 107.
Árusitása háziipari cikkeknek országos vásáron. 32.
Árusitása mésznek hetivásáron. 52—54.
Árusitása naptárnak heti vásáron. 55.
Árstatisztika piacokon. 114.
Áthelyezése vásárnapoknak. 20—22.
Áthelyezése vásártérnek. 10—11.
Baromfi élelmiszer a heti vásár szempontjából. 36.
Bélyegkötelezettsége vásárengedélykérelemnek. 11.
Búcsúcikkek fogalma. 60—61—62.
Búcsúvásárok. 59—64.
Búcsúvásár fogalma. 7.
Büntető eljárás inditható-e az ellen, aki árusit és iparjogositványt felmutatni nem tud? 31.
Cigánykovácsok és a heti vásár. 48.
Cipő-csizmadiaipar helyfoglalása. 93.
Cserépedénykereskedők heti vásáron. 41.
Csomagolása vásárra szánt áruknak munkaszüneti napon. 109.
Dézsások. 52.
Dijak vásárengedély után. 14.
Dijszabályzat-minta helypénzekre. 78—80.
Drágitása élelmiszernek. 101—102.
Elévülése vásárjognak. 11.
Elbirtoklása vásárjognak. 11.
Ellenőrzése heti vásáron elárusitóknak. 58.
Ellenőrzése vásári szélhámosoknak. 100.
Előnyben részesitése helybelieknek helypénzdijak fizetésénél. 80—81.
Elővásárlás. 96—98.
Elővásárlásról rendelet. 99.
Elszaporodása állatvásároknak. 71—73.
Elszaporodása vásároknak. 15—20.
Engedélyezése pótvásároknak. 24.
Élelmiszerek árusitása heti vásáron. 36—38.
Élelmiszerek drágitása. 101—102.
Élelmiszerekre vonatkozó elvi döntések. 37—38.

Életbeléptetése helypénzdijszabályzatoknak. 81.
Élőállatkereskedők megjelenése állatvásáron. 70.
Fazekasárukészitès, mint háziipar. 51.
Fióküzlet és sátorhely. 95.
Fióküzlet fogalma heti vásáron árusitás szempontjából. 41.
Fogalma búcsúcikkeknek. 60—61.
Fogalma vásároknak. 5.
Füszerek árusitása heti vásáron. 37.
Gabona árusitása heti vásáron. 37.
Gyorsfényképészek búcsúkon. 63.
Hadirokkant házalók heti vásáron. 57.
Hadirokkantak, hadiárvák helyfoglalása országos vásáron. 92—93.
Hatóságok vásárrendészetnél. 88—89.
Házalók heti vásáron. 56.
Házalók és vándoriparosok országos vásáron. 29,32.
Házról-házra járva árusitása mésznek. 53.
Háziiparra vonatkozó rendeletek. 47—48—49.
Háziiparcikkek árusitása heti vásáron. 46.
Háziipari cikkek árusitása országos vásáron. 32.
Házikenyérsütés, mint háziipar. 49.
Helybeliek előnyben részesitése helypénzdijak fizetésénél. 80—81.
Helyben lakó iparos (kereskedő) fogalma. 40.
Helyfoglalása hadirokkantaknak, hadiárváknak országos vásárokon. 92—93.
Helyfoglalási sorrend. 89—92.
Helypénzdijszabályzatok életbeléptetése. 81.
Helypénzdijszabályzat jóváhagyása. 77.
Helypénzdijszabályzat megalkotása. 76.
Helypénzdijszabályzat minta. 78—80.
Helypénzdijszabályzatok pengőértékben átszámitása. 82.
Helypénzszedés ellenőrzése állatvásártéren. 86.
Helypénzszedés joga mely vásárokon van meg? 75—76.
Helypénzszedés jogi természete. 74.
Helypénzszedésnél viták és panaszok elintézésére hivatott közegek. 83—86.
Heti vásár fogalma. 6.
Heti vásáron árusitásnál fióküzlet fogalma. 41.
Heti vásáron cserépedénykereskedők. 41.
Heti vásáron eladók ellenőrzése. 58.
Heti vásáron füszerek árusitása. 37.
Heti vásáron házalók. 56—57.
Heti vásáron háziiparcikkek árusitása. 46.
Heti vásáron hustermékek árusitása. 38.
Heti vásáron iparcikkek árusitása. 39—40.
Heti vásáron kávé árusitása. 37.
Heti vásáron mész árusitása. 52—54.
Heti vásáron naptár árusitása. 55.
Heti vásáron tüzifa árusitása. 56.
Heti vásáron vándoriparosok. 56.
Heti kirakodó vásárokra vonatkozó jogszabályok. 35.
Himzők mint háziiparosok. 49.
Hónapos vásárok. 6, 34.
Husnemüek árusitása napi piacokon. 66.
Hustermékek (kolbász, virsli, szalonna, zsir) árusitása heti vásáron. 38.
Illetéke vásáráthelyezési kérelmeknek. 39—40.

Iparcikkek árusitása napi piacokon. 65.
Iparcikkek országos állatvásáron árusithatók? 34.
Iparosok búcsúkon. 59—64.
Iparos fogalma vásáron való megjelenés szempontjából. 27.
Italárusitás vásárokon. 111.
Jogi természete helypénzszedésnek. 74.
Jogszabályai országos vásáron megjelenésnek. 26.
Kávé árusitása heti vásáron. 37.
Kereskedelmi és iparkamara véleménye vásárkérelmeknél. 13.
Kereskedelmi és iparkamara véleményezési joga helypénzdijszabályzatoknál. 77.
Kereskedő megjelenése országos vásáron és heti vásáron. 27.
Kertészeti cikkek árusitása heti vásáron. 37.
Kijelölése vásározás helyének. 89.
Kirakó vásár fogalma. 5.
Királyi adománylevél, mint vásárjog forrás. 7.
Kisajátitása vásárterületnek. 11.
Kosárfonók, mint háziiparosok. 49.
Közzététele országos vásár elmaradásának. 24.
Külföldiek vásárlátogatási joga. 73, 74.
Lacikonyha és heti vásár. 38, 48.
Látszerész vásáron. 107.
Liszt élelmiszer. 38.
Megbizott árusitásra ki lehet? 30—31.
Megbizott utján árusitás országos vásáron. 30.
Megjelenés és árusitás joga országos vásáron. 28.
Mezőgazdasági kamara véleménye zési joga helypénzdijszabályzatoknál. 77.
Mezőgazdasági kamara véleménye vásárkérelmeknél. 13.
Mész árusitása heti vásáron. 52—54.
Mézeskalács, mézes sütemény élelmiszer. 38.
Munkaszüneti napon vásárra szánt áruk csomagolása. 109.
Munkaszüneti napon vásározás. 108—109.
Napi piacok engedélyezése. 64.
Napi piacok fogalma. 7.
Napi piacokon iparcikkek. 65.
Napi piacokon husnemüek árusitása. 66.
Naptárak árusitása heti vásáron. 55.
Női szabók, mint háziiparosok. 49.
Országos állatvásárok. 34.
Országos állatvásáron iparcikkek árusitása. 34.
Országos vásáron árusitás megbizott utján. 30.
Országos vásáron háziipari cikkek árusitása. 32.
Országos vásáron helyfoglalási sorrendje hadirokkantaknak és hadiárváknak. 92—93.
Országos vásáron házalók és vándoriparosok. 29.
Országos vásár fogalma. 6.
Országos vásáron megjelenés főbb jogszabályai. 26.
Országos vásáron pecsenyesütők. 32.
Otthonmunka, mint háziipar. 50.
Papucskészitők, mint háziiparosok. 50.
Papucsos helyfoglalása. 93.
Pecsenyesütők árusitása országos vásáron. 32.
Pecsenyesütők heti vásáron. 38.
Pengőértékbe átszámitása helypénzdijszabásoknak. 82.
Péksütemény élelmiszer. 38.

Piacokon árstatisztika. 114.
Pótvásárok engedélyezése. 24.
Rendelet az országos vásáron való megjelenési jogról. 28.
Rendtartása állatvásároknak. 69.
Rendelet elővásárlásról. 99.
Rendelet heti vásáron eladók ellenőrzéséről. 58.
Sátorhely és fióküzlet. 95.
Sátorütési sorrend. 95.
Sátorverés vásárokon. 94.
Sátrak nagysága vásáron. 95.
Seprükészitők, mint háziiparosok. 49.
Sorrendje helyfoglalásnak. 89—92.
Sorrendje sátorütésnek. 95.
Statisztika állatvásáron. 113.
Szabályrendelet a heti vásáron való árusitásra. 39—40.
Szabályrendeletek vásári rendről. 87.
Szórakozása vásárnak. 104—105.
Takácsok, mint háziiparosok. 48, 50.
Tej és tejfélék heti vásáron. 38.
Tisztessége vásárnak. 103.
Tüzifa árusitása heti vásáron. 56.
Vándoriparosok országos vásáron. 29.
Vándoriparosok heti vásáron. 56.
Vásáráthelyezési kérelmek illetéke. 21.
Vásárengedélykérelem bélyegkötelezettsége. 11.
Vásárengedély után fizetendő dijak. 14.
Vásár fogalma. 5.
Vásári forgalomból kizárt áruk. 107.
Vásári helypénzszedés. 74—80.
Vásári szélhámosok ellenőrzése. 100.
Vásárlátogatási joga külföldieknek. 73.
Vásárok elszaporodása. 15—20.
Vásárjog elévülése. 11.
Vásárjog elbirtoklása. 11.
Vásárok felosztása. 7.
Vásárkérelem benyujtása és tárgyalása. 10.
Vásárkérelem mellékletei. 8.
Vásárok engedélyezésére vonatkozó rendelet. 8.
Vásárkérelmek véleményezése mezőgazdasági és iparkamarák részéről. 12, 13.
Vásárrendészeti hatóságok. 88—89.
Vásárnapok áthelyezése. 20—22.
Vásár szórakozása. 104—105.
Vásáron megjelenés jogszabályai. 26.
Vásáron sátrak nagysága. 95.
Vásárokon italárusitás. 111.
Vásározás helyének kijelölése. 89.
Vásározás tisztessége. 103.
Vásározás munkaszüneti napon. 108—109—110.
Vásárra szánt áruk csomagolása munkaszüneti napon. 109.
Vásárrendészeti szabályrendeletek. 87.
Vásártéren helypénzszedés ellenőrzése. 86.
Vásártér áthelyezése. 10,11.
Vásárterület kisajátitása. 11.
Véleményezési joga kereskedelmi és ipar-, mezőgazdasági kamaráknak helypénzdijszabályzatoknál. 77.
Virágok árusitása heti vásáron. 38
Viták és panaszok elintézése helypénzszedésnél. 83—86.

Tartalomjegyzék.

Oldal

Előszó — — — — — — — — — — — 4

I. A vásár fogalma és a vásárok osztályozása — — 5

II. A vásárjog keletkezése, a vásárok engedélyezése 7

A vásártér áthelyezése és a vásártérül alkalmas terület kisajátitása. (10. old.)

A vásár engedélyezésére irányuló kérelmek bélyegkötelezettsége. (11. old.)

A vásárjog elbirtoklása. (11. old.)

A vásárjog elévülése. (11. old.)

A vásárengedély iránti kérelmek véleményezése. (12. old.)

A vásárengedélyért fizetendő dijak. (14. old.)

A vásárengedélyezés kérdése az uj vásártörvény szempontjából. (15. old.)

III. A vásárnapok áthelyezése — — — — — — 20

A vásárnapok áthelyezése de lege ferenda. (22. old.)

Az országos vásárok elmaradásának közzététele. (24. old.)

IV. Pótvásárok engedélyezése — — — — — — 24

V. A vásározás — — — — — — — — — 26

1. *Az országos vásárok.* (27. old.)

a) Az országos kirakó vásárok. (27. old.)

Az országos vásáron való megjelenési jog kifejlődése. (27—30. old.)

Árusitás megbizott utján. (30—31. old.)

Inditható-e büntető eljárás azok ellen a vásári árusok ellen, akik iparjogositványt felmutatni nem tudnak? (31. old.)

Háziipari cikkek árusitása országos vásárokon. (32. old.)

Házalók jogosultak-e országos vásáron árusitani? (32. old.)

Oldal

A pecsenyesütők árusitása országos vásárokon. (32—33. old.)

b) Országos állatvásárok. (34. old.)

Lehet-e országos állatvásárokon iparcikkeket árusitani? (34. old.)

2. *A havi vásárok.* (34. old.)

3. *Heti vásárok.* (35. old.)

a) Heti kirakó vásárok. (35. old.)

Élelmiszerek árusitása heti piacokon. (36. old.)

Kávé árusitása (37. old.), füszerek (37. old.)

Iparcikkek árusitása heti vásáron. (39—40. old.)

Kik minősülnek helybenlakó kereskedőknek (iparosoknak? (40—42. old.)

A heti vásár látogatásának kérdése de lege ferenda. (42. old.)

Házi iparcikkek árusitása heti vásárokon. (46—51.)

Az ipartörvény hatálya alá nem tartozó foglalkozási ágak termékeinek árusitása. (51—52. old.)

Mész árusitása heti vásárokon. (52. old.)

Naptárak árusitása heti vásárokon. (55. old.)

Tüzifa árusitása heti vásárokon. (56. old.)

Házalók és vándoriparosok árusitása heti piacokon. (56—58. old.)

A heti vásárokat látogatók ellenőrzése. (58. old.)

b) Heti állatvásárok. (59. old.)

4. *Búcsúvásárok.* (59. old.)

5. *A napi piacok.* (64. old.)

6. *Az állatvásárok.* (66. old.)

Az állatvásárok rendtartása. (69. old.)

Az állatvásárokon az alkuszok ellenőrzése. (70. old.)

Az állatvásárok de lege ferenda. (71. old.)

VI. A külföldiek vásárlátogatási joga — — — — — 73

VII. A vásárhelypénzszedés — — — — — — — 74

Jogi természete. (74. old.)

A helypénzdijszabályzatok alkotása, módositása és jóváhagyása. (76. old.)

A kereskedelmi és iparkamarák és a mezőgazdasági kamarák véleményének meghallgatása. (77. old.)

A dijszabályzat összeállitása. (78. old.)

A helybeliek előnyben részesitése a helypénzdijak fizetésénél. (80. old.)

A vásári helypénzdijszabályzatok jóváhagyás előtt való életbeléptetése. (81. old.)

Oldal

A vásári helypénzdijszabályzatok dijtételeinek pengőértékre való átszámitása. (82. old.)
A helypénzszedési ügyekben felmerülő viták és panaszok. (83. old.)
Az állatvásártéren szedett helypénzszedés ellenőrzése. (86. old.)
A helypénzszedés de lege ferenda. (86. old.)

VIII. A vásári rend — — — — — — — — — — 87

A vásárrendészeti hatóságok. (88. old.)
A vásározás helye. (89. old.)
Helyfoglalási sorrend. (89—92. old.)
Hadirokkantak, hadiárvák elhelyezése országos vásárokon. (92—93. old.)
Egyes iparágak helyfoglalási rendje. (93—94. old.)
Sátorverés. (94. old.)
Sátorütési sorrend. Fióküzlet és sátorhely. (95. old.)
A vásári sátrak nagysága. (95. old.)
A vásári rend de lege ferenda. (95. old.)
Az elővásárlás. (96—100. old.)
A vásári szélhámosok ellenőrzése. (100—101. old.)
Az élelmiszerek drágitása. (101—103. old.)
A vásár és a verseny tisztessége. (103—104. old.)
A vásár szórakozása. (Mutatványosok, szerencsejátékosok.) (104—106. old.)
A vásári forgalomból kizárt áruk. (107. old.)
Piaci és vásári árusitás munkaszüneti napokon. (108. old.)
Vásárra szánt áruk ki- és becsomagolása munkaszüneti időben. (109. old.)
Nyilt piacok, utcák és terek, vásárcsarnokok a munkaszüneti rendelkezések szempontjából. (110. old.)

IX. A vásárokon való italárusitás — — — — — 111

X. Állatvásári és piaci statisztika — — — — — 113

Állatforgalmi statisztika. (113. old.)
Piaci árstatisztika. (114. old.)

XI. Irodalom — — — — — — — — — — 115

XII. Tárgymutató — — — — — — — — — 117

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
Lelt.
741-1987

Könyvkiadóvállalat

Művek, napi és heti lapok,
folyóiratok • plakátok,
kereskedelmi nyomtatványok.

Saját kliséműintézet

Az „UJ IRÓK" könyvtárának kiadóhivatala

Üzleti könyv gyár

Iskolai irkák, füzetek, rovatozott papirok gyártása

NAGY KÁROLY ÉS TÁRSAI

DEBRECEN, Ferenc József ut 49.
Gyári telefon: 20-18.

Nyomta Nagy Károly és Társai grafikai műintézete Debrecenben.